

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

107.

FREDRIK NYGÅNDER.

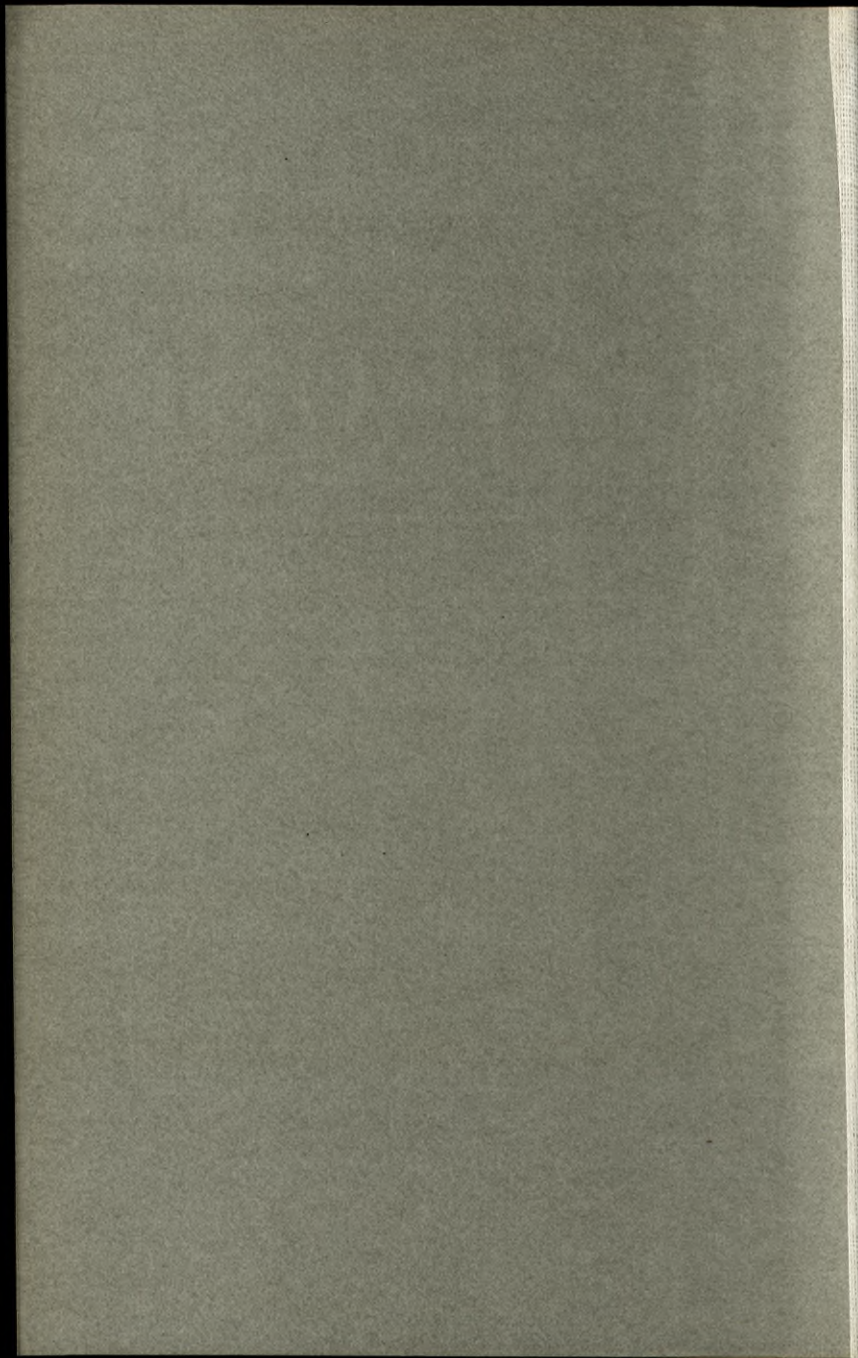
VESTKUST

BERÄTTELSER

OCH

HUMORESKER

VESTKUST

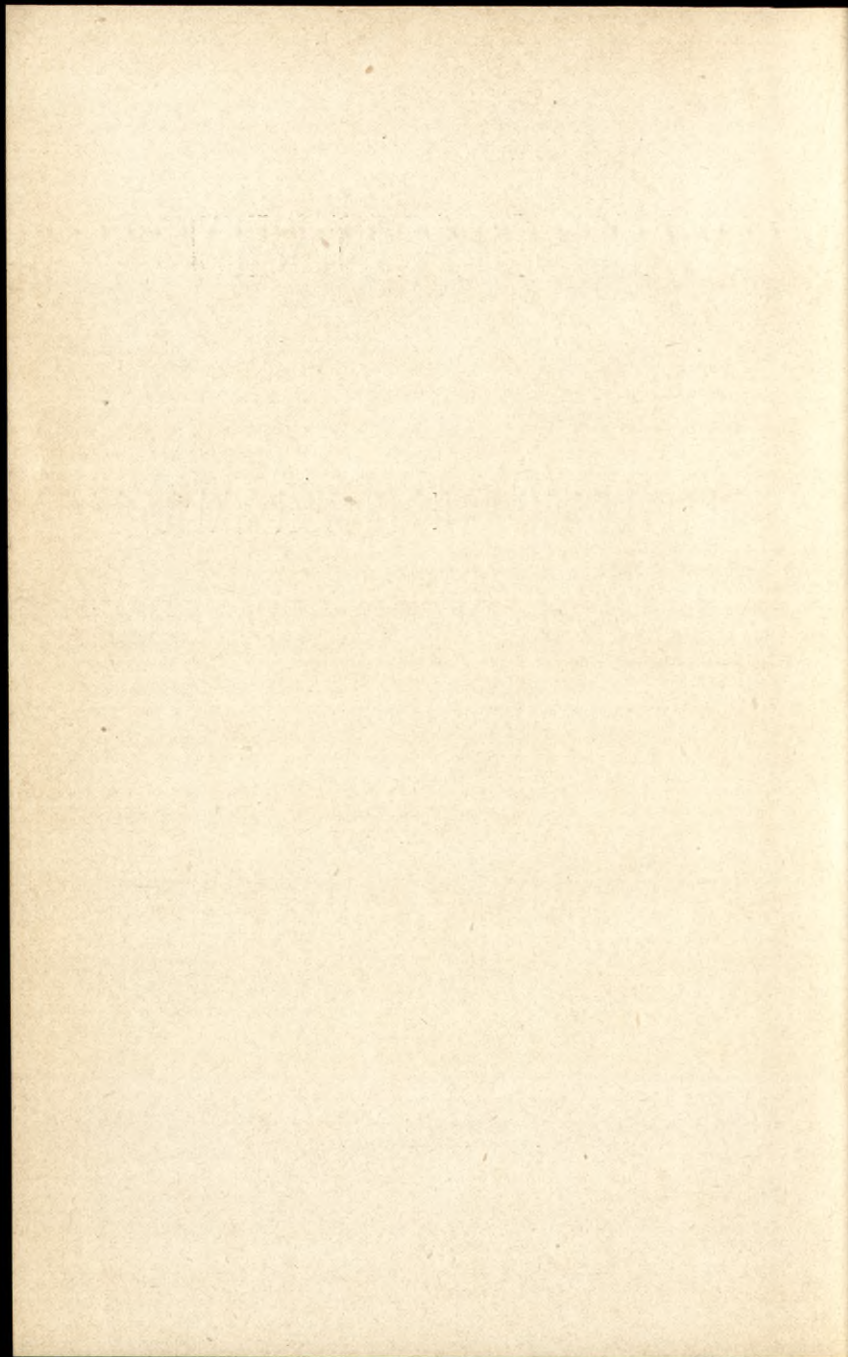
BERÄTTELSER OCH HUMORESKER

AF

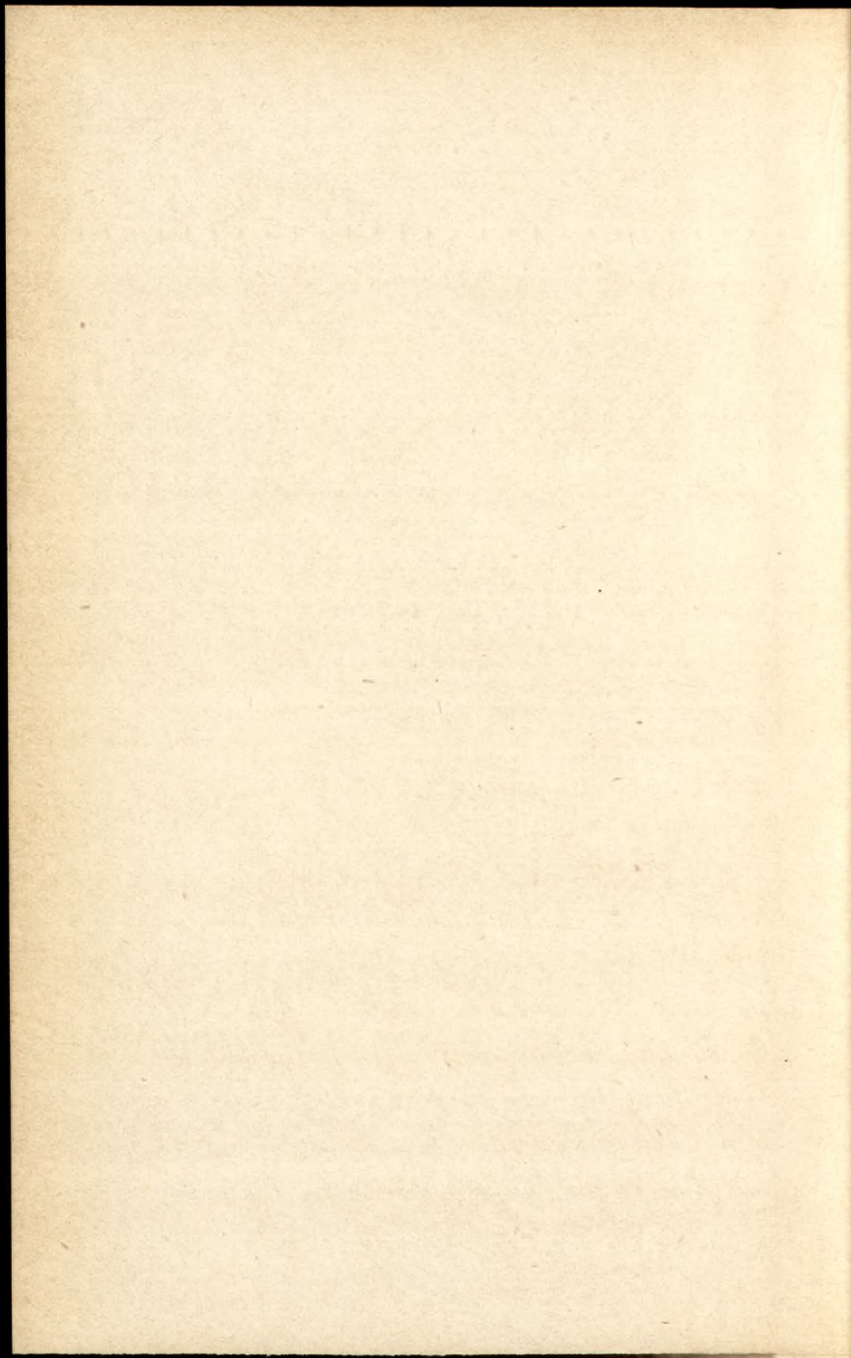
FREDRIK NYCANDER.

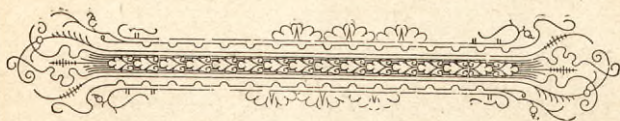

STOCKHOLM
GUSTAF LINDSTRÖMS BOKTRYCKERI
1896.

VESTKUST,

När måsarne lyfta.

*När måsarne lyfta ur redet i sanden
en strålande, brisande högsommardag
och flyga långt ut öfver fjorden från stranden
på gråhvita vingarnes vaggande slag —
då se de i högsommarskimrande färgen,
högt öfver de nakna och disiga bärgen,
min älskade kust, där den ligger så kal
och dyster, fast hafsvinden blåser till bal.*

De flyga långt ut öfver klippiga »lägen»,
 där husen stå packade till labyrinth,
 där inte ett träd eller strå hittat vägen,
 men skroflig i soln ligger klint invid klint,
 där bränningar vrida sig fräsande hvita
 spiralformigt opp och i klipporna slita,
 där bodarne lukta och glänsa af sill
 och människosinnen i vantro gå vill.

De flyga långt ut öfver vredgade Soten,
 de se Pater Noster, de se Hällö fyr,
 där hafsbottens alpvärld mot stramade skoten
 på garnbåten jätteanfäktelser spyr,
 där tumlarne leka och sälarne skälla
 och ångarne gå, så pistongerna gnälla,
 där tankarne domna och sinnena dö
 i äckel och rus af den svallande sjö . . .

De flyga mot hafvet, de stormvana måsar,
 de vända vid yttersta Soteskär —
 de vagga mot land, mot de eviga åsar,
 dem ständigt en blånande dimslöja klär,

*De hamna i fjorden å solbrända stranden,
de fly till sitt rede bak busken i sanden,
se'n först de ha fångat en glimmande sill
i bukten, som vaggar som hafvet det vill.*

Hos fiskarns.

Fiskare Mattssons stuga låg ett stycke ofvan fjordstranden i ljungbacken, tätt invid den knaltiga landsvägen mellan herrgården och gästgifvaregården.

Stugan var vit och syntes från fjorden, den smala fjorden, mellan stängande långfjällar.

Stugan glinsade snövit denna sensommar-dag. Och Mattsson själf satt på ljungbacken utanför och lagade ett fisknät.

Det var en medellång, mager, senig, i hyn nästan gul karl, med små ögon, som aldrig tycktes röra sig, och af saltvattnet vitbarkade händer, som nu mekaniskt handskades med notskyffeln, hvarmed han hopknöt några fördärfvade maskor.

Han förrättade under tystnad detta arbete, medan Kalle, hans pojke, några steg därifrån stod och redde ut ett annat ännu drypande garn och slängde den ena skäddan och torsken efter den andra i en balja bredvid sig.

Kalle hvisslade för hvar fisk han kastade

— en gäll, glad pojkhvissling utan reson och melodi, af glädje öfver godt fiske och af allmän glädje mest.

— Låt bli att hvissla! — sade fadern sträft.
Mor sofver.

Hans hustru, som redan skänkt honom sju välskapade barn, var nu i färd med det åttonde. Hon låg därinne i stugan i det ena af de två små rum, hvilka jämte köket upptogo husgrunden. Fem af de andra barnen voro utskickade i skogen eller i arbetet på herrgården, och det sjätte, Karin, som var näst Kalle — Kalle var äldst — satt därinne vid den nya barnsängen och vaktade modern, lyssnande till flugornas surr mot det solskinande fönstret.

Kalle upphörde med hvissellåten.

— Måntro det blir en tös? — sade han.

Fadern grinade, af en slags faderlig belåtenhet, dock blandad med tanke på växande bekymmer.

— Fan vet!

Svårt att fylla åtta magar, utom sin egen. Han hade haft tungt det sista året, det var inte alla gånger fisket slumpade till så bra som i natt. Hård vinter, den sista. Han hade haft ett satans besvär att hålla fiskvaken öppen för is.

Det låg något trött och pinadt öfver denna magra, hukade gestalt där i ljungen.

— Vi är rätt många nu — sade Kalle, som hade vant sig att liksom läsa faderns tankar — de voro dag och natt tillsammans, far och son.

— Det kan väl bli fler — sade fadern. Och det hade han nog rätt i.

Då och då hördes ett lätt jämrande inifrån stugan. Mattsson reste sig upp, gick till dörren och tittade in.

— Är hon vaken? — frågade han hviskande flickan vid moderns säng.

— Nääj . . .

Flickungen såg riktigt skrämnd ut. Hon hade suttit och somnat i stuguvärmen och vaknade med dåligt samvete, när fadern tog i dörren.

Modern sof. Öfver hennes grofva, nu litet magrade ansikte låg oron inför något svårt förestående, blandad med ett underligt sken af moderlig tillfredsställelse. Hon sof med oregelbundna andedrag. Hon hade legat så ett dygn. I kväll skulle barnmorskan komma. De trodde inte, att hon behöfdes förr. De hade inte råd att beställa något i otid i det huset.

Mattsson gick ut igen och tog fatt på sitt fiskegarn.

Så reste han sig om en stund, då det var färdigt, hängde garnet på en stång och strök med handen ned efter det. Han riktigt smekte det. Nu var det så helt och rart.

— Akta maskorna! — sade han till pojken, när denne ref litet hårdare i sitt garn för att få en enveten skädda loss.

Se, de ha sådana envisa, starka fenor, de skäddorna. När de fastnat i garnet, spärra de ut dem, att de riktigt stickas.

Mattsson ställde sig att titta på fisken.

Det där är jagu för tre hela kronor — tänkte han.

— Du får gå till herrgården med dem — sade han högt. Och till gästgifvaregården med.

Kalle visste hvad det ville säga, att en så varm dag bära bort fiskar. Det var en halfmil till bägge ställena.

Mattsson rätade på sin gestalt och såg sig ikring, på sin täppa, på ljungen, som sluttade i en dal mellan de nakna klipporna ned mot fjorden. Och när han tittat en stund på det blåa, glittrande vattnet därnere — vattnet som gaf honom uppehållet — tittade han utåt den solbaddade, dammiga landsvägen, åt gästgifvarehållet till.

Han satte handen skyggande för ögonen.

— Hvem kommer där? — sade han, mest för sig själf.

Kalle tittade också.

— Är det inte klockarn? — sade han, och gaf så katten att titta, fortfor att greja med garnet.

— Nej, men han är lik klockarn — sade fadern.

Denna reflexion kom sig däraf, att den man, som syntes småningom lunkande hitåt, gjorde ett allvarligt intryck i sin svarta dräkt, som dock betydligt nötts, så att den sken i solen. Den bonjouren var inte från i går. På hufvudet hade vandraren en hög svart hatt, vid närmare på-

seende så uppfiltrad, som om en katt lekt med den i någon vindsyrå.

Han gick krokig, tittade i marken, litet slingrande, tycktes det, men det var väl därför att det var så varmt.

När han kom nedanför Mattssons stuga, stannade han och såg upp. Ansiktet var gulblekt, rynkigt, med ett ovärdadt helskägg af isabellafärg, ögonen lyste hektiskt på samma gång de voro skygga. Det var säkert en man, som utstått många lidanden här i världen.

Han tog af sig hatten med en teatralisk rörelse af ödmjukhet.

— Goddag, godt folk! Herren ger ett varmt väder i dag.

Mattsson hälsade, Kalle strök också af sig lufvan.

— Han gör så, ja — sade Mattsson och tittade på den nykomne.

— Eljes är jag en långväga vandringsman — sade den andre. Jag går Herrans vägar, Herrans vägar äro underliga vägar!

Och han slingrade till litet.

— Di är så, ja — sade Mattsson och tänkte på sina åtta barn.

— Annars är jag nog känd litet hvarstans — fortsatte landsvägsmanen. Jag predikar i bygderna, det gör godt med ett Guds ord ibland.

— Det gör så, ja — sade Mattsson.

Och i detsamma erinrade han sig med sam-

vetskval, att han så sällan kom till kyrkan. Men den låg så långt bort från hans stuga.

— Bär han bibel och psalmbok med sig och läser opp för folk? — frågade Kalle och fnissade till litet okynnigt.

— Tyst, pojke! — sade fadern.

— Den gossen är visst en ofrälst själ! — sade kolportören.

— Hvad det beträffar — mente Mattsson — så är det väl inte så lätt att säga, hvemsom är frälst eller inte.

— Åhnej, vi äro nog syndare allihop — mente svartingen.

Kalle drog ett lättande andedrag.

I detsamma sade han:

— Nu är all fisken färdig.

— Det är grann fisk, det där — sade kolportören och höjde sig på tåspetsarne, där han stod med armarne mot gärdesgården, som gick kring Mattssons täppa. Grann fisk, det där!

Och hans ögon glänste till.

— Det är väl åtminstone för tre kronor — sade Mattsson, som han tänkt förut.

Men då sade kolportören i predikoton:

— Ve all denna världens fåfänglighet! Ve människorna, som hänga fast vid denna världens goda, de glömma det enda nödvändiga — må Herren vara edra själar nådig!

Och ändå kunde man svära på, att han inte ätit middag på två dagar.

— Här hafver jag en mission — fortsatte

han. Här ville jag stanna och predika litet. Mitt hjärta manar mig därtill.

— Ett Guds ord är, som sagdt, bra — sade Mattsson, medan kolportören af sig själf gick genom grinden upp till dem. Men strax häjdade sig Mattsson, vid tanken på hustrun, som sof.

— Ja se, det har sig väl allt litet svårt — ref han sig bakom örat.

— Så är det med syndare — hånverade sig svartingen — de äro icke alltid redo. De blifva i förstone skrämnda af Herrans varnagel, men snart hafva de Herranom kär. Jag känner det, så hafver det ock varit med mig.

— Det var nu inte det jag tänkte på — sade Mattsson. Utan jag tänkte på hustru min. Se, hon ligger därinne i barnsäng, ska jag säga — ja, det är, Gud förlåte mig, det åttonde, hon ska få. Och hon skulle sparas, förstås, och herr missionärn ropar så högt, att hon kan vakna.

Mattsson gjorde ett förtvifladt försök att le.

Men missionären hade på sitt manér baxnat vid hans ord och utbredde nu sina händer i luften och sade:

— Det åttonde! Så regerar lasten människomen! Köttets begärelse sitter svårt i eder, min vän. Det är tid att ni omvänder och bättrar eder!

— En rår la inte för'et — mente Mattsson.

— Föröken jorden, säger Herren visserligen — men huru ofta uppmanar Herren icke sitt folk att lefva i tukt och sedlighet! Ni är på

förtappelsens väg — ligg icke mera när eder hustru — spåk eder kropp, att djäfvulen icke längre må bo i eder! . . .

— Kalle, nu kan du gärna gå bort och sälja fisken — sade Mattsson, litet orolig öfver den vändning, samtalen tagit.

Kalle grinade och tittade på kolportören, som nu var riktigt i tagen.

— I sträfven efter guld och rikedomar. I faren efter det, som mal och rost fördärfva. Men faren efter det, som *icke* mal och rost fördärfva. Arbeten i Herrans vingård!

Kalle tvekade.

— Anrätten eder måltid, varen nöjda med det Herren gifver eder. Herren hafver icke förbjudit eder att äta. Han sände sitt folk manna i öknen.

— Men vi ska ha pengar att betala barnmorskan med — instack Kalle.

— O du syndens barn! — fortsatte kolportören. Ditt sinne är ungt och vilsefarande. Tänk icke på hvad nu är, utan hvad härefter är!

— Barnmorskan kommer i *eftermiddag* — upplyste Kalle.

— Utan på hvad härefter är — i evigheters evighet, då du skall vändas som en mask i helvetets eld, om du icke är ödmjuk redan i detta lifvet. Jag säger eder — faren icke efter guld och rikedomar, utan anrätten eder måltid i all stillhet och låtom oss fröjdas vid Herrans härliga ord! . . .

Mattssons ansikte antog en allt oroligare och vördnadsfullare min. Kolportörens högtidliga svada gjorde intryck på honom. Han kände sig riktigt illamående och vidskeplig inför denne svartklädde herre, som plötsligt kommit till honom från landsvägen.

Om han inte gjorde som han ville, skulle han väl förbanna honom. Helvetets fasor var han rädd för. Aldrig hade prosten i kyrkan skrämt honom så som denne lösdrevande predikant, en af dessa, som med sin själgjorda auktoritet ingripa i folkets lif i dessa aflägsna landsändar och ej förgäfves vädja till deras lättrogenhet.

Missionären var nog van vid att läsa Guds ord, medan han åt — tänkte Mattsson. Det gick inte an, utan att han bjöd honom. Så mycket var väl ett Guds ord värdt — att tänka annat vore hädiskt.

Och därför sade han nu till den flate Kalle:

— Gå in med fisken i köket, Kalle!

— Ska jag inte — ?

— Hör du inte hvad jag säger? Gå in i köket med den och ränsa en hoper. Och så ber vi missionären hålla till godo.

— Ja, men . . . ?

— Di andra fiskarne får ligga i baljan och vänta så länge!

Kolportören, som satt sig på en sten med händerna mot hufvudet, som om han grubblade, hörde noga efter, hvad de sade. Hans ansikte

ljusnade — Gud, hvad det ljusnade! Men han sade ingenting.

— Det är då middagsdags, förstås — sade Kalle och tittade på solen. Egentligen var han nöjd med att slippa gå bort. Han tog fiskbaljan och bar in den i stugans kök. Därinne vinkade han åt Karin, som sedan inte somnat utan hållit sig riktigt vaken — att hon skulle hjälpa honom. Och så stängde de dörren mellan kamraren och köket och satte sig att ränsa och koka ett godt mål fisk.

— Jag går väl in till Beata en stund — sade Mattsson till kolportören, som satt kvar i samma lutande ställning.

Mattsson tyckte, att han borde säga detta, innan han gick.

Kolportören teg. Detta imponerade på Mattsson, så att han riktigt smög in till Beata.

Hon hade nu vaknat och jämrade sig.

Nu kom barnet — sade hon.

Mattsson bleknade. Barnmorskan, som inte skulle komma förrän om sex timmar! Och så långt bort hon bodde — det var inte lönt att skicka bud. Hon skulle inte hinna.

Och kolportören — som satt därute och väntade på sin middag och hade dundrat så förfärligt öfver osedligheten i huset.

Han kände sig riktigt beklämd och kunde inte få fram ett ord.

Beata frågade, hvem det var, som hade talat så högt därute, att hon vaknat.

Då skälfdde Mattsson riktigt på målet, när han ljög:

— Jo, det är gästgifvarns Anders — han är alltid så högröstad och full, du vet!

Och med det svaret lät Beata, hvars smärtor hvart ögonblick växte, sig nöja.

Därute tittade kolportören sig omkring, om han var ensam. När han såg, att han var det, reste han sig upp och gick bakom knuten. Där tog han fram något, som han satte framför munnen.

Han stoppade noga in det igen under den slitna bonjouren. Hans ögon glänste stora, när han kom tillbaka och satte sig på sin sten.

Nu var han riktigt mogen för middagen.

Den blef så småningom i ordning i köket. Och medan Kalle och Karin svettades med fiskarne, måste Kalle berätta för Karin hvart ord, som blifvit taladt därute. Och när Kalle såg, att kolportören gick bakom knuten — för det såg han — så frågade Karin, hvad Kalle trodde, att kolportören gjorde.

Kalle svarade, att kolportören inte gjorde hvad folk i allmänhet brukar göra, när de går bakom en knut. Utan han gjorde något annat.

— Hvad då? — sporde Karin röd af ifver, medan hon rörde om fisken i kastrullen.

— Jo du, han drack ur en å de kâlånjs-flaska, du!

— Äh, inte dricker någon å de kâlånj, inte!

— Så dum du är — sade Kalle. Han tog sig en klar, kan du väl begripa!

Kalle hade ännu aldrig tagit en "klar" — det brukades inte i den familjen — men han var stor nog att ha reda på, hvad en klar var för något. Och han smackade med läpparne.

Karin bara gapade på honom. I detsamma kom Mattsson ut till dem med förtviflan i ansiktet. Genom den öppnade dörren hördes jämrandet.

— Hon är så sjuk, så sjuk! — utstötte han och vred händerna. Vi får hjälpa'na allihop. Kom, kom!

Barnen stodo skrämnda. Fadern måste riktigt fösa in dem i sängkammaren.

De voro dock så nyfikna — de skulle få se på!

De fingo minsann inte bara se på, ty nu blef en ångestens stund, medan Beata födde sitt åttonde.

Barnet kom, en liten röd poj kvalp.

Kalle tyckte, han såg ut som en röd maneta. Karin bara gapade.

Fadern bad dem i förvirringen att blunda.

Modern skrek. Detta var den värsta förlösning hon haft. Hon skrek gång på gång, att hon skulle dö, så ondt gjorde det.

De andra blefvo så förskräckta, men fortforo att pyssla och pyssla.

Då modern blef allt sämre, medan den nyfödde redan vaggades i en linda på Karins ar-

mar — flickan tyckte, det var så nytt och rart och roligt — så tänkte Mattsson ett ögonblick på att låta Kalle springa till gästgifvaregården för att hämta hjälp.

Men då utstötte hustrun en gripande klagolåt:

— Jag dör, jag dör — jag vill höra Guds ord!

Då tänkte Mattsson, redan med en tår i ögat, att det inte förslog med människohands mellankomst.

Men — inte kunde han själf läsa! Han skälfde i hela kroppen som för frässan.

Kors, missionären, vet jag!

Och han rusade ut ur stugan som en galning till missionären, som satt på stenen med något för munnen — något som han tvärt gömde, när Mattsson kom — till missionären, som väntade på fisken, hvilken nu låg öfvergifven i kastrullen och sönderkoktes . . .

Och han stod med håret på ända och mössan af i hastigheten och vördnaden framför den vandrande gudsmannen och han stapplade och stammade på målet:

— Min hustru — min hustru —!

— O, I syndens barn — jag hafver hört jämmerropen, det är såsom när de osaliga skrika i helvetet!

— Hon dör — hon dör! Det måste läsas för henne, Guds ord ska väl hjälpa — läs, läs, herr missionärn — jag ska betala med det lilla, jag kan — läs, läs!

När missionären hörde, att det var fråga om ersättning, vattnades det honom i munnen.

Men utan att förråda sin kärlek till världsliga ting, lade han sitt ansikte i så högtidliga veck som möjligt och sade, dock sluddrande på målet, hvilket Mattsson inte märkte:

— Hon dör — det är Herren, som straffar — straffar eder, I köttens barn. Men Herren är både sträng och mild. Och vill han, att hon skall lefva, så räddar han henne — genom mig. Ja, jag skall läsa — jag skall läsa om nådens bröd — och lifsens vatten för den arma — att här månde ske ett underverk. I Herrans namn!

Och så gick missionären upp för trappan in i huset till den smärtuppfyllda hustrun. Men han liksom stapplade litet på stentrappan.

Där hade alltid varit en sten, som låg på sned och var lätt att halka på — tänkte Mattsson, medan han följde efter gudsmannen, i ett tillstånd, som kom honom att svettas utför de magra, gulbrända kinderna.

I sin svarta, högtidliga dräkt, hvars slitenhet och trånghet, till följd af långvarigt begagnande, lät hans långa, i denna låga stuga ännu längre, imponerande gestalt utmärkt framträda, kom han in i rummet — nu utan att halka på tröskeln. Han utbytte icke någon hälsning med fiskarhustrun, som alltjämt jämrade sig. Han lät blott höra ett sakta brummande. Medan ögonen irrade omkring, sökande en plats, där hon kunde få mesta dagern, tog han upp

ur fickan en illa åtgången psalmbok. Så ställde han sig vid det ena lilla fönstret, stödd mot fönsterposten, flyttade undan en stor pelargonia, som tycktes honom skymma, och började predika med sin salvelsefulla, litet hesa röst.

Han begynte med altartjänsten och drog igenom den. Fast han borde lägga mildhet i föredraget för att hindra kvinnans kval, blef rösten i stället brutal och hård. Det kom sig därpå, att han hade svårt att behärska den. För att den inte skulle verka sluddrig höjde han den liksom till försvar mot alla misstankar, och på det viset blef den skarp.

Efter altartjänsten drog han igenom en massa böner vid olyckliga tillfällen, först och främst barnsängar, förstås.

Nu tyckte han, att han läst nog ur psalmboken och lade in den i fickan igen och tog fram en lika illa medfaren bibel. Han läste därur ett kapitel ur ett af evangelierna, där det mycket talas om "lifsens vatten".

Nu stegrade han sin röst, hade alldeles bortlagt sluddrigheten, beräknade akustiken som om han stått i en kyrka — jag tror, man kunde höra honom ända ned till fjordstranden. Han gjorde stora gester med högra handen, som icke höll bibeln, kastade med hufvudet, så att hans stora oklippta hår lyfte sig och vidrörde taket, och bytte då och då om benet med en betydelsefull skrapning. Hans ögon lyste, när han såg sig omkring — på hustrun i sängen, på Mattsson,

pojken och flickan, hvilka satt sig på träsoffan och inte gifvit ifrån sig ett ljud på en hel halftimma, där de sutto med gapande munnar, stelt, liksom hypnotiseradt stirrande på predikanten, som läste för deras Beata, att hon icke måtte komma till helvetet.

Hans röst var i sin stränga salvelsefullhet så allhärskande i denna lilla stuga, att utom Beatas kvidande intet hördes, intet vågade röra sig. Den nyfödde ungen teg, troligen af den döfvande stämman. Katten under den högfotade kaminen låg orörlig, tittande med sina gröna, glasartade ögon på predikaren. Själfva flugorna i taket hade upphört att knäppa, de sutto stilla på väggarne, liksom döda af predikarens bas, hvilken måste tyckts dem som surr af millioner humlor.

Det var som om taket skulle lyfta sig, väggarne bukta sig utåt vid denna makalösa huspredikan. Och det var denna förskräckliga stund, som kom Kalle att många gånger efteråt säga: "Väggarne rörde sig!" — Ty det var själfve S:t Mikael, som stod här och talte.

Emellertid var S:t Mikael en människa — därtill en hungrig människa, hvars högtidlighet var uppskrufvad och hvars stränghet var ett nervöst utbrott. Han tycktes själf till slut tröttna på sin stämman. Han hade just slutat ett kapitel och tänkte ta ett nytt — var det det femte eller sjätte i ordningen? — han harskade sig, spottade en stor klysa på golfvet, hvilken fast-

limmade ett af de små granrisen vid tiljan, han såg sig ikring på de närvarande, liksom frågande, om han inte läst nog nu, om de inte snart skulle börja äta fisken . . .

Då vaknade Mattsson ur sin dvala, tänkte genast på sin hustru, gick bort till henne och frågade:

— Är du bättre nu, Beata?

Hon vred sig af plågor.

— Jag dör . . . jag kan inte höra'n . . . han tar lifvet af mej . . . Åh! . . .

Mattsson blef likblek. När inte ens Guds ord hjälpte?!

— Hur är det med henne? — frågade kolportören.

— Illa, illa, missionärn! Hon dör visst!

— Hjälper inte Guds ord, hjälper ingenting!

— sade han eftertryckligt, som om han trodde på det.

— Nej, nej, när inte det hjälper — sade Mattsson och satte sig på sängkanten, smekande den sjukas hand.

Hon tycktes hviska något med läpparne.

— Hvad säger du? — frågade mannen.

— Om du hade . . . hade . . . något starkt! . . .

— Starkt? — upprepade Mattsson. Jösses, vi som inte har något hemma! Inte en tår!

Karin och Kalle tittade på hvarandra. Kolportören fick i detsamma en undrande och förlägen uppsyn.

— Jag vet — sade Kalle — missionärn har!

Denne baxnade. Mattsson tittade på honom, men när han såg hans kränkta uppsyn, förstod han genast, att Kalles förmodan varit vanvettig.

— Hvad säger du! — hötte han åt honom. Håll mun på dig!

Men Kalle, som med barnslig instinkt och ofördärfvad af världen, bara tänkte på, att modern skulle bli bättre, om hon fick något starkt, höll i sig, medan han fick en stor pojkrödnad på bägge kinderna, som om han gjort något ondt:

— Det är säkert — jag såg'et, — missionären har brännvin på sig i en flaska — han kan väl inte ha druckit opp alltihop!

Han hade nästan ropat detta, ångestfullare, ju värre missionären satte ögonen i honom. Kalle höll så af modern.

Missionären satte sig i rörelse mot dörren. Hyckleriet tog öfverhand öfver barmhertigheten, såsom ofta hos hans gelikar.

Men Mattsson, som började tvifla på hans okränkbarhet och som med förtviflan tänkte på hustrun — sprang upp från sängkanten efter honom, högg fatt i hans skuldra.

— Jösses, har missionären en tår brännvin, så ge mig den, ge mig den! Se på'na, hon behöfver den! . . .

Missionären ville slänga undan hans arm. En satanisk eld låg i hans ögon, hans kinder hade hög färg.

— Släpp mig! Är ni galen? Tror ni, att en Herrans man går omkring med en bränn-

vinsflaska? Jag har gjort hvad jag kunnat här — farväl!

Men Mattssons hand hade från skuldran fattat tag i missionärens bröst. Där kände han pluntan innanför rocken.

— Där är den — jag känner den!

— Det är psalmboken!

— Nej, den stoppade herrn i vänstra fickan! Den och bibeln!

— Ur vägen, karl!

— Ni kan rädda min hustru — och om ni inte ger mig den, vet jag inte hvad jag gör!

— Ni låter bli!

— Om jag får den tåren, som är kvar, ska jag betala herrn allt jag kan.

— Ska ni . . . ?

— Jag ska fylla hela flaskan åt er sedan!

— Hela . . . flaskan . . . ?

— Jag ska låna hos gästgifvarns!

— Att ni inte skäms — föreslå mig något sådant!

— Det är ju för kärringens skull! Snälle herr missionärn!

— Hm, hm . . . det är som ni säger . . . för er hustrus skull . . . jag har värkligen lite starkt . . . det finns nog något kvar . . . ni ska få det . . . af ren barmhärtighet . . . må Herren verka genom mig! . . .

Därmed tog han upp flaskan, hvari ännu en klunk fanns kvar, och räckte den under andäktigt tystnad till Mattsson . . .

Denne grep den, som om den varit en skatt, rusade bort till sängen och hällde i hustruns mun det svidande innehållet.

Hon vändades och vred sig, så att hon knappt kunde hålla munnen stilla mot flaskmynningen.

— Drink, drink! — uppmanade Mattsson och höjde flaskan rätt upp och ner. Blir du full, gör det ingenting, bara du blir bättre!

Kolportören såg med fastnitade ögon innehållet bubblande försvinna. Och så älskade han denna dryck, att fastän han fått löfte om dess ersättning och fast han ju var så barmhärtig mot hustrun, han af ren smärtsam instinkt höjde handen och flämtade:

— Nog nu! Nog!

Beata gjorde en grimas, så att Mattsson tog flaskan från hennes läppar.

Hon föll strax i sömn. Det gick en rysning af tacksamhet utefter Mattssons rygg, när han såg henne lugnare, hörde hennes dofva andetag och jämren tystna. Åh, han var så tacksam mot den svartklädde mannen där i dörren, som haft detta räddande medel i fickan. Hvad var hela hans predikan mot denna lilla eldvätska, som frälsande ilade genom Beatas kropp och försänkte den stackars utpinade varelsen i en styrkeammande sömn.

Kolportören gick ut — medan Mattsson stod och tittade efter honom, med ögat fuktigt af glädje, bara tittande efter honom med öppen mun och flaskan hängande i handen.

Det var något af skrämsel i kolportörens smygande gång. Mattsson tänkte: Han går ut och sätter sig att vänta.

Mattsson satte flaskan ifrån sig på bordet, lyssnade än en gång till hustruns andetag, som nu började bli allt fastare, lade täcket bättre omkring henne och hyssjade åt den nyfödde ungen, som visade tecken till att vilja yttra sig. Karin lade en sudd i hans mun, så att han teg.

— Gå ut i köket med honom!

Hon reste sig upp och gick ut, vaggande linnebyltet på armen. Hon kände sig som en liten mamma.

Kalle stod midt på golvet framför sin far.

— Det var bra hon fick'et — sade han, satte bägge händerna i sidorna och tittade på sin mor i sängen.

— Du är en kärnpojke, Kalle! — sade Mattsson. Och han gjorde, hvad han kanske aldrig gjort, klappade pojken på axeln, som en kamrat.

— Gå nu ut och se till, att vi får lite till lifs. Så ska vi bjuda missionärn!

Med lätt hjärta gingo de bägge ut ur rummet.

Fisken var alldeles sönderkokt — den ville inte ens katten ha. Kalle satte sig att ränsa ny.

Men Mattsson gick ut på backen för att titta efter missionären.

Han satt där inte, som han väntat.

Då fick han se en svart flick af en bonjour slinka in i småskogen. Det var missionären, som gick dit in.

— Missionärn, missionärn! — ropade Mattsson.

Men han såg sig inte om, därinne bland stammarne. Han hörde ropen — flera rop — men han fortsatte att gå. Han påskyndade sina steg. Middag hade han inte ätit, sin brännvinsflaska hade han mist. Han riktigt flydde från det ställe, där för första gången hans last hade blifvit upptäckt — den last, som förstört hans lif och gjort honom till denne hycklande predikant, denne eländige yrkeslögnare, som han nu var. Han var fullt medveten om, hvilket uselt och förfallet subjekt han blifvit. Och när han med hög, salvelsefull ton draperade sig i sin himmelska värdighet inför människorna, gjorde han det för bröds, för brännvins skull. Och liksom de flesta, som ha ett yrke, föraktade han sitt. Blott inför andra satte han sig på sina höga hästar och förklarade sig som en Guds utsänd. I grund och botten var han skyggare än masken i skogen. Och när i dag hans lifs hemlighet och skam blifvit blottad i den där stugan, brände honom skammen så, att han inte kunde se en människa i ansiktet . . .

Han tog hastiga steg genom sensommarens fallna, fuktiga löf. Han smög bort som en brottsling.

Och dock kände han som en lisande förnimmelse i bröstet: hans brott, brännvinet, hade i dag räddat ett människolif.

Och det var en egendomlig känsla han fick i ögat — det var fuktigt, inte som när han druckit för mycket, utan af något annat.

Bara till besvär.

Midt i backstugans potatistäppa, bland de stora, gröna stånden, på hvilka nu eftermiddags-solen lyste, stod en rund stack. Det var hvarken myrstack eller halmstack. Det var gamla Katrina, som nedhukad, ryggvänd mot en osynlig publik, plockade potatis till kväldags. Stacken stod stilla. Blott då och då rörde den sig litet, när mor Katrina slet i en segrotad en.

Hon hade redan korgen halffull af de bruna, smutsiga jordfrukterna. Hon reste sig upp med ett lättande andedrag. Figuren var liten och spinkig, krokig och oharmonisk. Hon tog korgen på armen och flyttade benen mellan de täta, smala potatissängarne. Hennes ansikte, under den gamla trasiga, svarta, hemmagjorda halmhatten, vändes mot solen. Det var gråblekt och rynkigt. Ögonen hade inkrupit i sina hålor, lämnande skuggade tomrum efter sig. Kinderna voro magra, torra som ålskinn. Näsan var ett köttlöst ben. Munnen, litet sned af ålder, öfver en upptryckt haka, hade ett slappt drag af vänlighet, skvallrande om barnskap på nytt.

Hon knekade med vaggande gång mot stugan, den låga, halmtakade, väggsneda gamla backstugan under bärget, i hvilken ena sönderslagna fönster en melankolisk trasa stoppats.

Hon stultade fram mot dess grå, platta trappsten och hade just satt ena foten med den komiskt gapande kängan på den — då hon såg inåt skogsvägen, satte högra handen skyggande för pannan och med sin sneda, tandlösa mun i pipande ålderdomsfalsett sade för sig själf:

— Minsann tror jag inte där kommer någon . . . till mig, gamla skrället! . . . Jo, det är minsann Edvin och Hilma . . . Di glömmet då aldrig bort mig, gamla mor . . . He, he! . . .

På vägen nalkades två figurer. Det var två unga, glada människor. Han höll sin arm om hennes lif, och hon småskrattade honom i synen åt hans kärleksifver.

— Där står hon på trappan! — sade hustrun. Så släpp mig då, din galning!

De klampade upp mot stugan.

— Goddag, mor! — skreko de.

— Goddag, mina barn! — pep gumman emot dem.

Nu voro de framme. Gamla Katrina tog dem i hand. Gamla Katrina plirade med ögonen emot dem.

— Ni är då alltid så snälla mot mig, — gnällde hon. Ni glömmet aldrig bort mig.

— Hur mår svärmor? — ropade Edvin henne i örat.

— Åh, jag är inte döf! — skrattade gumman. Bara lite gammal, duger till ingenting mer. Men ni är unga och lyckliga ni. Nå — hon såg nedåt dotterns fylliga växt — du får väl i år din förste? . . . Åh, inte behöfver du skämmas för det! . . . Men då får ni inte så godt utrymme därhemma, så trångt som ni har det.

Hustrun såg på mannen: Hvarför kom han inte fram med hvad han hade att säga? Jo, nu!

— Det är just hvad jag har tänkt på — sade han. Jag ska bygga nytt.

— Bygga? Hvar då?

— Här, har jag tänkt — sade han tvekande, med en blick på gumman.

Gamla Katrinas ansikte hade ryckt till, ögonen plötsligt lyst upp.

Hon såg på mågen — på dottern — på mågen igen. Det var som om hon med ens vaknat ur slappheten. Kroppen rätade sig. De andra stodo tysta framför henne.

— Här? — upprepade hon. På denna tomt? Och rifva ner den gamla stugan, där jag har bott i öfver femton år. Den enda stuga, jag kan trifvas i. Det vet ni mycket väl. Och hvart skulle väl jag då ta vägen? . . .

— Mor skulle bo hos oss, förstås — sade dottern. Vi skulle pyssla om er så bra!

— Hemma hos er? — sade gumman. Där det är så trångt, att knappt en katt kan vända sig, där jag inte har luft för mina lungor, ljus för mina ögon?

— Vi kommer ju snart in i det nya huset — menade Edvin.

— Ja, om ett år kanske! Och i fukt och vantrefnad och barnskrik! Jag skulle inte kunna lefva — om jag ännu då lefde. Gammalt vill till gammalt — vet ni väl!

Hon hade under dessa ord liksom vuxit. Hon nästan hade skrikit fram dem, stämman darrat hest under denna lifsbevarelsens protest. Hon såg de bägge unga människorna spändt i ögonen.

— Jaså, det var därför ni kom hit. Inte för att hälsa på mig, utan för att köra bort mig!

De kunde inte se henne i ögonen. De sågo på hvarandra. Och den unga hustrun rodnade.

— Ungdomen tänker bara på sig själf — sade den gamla hårdt.

Och med en kraft, som de ej trott henne om, tog hon den på trappstenen nedsatta korgen i handen och gick in i stugan. De stannade orörliga.

Men — väl inne i det förfallna, med sönderrifna tapeter, gropigt golf, haltande säng, bord, stol, skåp försedda, men ej orymliga rummet — hörde mor Katrina, att de började tala därute. Edvin grälade på sin hustru.

— Kärringen är besatt. Hon blir mig aldeles för dyr med egen stuga och täppa. Det räcker inte till åt henne. Och, inte hade du mer än fattiga femtio kronor i hemgift. Du får själf sköta om henne. Jag har gjort mitt.

Hilma snyftade.

— Åh, Edvin, det vet du väl, att jag inte kan. Och nu får jag ju snart barn också. Tacka Gud, om jag hinner med allt ändå! . . .

Katrina hörde detta, tryckt mot ytterväggen, strax intill det otäta fönstret med trasan. Kanske tänkte de, att de talat för högt, ty nu tego de igen.

Katrina gick ut.

— Hvad talte ni om, barn? — frågade hon låtsadt likgiltig.

Edvin stammade.

— Åh, vi . . . vi talte om grisen, svärmor!

— Nu ljuger du också för mig — tänkte den gamla.

Edvin harskade sig.

— Ja, vi kommer väl igen en annan gång då, svärmor. Så får svärmor tänka på saken till dess. Godkväll, godkväll!

— Godkväll, mor! — Hilma nickade. Vi ska nog snart se om er igen.

Gumman tittade henne i ansiktet. Nej, hon hycklade inte! Det var bara mannen, som . . . Det var äktenskapet, hennes skyldigheter som hustru, blifvande mor, som . . .

Och bort gingo de. Och i skogsskymningen såg gumman dem försvinna. Solen hade gått ner.

* * *

Katrina stirrade och tänkte. Genom hennes skrupnpna gamla hjärna gick en ilning: Hon var öfverflödig, ur räkningen, gagnade icke mera, de sågo hälst, att de blefvo af med henne. De kunde inte längre bekosta henne. Hon gjorde dem bara besvär.

Hon gick långsamt . . . långsamt . . . mot stugan. Hon märkte ej, att häggarne doftade omkring henne, att en fågel satt och sjöng i björken vid stuguknuten. Hon var upptagen af en enda tanke: bara till besvär! . . .

Hvad skulle det tjäna till att längre tynga deras lif med sitt eget, som ju ändå snart skulle slockna. Hvarför skulle hon lefva längre, då de inte längre hade råd att älska henne. Råd! . . . Älska? . . .

Hon gick fundersamt öfver stugutröskeln.

Drifva bort henne från stugan? Aldrig! Hon kunde inte bo någon annanstans. Hon älskade tak, väggar, golf, möbler, om aldrig så usla. De hade för henne blifvit nästan lefvande varelser — i tystnaden, ensamheten. De hade blifvit henne ett kärt sällskap. Hon kunde icke lemna dem.

Hon satte sig ned på sin halta stol i rummet. Hon satt framför kakelugnen.

Hon var inte ett grand ond på mågen och dottern. De voro unga och lyckliga. De tänkte först på sig själfva. Det var så naturligt. Det var deras rättighet. Hon hade ej att förlåta.

Hon älskade dem varmt. Och hon skulle inte gå dem i vägen. De skulle få sin vilja

fram. Hon skulle göra dem en välgärning. De skulle tacka henne, då hon var död. De skulle inte behöfva ha bekymmer för hennes ålderdom, inte för hennes begrafning. Hon skulle själf styra om alltsammans . . .

Hennes krokiga, torra fingrar hade mekaniskt fattat en tändsticksbundet på bordet. Vid hennes fötter låg den stora rishögen. Den var knastrande torr, hade legat länge inne.

Hon såg mot dörren. Stängd. Hon såg mot spjället. Skjutet.

Hon strök eld på en sticka. Den bolmade och luktade svafvel. Puh! Den fick till slut en låga, som i skymningen sken i hennes ansikte. Det såg tungt och sorgset ut.

Hon sänkte tändstickan mot rishögen. Det tog genast eld i kvistarne. Hon satte sig lutad och såg på, hur elden spred sig. Hvad det blef varmt, röken slog upp mot henne.

Nu brann golfvet, nu brann väggens söndriga tapet. Snart skulle det fatta i hennes kjol.

Det blef så svårt att andas, hennes bröst flämtade. Men hon rörde sig icke. Och hennes tanke var lugn.

Di ska inte ha besvär af mig. Di ska tacka mig efter min död.

Hon kände, hur det började brinna i kjoltyget. Hon slöt ögonen. Nu kom det. Nu skulle hon dö. Det var ju inte så svårt. Der gjorde bara ondt i bröstet.

Hvad var det som likt en syn stod framför

henne? Två ansikten — hennes far och mor. Och en liten flicka — hon själf. Och nu tyckte hon sig känna, hur häggen doftade, höra hur en fågel sjöng i en björk.

Det var hennes barndom, som flög förbi...

Det hettade och sved i hennes kropp. Elden kom uppåt. Hon hade ingen luft mera...

Det var som ett knastrande, kokande ljud omkring henne. Och som ett fjärran eko hörde hon skrik af människor. Utanför stugan, lågorna hade slagit upp genom halmtaket...

Men då ryckte hennes kropp våldsamt till. Hon föll framstupa i den glödande rishögen...

Där låg hon, en brinnande, rykande, osande massa — utan kärlek och lif.

När sillen kommer.

Sillen kommer!

Vid detta rop går en stöt genom hela Bohuslän.

Den unge hemmansegare- eller torparens kastar undan yxan, där han stått vid den frusna vedstapeln, eller slänger bort hammaren, kilen och den uppfiltrade tågstampen, med hvilken han varit sysselsatt att i skjulet laga den vinteridade, gistna jullen. Han sätter på sig skinnförklädet och springer till sillsaltaren att anmäla sig bland de första legohjonen.

Sillen kommer!

Jäntan sätter bort kastrullen, som hon stått med vid spisen, eller spinnrocken i vrån, om hon suttit och spunnit. Hon tar sin gröfsta vadmalskjortel på, kastar på sig en hufvudduk och går ut att erbjuda sig till arbete.

Sillen kommer!

När man inåt landet hör det ropet af någon insegiare eller ser det tryckt i grannstadens blad — då lägger den, som ännu har ungdo-

mens kraft, ifrån sig slaga på loge och spole i väfstol och ger sig iväg utåt skärgården . . .

Och nu hade detta rop, som sätter en brand i de unga, hunnit till Anna Britas stuga i fjordändan.

Och därinne på det kvistiga stugugolfvet gick Jon, hennes pojke, fram och tillbaka med händerna i byxfickorna, funderande, medan modern tvättade en balja med en trasa.

Jon spottade.

— Spotta inte så, vet jag! — sade modern. Golfvet är nyskuradt.

— Jag grunnar på nå't, mor — svarade Jon och lät sig inte störas.

— För det du grunnar behöfver du väl inte spotta!

— Det går liksom bättre att grunna då — mente Jon.

Därpå ställde han sig rakt framför modern och såg henne stinnt i ögonen.

— Jag vill ut i sillen, mor!

Han såg efter hvad verkan detta skulle göra.

Modern reste sig upp ur sin hukade ställning och gapade först litet.

Så kom det:

— Hvad säger du, pojke! Kan du inte hålla dig hemma hos mor din? Ska jag då bli ensam!

Det hade han inte tänkt på. Han teg, vände sig om, gick ett slag.

Så frågade modern:

— Hvem har för resten sagt, att sillen är kommen?

— Det har Lars i Kärr. Både han och pojken hans seglar ut till Smögen i morgon, och jag kan få följa med, om jag vill.

— Hm — hm — kan du inte slå döförat till, när du hör så'nt. Inte står du ut med att arbeta i sillen, du som var så sjuk, när du var liten.

— Det är längese'n dess, mor!

— Tycker du, du är stor nu, hvad? Sjut-ton är — var det likt! Du kan godt hålla dig hemma.

— Men om jag nu vill?

— Så kan jag inte neka dig — gudnås så visst. Men du kan ta döden på dig.

— Åh, när di andra orkar, så!

Men nu började modern en skildring af hur ansträngande arbetet i sillen var. Hur man måste vara uppe i ottan och kommer sent i säng, ja i kölden måste stå ända långt in på morgontimmarne, när de ryska och engelska ångarne sluka sin last. Hur man måste ta i med alla krafter och hur alla skratta åt en, om man hutt-rar och fryser. "Adjö med dig! Vänd hem igen till spisen." Hur man måste vandra i magasin-golfvets kalla sillake upp öfver sulorna, så det går igenom, och stå lutad öfver tunnan, som man packar med de köldbitna händerna i frysande lake och sill. Hur man får inklämdt bröst och böjd rygg, med det veka lifvet mot

tunnans skarpa kant. Gikt och reumatism kunde man då vara säker om att få. Inte var detta något arbete för hennes Jon. Han kunde bli sjuk — och meklamenterna, som är så hiskligt dyra! — slutade modern.

Jon hade satt sig och hörde på.

— Det kan la vara, men di förtjänar pengar, du. Di kommer ju hem, så glada, så det sjunger in igenom fjorden. För di har pengar i lommen, vet jag!

— Ja, Gud välsigne den sillen, det är vår enda rikedom! Det är med den, som med vädret i Skriften. En vet inte hvarifrån hon kommer eller hvart hon far. Men när hon kommer, så kommer hon! — utropade modern, och hennes ansikte sken som en nyskurad kopparkastrull.

— Ja du, och du skulle allt tycka om, du, om jag kom hem med pengar till dig, så du slapp att sträfvä så mycket på en tid!

Och han nickade åt henne, så det gjorde henne godt i själen.

— Gud signe dig, pojke, så du talar! Men nog tycker jag, det är bättre, om du jämt är hos mig.

— Jag kommer ju tillbaka, vet jag.

— En kan aldrig veta! Den sillen, den sillen! Hon har tagit mer än en från föräldrar och brud och barn. Både på själfva fisket och under arbetet i magasinerna. Hur gick det inte med Petter i Ättra och Jöns i Tönna och Kalle

på Mon! Och Greta på Skogen, hon kom tillbaka med ryggvärk!

— Ja, men jag är väl ingen flicka heller!

Det var nog sannt — så hårdt som han satte klacken i golfvet, när han sade det.

Men modern fick en tanke, tittade på sonen och sporde honom, medan rösten fick en halft svartsjuk beslöjning:

— Vet du hvad jag tänker, Jon? Att du längtar efter flickor. Det är många kärlekens rosenband, som knyts därute i hafsbandet i silltiden.

— Det kan väl hända! — svarte Jon och hvisslade. Men han såg inte på modern.

Modern teg litet. Så tog hon till ett nödförsvar.

— Är det ingen flicka här hemma, som du kan hålla dig till, i stället för att ränna så långt som ut till Smögen efter dom?

— Härhemma går di och är så stillsamma och konstiga af sig! — sade Jon. En kan inte få dom till nå't likt. Men därute, i sillen, är di så raska och kavata, säger di, som var't där.

Modern tittade på honom. Hans sjuttonåriga ansikte sken, när han sade detta. Hon förstod, att med den pojken kom hon ingen vart. Det var inte pengar, han tänkte på — så hade han bara sagt för att trösta henne. Nä, det var flickor han tänkte på!

Och hon stod och tänkte för sig själf: — När en pojke kommer i di åren, går han ifrån sin mor.

Och hon såg så kärleksfullt på Jon, som liksom satt och drömde.

Hon visste nog själf, hur man kunde längta. Dessutom visste hon, att en fjordbo alltid längtar från de nakna, klämmande fjällarne omkring sig, ut till hafvet, som han hvarje dag hör, men inte ser. Och Smögen ligger längst ut till hafs, det.

Och när hon tänkte på detta, var hon tvungen att ge med sig. Så att nu torkade hon liksom en tår ur ögat, gick fram till pojken och klappade honom på ena kindbenet och sade — fast hon visste, att hon med dessa ord lät honom gå ifrån sig för alltid:

-- Du får väl som du vill då, Jon.

Men då for Jon upp som en galning från stolen och kastade sig om halsen på modern och snurrade rundt med henne på golfvet, och han både skrattade och grät, när han ropade:

— Å jösses, hvad du är rar, mor!

Rackare.

Storbonden Nicklas var i pänningknipa. Han hade gett sig till att bygga en ny ladugård. Men när den nu var färdig och slutlikviden skulle ske till arbetarne, märkte han att pänningarne inte räckte till. Ty skörden hade ju i år slagit så förbaskadt fel.

Men se, i stallet där hade han den vackraste unghäst, fallen efter herrgårdshingsten, så grann, så grann, och med Ardenner-blod i sig. Och den var assurerad för en summa, som inte var lappri och som nu skulle kommit så väl till pass i Nicklas' kassabrist.

Och Nicklas han gick där i tre hela dagar och bara tittade på unghästen. Han tog sig alla möjliga anledningar att gå ned i stallet, där hästen stod i spiltan och stampade. Han smålog så inmarigt för sig själf, när han såg de glänsande mörkbruna länderna, de fina, spänstiga benen på tvåårskreaturet. Och hufvudet, nosen, ögonen sedan — det var det finaste man kunde se. Och Nicklas kunde inte låta bli att klappa

och smeka det rara djuret, fast han, gudnås så visst, hade riktigt elaka tankar i sinnet.

Hur han funderade och betänkte sig, så fattade han på fjärde dagen sitt beslut. Och sin adertonårige pojke — lika inmarig som far sin och hans favorit och förtrogne — tog han under armen, drog honom ned i stallet, ställde sig och tittade på hästen, lyssnade ikring sig att ingen hörde dem, och hviskade i pojakens öra:

— Den du! Om vi skulle göra af med den du!

Och pojken begrep strax och nickade och menade, att den kunde de ta, ja.

— Till natten, du! — sade fadern och grinade. Klockan tolf, du! Smyg dig hit ner, så ingen ser dig. Jag är här.

Och han gaf hästen en beundrande blick:

— Det finns inte ett fel på det djuret, du! Han är ackurat som skapt efter Guds beläte . . .

Därpå gingo de upp i bondstugan med den oskyldigaste min i världen — man kunde tro, att de kommo direkte från nattvarden.

* * *

Det var alldeles mörkt på vägen, som ledde ned till fjorden. Ingen var ute i natt. Allt var tyst. Inte ett löf prasslade i vägkanternas småskog.

Pojken ledde unghästen. Han smekte honom så vänligt, ty han var så rädd, att han skulle

gnägga. Och hästen gick spällt med, hvarken gnäggade eller stegrade sig, bara gned sig smeksamt upp emot pojken.

Nicklas själf gick efter med årorna och några tågstumpar i händerna.

När de kommo ned till stranden, där fjorden låg så tyst och mörk, att inte en våg slog, inte ett stim lyste, gick det nog så bra att få kraken i jullen. Och den bar gudskelof riktigt bra, fast Nicklas också plockade några duktigt stora stenar i den.

Så rodde de ut. Och de rodde så tyst, så tyst. De voro riktigt förskräckta för hvart årtag de togo. Och sakta gled båten fram öfver den blickstillta vattenytan i den mörka natten. Hästen stod som en väldig skugga däri.

När de voro midt ute på tjorden, höll Nicklas inne sin åra och hviskade till pojken:

— Stanna nu! Här är djupast.

Och så lade de in årorna. Nicklas tog fram tågstumparne. De slogo dem ikring de stora stenarne, så att de sutto riktigt fast. Och så började de binda repen om hästens alla fyra ben.

Då blef hästen orolig och började stampa i båten. Men då hittade både Nicklas och pojken på de allra raraste smeknamn och klappade honom och ströko honom utefter bringan. Men inte just mycket lugnare blef hästen för det, ty hela kroppen skälfde och han fnös ikring sig, och både Nicklas och pojken kunde se, hur hans ögon lyste i mörkret.

— Han måtte väl aldrig gnägga — sade pojken, som började bli rädd.

— Skynda dig, ditt nöt! — hväste Nicklas åt honom. Har du vänstra bakbenet färdigt? — Nå, nu stöter vi honom i.

Därmed började de fösa hästen mot relingen, sedan de flyttat barlasten till motsatta sidan för att båten inte skulle kantra. Hästen stampade och sökte frigöra sig från stenblackarne. Han kastade och kastade med hufvudet, ty något tryckte honom bakifrån, och han måste ta steg framåt utan att se. Och ju närmare han kom vattenytan, desto förfärligare skälfdde han. Fjordvattnets kalla ånga stack honom allt starkare i nosen. Han fick en fasande känsla af djupet inunder sig, så att det ryste och skrympte i hans hud. I hans förvirrade hästhufvud hettade det och susade. Det var som om hans vidgade ögon hade sett något så underligt — en stor, grön äng med det saftigaste bete på och det ljusaste solsken öfver. Han stod där på ängen, så stark och sprittande i benen, och skulle just sätta nosen ned mot det läskande gräset — då den i stället möttes af det kalla fjordvattnet . . . Då ryckte det till i hans vackra, finhåriga kropp. Och han uppgaf en gnäggning, så hemsk, så skärande, att ett mångdubbelt eko rullade och motrullade i fjordbärgen, värre än efter ett sprängskott. Nu låg han med hela kroppen nere i vattnet — och sam . . . Men han sjönk . . . Och han gnägga-
de ännu i vattenscummet, tills vattnet steg

honom upp öfver näsborrarne och han inte kunde få någon luft mer, fast han stegrade sig med en sista ansträngning . . .

Klunk! -- lät det i djupet. Nu var han inunder . . .

Nicklas och pojken hade stått dödsstill, dödsbleka i båten, som krängt så, att de själfva hållit på att falla i åt andra sidan.

Men när de sågo, hur vattnet lugnade sig, där hästen plumsat i, togo de årorna och rodde mot land det fortaste de kunde.

Ingen af dem vågade säga något. De hörde ännu gnäggningen i sina öron . . .

* * *

Nicklas fick ut assurancessumman och friade sig från sin skuld på den nya ladugårdslängan.

Ingen kunde förklara hur hästen kommit bort, på annat sätt än att han gått och själfdränkt sig i fjorden. Den var ju så brant på så många ställen, och härom natten hade ett folk i en gård på andra sidan vaknat vid ett så förfärligt gnäggande. Det riktigt skar en genom mäg och ben. Och ackurat nedifrån fjorden kom det.

Men hur det nu var, så började det där folket fundera litet närmare på saken. De tänkte på, att Nicklas i all sina dar just inte varit någon beskedlig människa, utan en riktigt elak karl, fast han försökte se ut som en Guds engel i synen — och så började de undra, om inte han

själf gjort af med hästen. Han var ju alltid sniken efter pängar, och den der nya, dyra ladugården — jaha, det var inte otroligt! Detta gingo de och pratade om för alla de mötte. Snart började hela socknen tro det. Och under hela långa vintern tittade alla människor snedt på Nicklas. Och så ful i själen han än var, började han känna sig litet ruskig i kroppen. Och han gick och lurade på hur han riktigt skulle fria sig — tills vintern var öfver och snön redan började smälta i bärgen.

* * *

En dag fram i mars gick hans pojke och ströfvade. Då kom han till en bärgskrefva, därifrån det stank så förfärligt. Riktig liklukst stank det. Och när han såg efter, låg där en söndersliten, uppsvullen, ruttnande människokropp. Pojken stod där och stirrade och vämjdes, och det rann upp i hans hjärna, att detta var stenhuggar Larssons lik. Han försvann i höstas — ja, det var just vid den tiden, då han själf och fadern hade dränkt unghästen — och sedan hade man inte sett ett spår efter Larsson, som varit en mycket dålig människa. Han hade, förstås, tagit en dynamitpatron och sprängt sig i luften för sina många synders skull, han hade på samvetet.

Och hur länge pojken stod där och tittade, fick han en djäflig idé. Och hem sprang han,

som om han varit förföljd. Och en pappersremsa och en blyertspanna fick han tag i. Och på remsan skref han med stora bokstäfver:

»Ja tar lifvet å mej för att ja dränkte necklases unghäst. Förlåt mej necklas och förlåt mej alla goa mänsjor.

Petter Larsson.“

Därpå stoppade pojken remsan i en butelj, och med den under rocken sprang han tillbaka till skrefvan och lade den där.

Och bort smög han igen, så rädd att någon sett honom. Hem kom han igen. Fadern träffade han och talte om allt för. Och bägge voro de nu så glada, och Nicklas tyckte, att pojken var honom en värdig son.

Alla de mötte berättade de, att det bestämdt var Larssons lik, som låg i skrefvan. Och halfva socknen kom dit. Länsman kom dit. Och liket var så löst, att de fingo ta med grepar i det för att få det på kärran. Och de höllo på att köra därifrån, utan att ha fått se buteljen. Men då kunde pojken inte hålla sig längre, utan pekade på den och sade åt länsmannen:

— Hvad kan det vara i den, måntro?

Då öppnade länsmannen buteljen, tog fram pappersremsan och läste högt för alla hvad som stod på den. Ett sorl gick genom den gapande folkmassan. Nu visste man då, hvem som gjort af med unghästen!

Men se — då vände länsmannen på pappersremsan. Och när han såg hvad som stod på

baksidan, baxnade han. Ty remsan var ett stycke af "Fäderneslandet" för veckan, på hvilken den ordentliga postfröken skrifvit Nicklas Carlssons namn.

Och pojken, som stod nära intill länsmannen och också läste, blef med ens så blek. Han högg tag i faderns rockärm. Denne såg också så förskrämd ut. Då klarnade det för länsmannen, och han lät på ögonblicket sina handtlangare häkta dem bägge. Hela den uppskakade folkmassan satte sig därpå i rörelse mot länsmansgården, och det var just inte något triumftåg för Nicklas och hans pojke.

Och ransakning blef det. Bekännelse blef det. Straffarbete blef det. Och hela socknen var glad, att Nicklas och hans pojke fingo hvad de voro värda.

Ty nog var stenhuggar Larsson i lifstiden en stackare, men Nicklas och hans pojke de voro ena riktiga rackare.

J gattet.

Solen gick upp öfver gattet.

Stickande röd steg hon i augustimorgonens ljusnande, skylösa luft öfver kustens långa, gråblå, nakna fjällar, sträckande sig åt norr och söder, så långt man kunde se.

Hon sken oss allt starkare i ansiktet, där vi, några fjordbor och en skärgårdsgubbe från fiskeläget, rodde i storjullen, allt längre ut bland de nymornade, fuktiga skären för att storfiska.

Vi rodde mot "Bonden", yttersta skäret i hafsbandet. Där skulle torsken nappa, bärgyltran rycka.

Vattnet är blickstill. Det glänser som skärt pärlemor. Jullbogen klyfver det, forsande, itu vid skimrande årors snabba slag.

Så äro vi framme vid "Bonden", stor, hög, en mil till hafs.

Vi ro kring hans ena udde, lägga oss på utsidan. Här är "fiskestöet". Vi ta fram bottenmetorna, sätta på kroken det gulsvarta, slemmiga betet, ur fjordtångens svartglänsande musslor.

Skärgårds-Andreas tar ensam bägge årorna, sitter midt i båten. Han ror då och då med sina hvitbarkade näfvar ett litet tag för att hålla båten på samma ställe. Han "andöfvar".

Gattet är blekt, marmorblekt. Ej en vind, en krusning. Och dock vaggar hafvet. Ty hur stilla det är, är det aldrig stilla. Man känner, att det lefver, fast det hvilar sig. Det andas som ett sofvande barn, dess yta häfver sig som ett sofvande barns kind.

Horisontens synålsfina strimma begränsar denna milda vattenöken. I den glasaktiga morgonluften stiga öfver denna spegel segel vid segel. De stå långt därute och vänta på vind. De stå stora, hvita, spöklika, förstorade i hägrande luft. De svarta skrofven ligga på vattnet som klumpiga, fastvuxna, döda djur. De glida ej, sorla ej, hafvet bär dem, det stora, hvilande, på sin gäckande rygg. I nästa ögonblick kan det kasta af dem, som en ryttare ur sadeln.

Tumlarne leka i arlastund. Deras svarta, skinande, tjocka kroppar springa rundt i vattnet. De flåsa ett tungt flåsande för hvarje cirkel, de trinsa.

Vi låta våra ögon famna denna gattets svala, lekande morgonsyn, medan vi omkring fingret mot båtkanten hålla de mot hafsbottnen nedfrade metorna. Då och då dra vi upp en fisk.

Helt nära oss, i skrefvorna på "Bonden", lyfta gråhviita hafstrutar vingarne i morgonsolen,

i flaxet höjande ett skri, som strax dör öfver gattets ekolösa yta.

I julen är tyst. Det sakta plasket hörs blott för hvarje gång Andreas lyfter upp årbladen ur vattnet, då droppar falla från deras skedlika tungor. Torsk och yltra sprattla ock i båten. Yltrorna äro stora, flata, brunröda fiskar med stickande ögon, lika flundrorna, men längre än de. De slå värst med stjärten.

Ett härligt fiske, du vackra, gifmilda haf!
Så stanna nappen af, vi äro ur stimmet.

Tumlarne flåsa och sucka, jag tänker på gästen.

Jag ser på Andreas, där han hukad och mager vaggar fram och tillbaka på toften i sin smutsiga vadmalsskjorta.

— Tror I på gästen, fader Andreas?

— Hå hå — säger han för sig själf.

— Hvad sade I? Har I hört honom?

— Åhnej, inte jag, men . . .

— Någon annan? Berätta nu, medan yltrorna betänka sig!

— Jagu tror jag, herrn gärna vill höra't. Hå, hå, ja ja, det var bror min!

— Som hörde gästen?

— Han hörde'n, så han dog . . .

Han tystnar ett ögonblick. Vi andra titta på honom.

Så börjar han igen, af sig själf:

— Se, han bodde en mil därinne i landet och hade ett riktigt bra hemman med kräk och po-

täter. Ja, den gården stod sig då riktigt godt. Och allt hvad Herman tog sig för, det frodades och gick bra. Och han hade en kärring och en pojke, och di hade hälsan hela året rundt. Men Herman själf gick jämt skraltig och blek, och ingen kunde begripa't. Doktorn kunde aldrig säga, hvad det var me'n. Och se, det är inte godt för en doktor att säga, för inte vet böckerna om något som heter gastsjuka, håller!

Till slut blef det så illa med Herman, att han måste lägga sig till sängs. Och han sa', att han skulle dö, fast han tog både mexturer och recinolja och all världens ting.

Och då kom jag dit in te'n, för se Herman och jag har alltid varit så godt om sams, och förresten Kalle också, våran tredje bror, som är drunknad.

Men Gud, så förskräckt jag blef, när jag fick se Herman. Han var gul i synen som en oljerock och ögonen stod ut af förskräckelse på'n som på en oppdragen fisk. Och hans armar di skälfde som en rorkult — och jösses, så magra di var — och hela hans kropp tog till att sucka och vändas, som en garnbåt, när han stampar i sjön. Riktigt skrämd blef jag, när jag såg'en, och jag frågte:

— Hvad är det med dig, Herman, du ser ju ut som ett vrak?

Då reste han sig i sängen och tittade så stort på mig:

— Tyst, Andreas, sa' han, så ska du få

höra't. Nu har jag tegat så länge, så jag inte längre kan bära't. Det är det, som tar lifvet af mig.

— Jösses, hvad är det? — sa' jag. Du har la aldrig gjort något ondt?

Han suckade, och jag tyckte riktigt, jag satt där som hans präst.

— Jag hör'en, jag hör'en! — skrek han med ens och gömde hufvudet i kuddarne.

— Hvem i jössu namn hör du?

— Gasten, vet jag!

— Hvilken gast? — sa jag.

— Han, engelsman, du! Jag hör'en, hur han skriker — å, Gud sig förbarme!

— Hvilken engelsman? — frågte jag, för jag trodde att Herman yrade.

Men det gjorde han inte, utan det var en riktigt sann och eländig historia, och det gör ingenting, om jag berättar den för herrarne, för nu är Herman död och begrafven. Må vår Herre ge frid åt hans syndiga själ!

Andreas' skrofliga stämman fick sitt vackraste djup. Han satt nu stilla och såg framför sig och fortsatte, medan årorna lågo i vattnet.

— Se, det var som så, att innan Herman fick det där hemmanet, var han fiskare, han med, vid ett af fisklägena där norrut. Och där var Kalle också. Och di höll godt om sams. Nå, och så var det en så'n där himsken novemberkväll, när det är så mörkt, så en ingenting ser, och då Soten rullade himlabefängdt, och inte

en katt ville gå utom dörren. Och då fick di höra nödskott, förstås. Och då tittade Herman och Kalle på hvarandra, om di skulle våga, förstås. Di var fattiga, förstås, och di tänkte, att våga är vinna, och en kunde inte veta, hvad det var för folk, som var ute i kväll, och om inte lyckan kunde vara framme midt i olyckan.

Och därför tog Herman och Kalle Gud i hågen och gaf sig ut i stormen med sin store julle. Ingen annan vågade sig ut, så herrarne kan tro, det var svårt.

Nå, di hann ändtligen fram till skeppet — för det var ett engelskt skepp, som hette Mary. Det stod där på grund, och det var jagu i sista stund, di kom.

Och det sa' Herman mig, att det var den värsta bärkning, han varit med om. För di hade fint folk med ombord, och inte bara skeppsfolket. Och det är mycket värre att rädda fint folk än annat folk. Och Herman han fick just fatt i en lång, grann herre, som skrek åt'en, att han skulle rädda honom — för han hade så mycket pängar på sig, skrek han. Se, när folk ska till att dö, så vet di inte, hvad di skriker. Och det var just den herrn, som gjorde Herman olycklig för hela hans lif. För se, när Herman fick höra, att han hade så mycket pängar på sig, då for djäfvulen i kroppen på'n.

— Och herrarne ska veta, att...

Här gjorde Andreas en paus, liksom om han besinnade sig. Därpå skälfde det i hans stämma.

— ... att han lät honom gå till botten...

Åter en paus. Därpå svalde han tungt.

— ... se'n han tagit pängarne, förstås...

Vi sutto moltysta, skrämnda af berättelsen.

— Hå hå, ja ja — sade Andreas och "and-öfvade" mekaniskt ett tag. Vi kände lika instinktlikt på våra metor, men fiskarne ville inte bita.

Så sutto vi alla stilla igen, tittande på Andreas.

Och han fortsatte:

— Ja, nu blef Herman en djäkla karl, kan en veta. Ingen, hvarken Kalle eller jag, kunde misstänka, hvar han fått pängarne ifrån, när han om en tid sa', att nu skulle han laga sig till att skaffa sig ett hemman i någon insocken. Ty se, mycket sparsam och duktig hade han alltid varit, en riktigt reel karl, och vi visste, att han hade haft en så'n lycka med sig på stutdriften, han hade haft en sommar på Norge. För se, han var så påhittig med allting och gick aldrig ifrån något med skammen. Så Kalle och jag, vi brydde oss aldrig om att fundera på hur han fått hemmanet. En kan ju få oppgjordt på så många sätt här i världen — men den gången hade han ärligt betalt, det är säkert. Och den han köpte hemmanet af, den rådde han att också börja med stutdrift — långt in i Norge. För Herman var så hjälpsam och människovänlig af sig. För resten skötte jag mitt och lät honom sköta sitt, och hvad Kalle beträffar, så drunknade han snart därefter vid en annan bärgning. Han hade inte

gjort någon lycka vid Marybärgningen, så han ville försöka en gång till.

Nå, som sagdt, för Herman gick allt bra — men ingen visste, hur han om nätterna låg och vred händerna och grät, såsom han se'n talte om för mig. För se, samvetet, det är en sak, det. Det är värre än att ha kroken i fiskekäften, det!

Och Andreas tystnade och föll i en fundering.

— Nå, sade jag, ni tror då, att er bror inte hade någon riktig sjukdom — utan att det var gästen?

— Ja, så sannt som att jag sitter här — det var ingenting annat. För se, det var hans straff. Och nog är det synd om honom på den yttersta dagen, det är säkert. Men nog ska jag tala godt för honom inför vår Herre, jag. För se, annars var han alltid en så reel karl.

— Och det är ingen annan, som vet, hvarför han dog?

— Ingen — utom pojken hans. Inte kärningen en gång, för jag tyckte det var synd att säga te'na. Men pojken, det kräket, han hade stått och lyssnat bakom dörren, när Herman talte om'et för mig. Och det fick han jagu plikta för. För allt se'n den da'n har han varit vriden. Han går omkring och pratar för sig själf och småskrattar och ser fjollig ut i ögonen. Han kan inte arbeta, går bara och biter på naglarne och ser opp och skriker till, så en kan bli rädd,

Och ibland finner di honom sittandes på kyrkegån vid faderns graf. Och då lullar han fram och tillbaka med hufvet som en vela. Och hvar gång di hör Soten döna efter storm bakom bär-gen, så sätter han händerna för öronen och skriker. En gång åt han inte på två dar. Ja, det är illa me'n. Men hvad skulle han stå och lyssna för — så'nt är inte för barn! Men det är som det står i Skriften — fädernas missgärningar straffas inpå barnen...

— Men jagu har jag inte kommit ner ett godt stycke från stöet! — utropade Andreas plötsligt och ville ta ett kraftigt tag med årorna.

— Nej håll, här biter! — ropade vi alla på en gång, och ett par af oss drogo genast upp ett par väldiga torskar.

Och nu fiskade vi duktigt på. Vi fiskade så mycket, att vi voro rädda, att båten skulle kantra. Jag ljuger inte, som folk plägar.

Då slutade vi och sträckte på oss och gäspade. Det var frukostdags och vi voro hungriga

Solen stod nu högt öfver de långa, skrofliga fjällarne. Morgonbrisen hade börjat blåsa. De stora, hägrande seglen hade flyttat på sig. Tum-larne voro försvunna. Hafstrutarne flögo högt öfver våra hufvun, där himlen hvälfde sig i dagens tilltagande blånad.

Och så rodde vi hemåt, från "Bonden", hafsbandets yttersta klint, som nu för våra ögon kröp ned mot horisonten.

Vi kommo allt längre in bland skären. Men

jag satt hela tiden och tänkte på hvad Andreas berättat.

— Det var en ruskig historia -- sade jag plötsligt, vid årornas klang.

Andreas, som inte sagt ett ord, sedan han själf slutat, fortsatte sin tankegång:

— Andra än di som gjort ondt är det inte, som hör gästen. — Gud nåde oss, det kan hända enhver!

Jag tittade öfver jullens akter ut mot gattet. Jag tänkte på att denna kust, som nu låg där så fager, också äger den mörkaste melankoli, att det nu så vackra hafvet kan tjuta och väcka de sämsta ingifvelser. Jag tänkte, att hafvet är människornas öde, en frestarinna till brott, liksom till drömmar.

Och så gled vi in i solig vik och landade vid fiskelägets brygga.

Hvalfisken.

J ändan af den långa, smala fjorden låg herrgården. Tjocka bärg stodo där omkring. Och där hände just ingenting.

Men så en dag hördes ett förfärligt vrålände och forsande ute i fjorden. En af herrskapspojkarne hörde det först, och han sprang genast ut på en klint för att se hvad det var. Och då såg han i fjordens mynning något stort och svart komma vältrande. Och midt ur det stora och svarta skrofvat stod som en hvit mast. Då blef pojken så rysligt rädd och sprang upp på herrgården och skrek till alla människor:

— Det kommer ett konstigt skepp i fjorden!
Kom och titta!

Och eftersom nyfikenhet är en allmänmänsklig dygd och ett skepp i detta inre farvatten var en sällsynthet, så sprang herrgårdsbefolkningen bums ned till stranden för att titta. Ända från patron, patronessan och guvernanten, öfver hushållerskan och bägge de ogifta, kristligt sinnade inackorderings-mamsellerna, ned till pigorna och

ladugårdsdrängen med hustru och barn kilade de ned till fjorden och tittade på det svarta skeppet. Men då sade patron genast, förstås:

— Det är ju en hvalfisk! Och storskrattade.

Patronessan instämde, förstås. Och den lärda gouvernanten satte pincenezen på näsan och tittade på folket och sade:

— Hvad di ändå är okunniga på landet! Och småfnös i vetenskaplig triumf.

Men se, hela den stackars olärda konkarongen af folk var inte så lätt öfvertygad. De hade hvar och en sin underliga tanke om företeelsen. Men de sade ingenting för att inte förråda sig. Ty de hade aldrig sett en hvalfisk och håller aldrig läst högre naturvetenskap.

Men en riktig hvalfisk var det ändå, och därtill ingen liten vanlig strunt-tumlare, utan en riktigt stor nordkapshvalfisk — en sådan där, som kejsar Wilhelm och Svend Foyn skulle tycka det vore roligt att segla och hugga efter. Och hvalfisken pustade och sprutade och rullade sig fram med en ryslig fart, ty han hade ett stort sillstim framför sig, som han ville åt. Och dyningarne vräkte som små runda hus omkring honom och skummet slog så ilsket mot stränderna som under en orkan. Och fiskarena, som lågo i sina nötskal på fjorden, blefvo nästan skrämda från vettet när de fingo se honom — fastän på sitt vis också glada, ty nu visste de ju att sillen var kommen. Men upp skyndade de sig att hifva ankartågen, och in mot stränderna rodde de allt

hvad tygen höllo för att inte drunkna i brott-sjöarne.

Men inte bara fiskarena och sillen skrämde hvalfisken. Hela vattenvärlden inunder sig satte han i uppror. Makrillen smatt i väg som en pil, när han hörde dånet öfver sig — det lyste en lång strimma efter honom. Torsken, närmare botten, vände först på sina loja ögon och glodde. Han var så lat och så dum. Men när han hörde oväsendet allt starkare, satte han fenor och stjärt i gång, så att hans stora ljusbruna kropp, med alla grålusen på den gamla, knakande ryggen, simmade i väg bort i vattendunklet. Koljan glömde flux sitt lifs stolthet och oförliknelighet, den svarta mouchen på sin vänstra bredsida, och luffade i väg precis som torsken. Hvitlingen, som såg att både farfar och farmor blefvo rädda, blef själf rädd förstås och kilade efter dem. Flundrorna, som lågo tryckta mot fjordbotten, så förvillande lika den, togo sig först en funderare i säkerheten. Men till slut lyfte också de på sig och dallrade i väg uppåt de ljusnande strandsidorna. Ålen borrhade sig ned i gyttjan, så att hans långa grönbruna stjärt stod och slingrade rakt upp i ensamheten. Den fege ulken sprang bakom en sten. Räkorna skvutto in i tångknipporna. Bara ostran och de andra musslorna stannade kvar, där de legat. Men de slöto så hårdt till sina skal, att det riktigt gnisslade om dem. Krabban sprang fram och tillbaka som en vettvilling. Och de

långa, grönslemmiga algerna böljade och darrade för det sugande vattnet.

Men hvad var oron härnere mot förskräckelsen på land! Ty när korna, som gingo och betade utefter stränderna, fingo se hvalfisken, satte de svansen i vädret, hornen i marken och rusade upp mot bärgen i vildaste fart. Ja, själfva sultanen och tjuren glömde sin värdighet och kilade i väg som en galen ungstut. Vallhjonet skrek högt, sprang och gömde sig bakom en stor sten och tog fram katekesen. På vägen skenade alla hästarne för kärrorna, så att de välte. Och i en kärra åkte en profryttare. Och nu låg han i ett dike och rullade sig och bara skrek till skjutspojken, att nu skulle katten betala skjutsen!

I strandskogarne sprungo räfvar, harar och gräflingar till sina hålor. - Alla fåglarne skrämdes upp ur träden, och svärmar af hökar och dufvor flögo, i farans sämja, in mot de lugnare ängskogarne. Själfva ugglan glömde sig och upphof ett gallskräk midt på ljusa dagen och stoppade blindt hufvudet i boet.

Och människorna, herrgårdsmänniskorna? Ja, de hade nu hvalfisken alldeles inpå sig, i grunda fjordsvängen, där han låg i solen och rullade sig och sprutade och gapade efter småsill och mädde godt. Och från herrgårdens alla torpar- och statstugor, från åker och äng hade folk kommit, både män, kvinnor och barn. Många hade tjugor, liar och störar med sig, ifall det skulle behövas. Och herrgårdens skogvaktare hade sin förfärliga bössa

med sig. Man var till och med betänkt på att skicka efter själfva länsmanen — i ett instinktlikt behof af lagens skydd och riktigt vittnesgill persons närvaro.

Där var ett sådant pratande och skrikande bland allt folket, att ingen hörde hvad den andre sade. Och en statkarlshustru, som var i intressanta omständigheter, blef så förskräckt, att hon bleknade och började ropa på sin man. Hon måste föras bort till ett par buskar. Och där jämrade hon sig så erbarmligt, och där kom en annan liten oregerlig hvalfisk till världen.

Men värst var det ändå med bägge de gamla inackorderade läsar-mamsellerna. De råkade i ett sådant rysligt och sannt kristligt gräl för den här hvalfiskens skull. Bägge voro nog ense om, att nu var världens sista dag kommen, och att hvalfiskens var själfva Antikrist — de hade ju i går sett ett sådant underligt rödt sken på himlahvalfvet! Men se, nu står det i Uppenbarelseboken taladt inte bara om ett, utan två antikristiska vilddjur, ett "med en kropp såsom en leopard, och hvars fötter voro såsom en björns och hvars mun såsom en lejons mun", och ett annat "med tvänne horn, likasom ett lamms, och hvilket talade likasom en drake". Och nu kunde de hedersflickorna inte komma öfverens om, hvilket af dessa två vilddjur hvalfiskens var. Och de stodo där, själfva lika två vilddjur, och fräste och hväste emot hvarandra, färdiga att klösa ögonen

ur hvarandra, bara för aposteln Johannes' och Uppenbarelse-bokens skull.

Och ännu länge sedan hvalfisken — som ätit sig så tung och mätt af småsill, att han höll på att fastna i fjordleran — själf litet förskräckt, gjort ett väldigt slag med stjärten, vändt nosen mot vester och majestätiskt börjat simma ut till hafs igen — ja, ännu länge sedan han försvunnit i fjordmynningen och allt herrgårdsfolket gått från stranden upp till gård och arbete igen — dock alla med en viss förkänning af yttersta dagen — så grälade och gnatade de hyggliga läsarmamsellerna på hvarandra. Och troligen gräla de ännu i dag.

Och det var synd att ej detta Guds finger skänkte dem samma kristliga frid som åt den lyckliga guvernanten. Ty henne hade pojkarne aldrig förut velat lyda, men nu voro de fromma såsom lamm-ungar. Ja, så rädda hade de blifvit för hvalfisken, att om bara guvernanten sade: Kom i håg svarta busen! — så satte de strax tummarne i öronen och mumlade på sina läxor och vågade inte se upp för sina lif.

Ty gjorde de det, finge de genast se hvalfisken. Och han hade redan i deras fantasi vuxit till tre gånger så lång som kyrktornet.

Äkta makar.

Anders och Jetta bodde i en sådan liten vacker stuga på kusten. Men aldrig kunde de komma öfverens, fast de nu voro gamla bägge två och borde haft litet förstånd. Anders var arg på Jetta för att hon aldrig fått barn, Jetta var arg på Anders för att han aldrig höll sig nykter. Och det var ingenting att göra hvarken vid det ena eller det andra — tycktes det.

Hade de så en dag seglat ut till Marstrand. Där gick hvar och en åt sitt håll. Anders fick tag i ett par skeppare, han kände, och de satte sig på ett värdshus. Jetta fick tag i några andra kärringar, och de satte sig att dricka kaffe och tala väl om sin nästa, förstås.

När det så började lida mot kvällningen och de borde resa hem, kom Jetta i god tid ned till kajen och båten, nyter och glad af hvad hon sagt och hört. Hon såg sig om efter mannen sin. Men när han inte kom, fast hon väntade en evig stund, blef hon arg, så att hon nästan svor.

— Den eländige rackaren! Nu sitter han och super igen! Men hem ska du inte komma i dag, ditt nöt! Så mycket du vet det!

Och därpå fingo skepparne på kajen se en syn, full af kvinnlig dygd och energi. Ty ned i den vickande båten hoppade Jetta med all den korpulens, hon i oskuld bar, seglet hissade hon upp, rorkulten satte hon på rodret, fånglinan lossade hon från pällaren, och bort öfver vattnet flöt hon i väg, med de stackars kvidande årorna påskyndade farten i den mot kvällen mojnande brisen. Och längst bort under ett skär såg man hennes arbetande furiegestalt försvinna med segel, skrof och skinande årblad.

Ett par timmar efteråt kom också Anders ned till kajen. Nog dinglade han litet med bakbenen och skvalpade litet med öfverkroppen, men rätt gick han i alla fall till platsen, där han lagt båten. Men — när han skulle titta efter den, fann han förstås, att den inte låg där.

Då måtte han riktigt stoppa näfvarne i byxfickorna, sträcka på kroppen som en general och få ögonen upp som tekoppar och harska sig och spotta en kluns och svära till ett tag. Ty maken till himlabefängt skoj hade han då aldrig sett. Hade minsann inte båten lossat af sig själf och flöt väl nu ensam hem mot Björkviken!

Se, han glömde för ett ögonblick, att han var gift, han Anders!

Men strax därpå kom han, förstås, ihåg det. Och då hickade han och satte pek fingret i vädret

och såg så hemskt iumarig och påhittig ut i ansiktet och drog till:

— Ahaaaa, du, ditt etter-förbaskade illröd-randade sattyg till kona! Det ska du ha för, innan det blir månskifte! Mig lurar du inte!

Och vet ni hvad han gjorde?

Jo, han hasade sig, med plötsligt till förstånd och beslutsamhet vaknade ben, bort till en af Marstrands-öns lägsta uddar. Där klädde han af sig i fågring för Guds allseende öga. Kläderna bundtade han ihop, så hårdt han kunde. Och ned i det sköna, kalla vattnet gick han. Och ut öfver sundet sam han, i riktning mot fastlandet. Och vid första mellanliggande ö gick han upp, vred vattnet ur kläderna, vandrade till öns andra sida och kastade sig åter i där. På detta sätt sam han öfver alla sunden, stoltare än Leander öfver Hellesponten. Och till Björkvikens kom han, i sin stuga trädde han, i sin säng lade han sig, och in somnade han -- med ett hämdens ljufva leende på sina läppar . . .

Långt fram på natten kom Jetta hem. Hennes steg öfver tröskeln voro segervissa. Hon tänkte med själfkänsla ett talgljus och ämnade just lägga sig och drömma, hur hon i morgon bäst skulle välkomna den lycklige mannen.

Men -- då måste hon med ens hålla sig i skåpet. Ty det spökade -- i sängen låg Anders!

Nej, han låg inte längre. Han rusade upp i paradiskostymen, han kastade sig öfver sin feta

äkta hälft och mörbultade henne. Ja, det blef en "hjuling" — som de säga härnere — så att hela Jetta knakade och hennes korpulens gick i vågor som ett stormigt haf. Men hon teg, teg som en sten. Hon var kvinna och slug och rufvade redan på hämd. Hon bara bet sig i läppen af grämelse, att hon stannat på två ställen under vägen och druckit påtår till Marstrands-kaffet.

Men Anders skrek i skjortan och ursinnet:

— Det ska du ha för båten, du! Trollpacka!

* * *

Några veckor därefter var Anders inne i Kungelf för att köpa en ko. Och där gick han in på en krog för att hämta affärshumör. Men på krogen träffade han vänner och bekanta och blef sittande. Och det var redan kväll, när han — nu vid ypperligaste humör — gick ut i marknaden på torget och började leta efter ett lämpligt kreatur. Till slut tyckte han, att han fått ett, som var bra, ett riktigt vackert djur med så mjuk hud och så nätta klöfvar. Det köpte han och vandrade därefter bort genom staden, ut på landsvägen, hemåt, den två mil långa vägen, i natten. Djuret var visserligen litet oregerligt och han själf litet odeciderad anseende till framåtskridandet. Men han höll hårdt i grimmlinan, trampade och trampade och kom lyckligt hem, innan morgonen grytt. Kon satte han i en spilta och gick själf och lade sig bredvid sin älskade maka.

I gryningen steg Jétta upp, tog stäfvan från väggen och gick ut för att mjölka den nya kon. Hennes husmoderliga öga sken af tillfredsställelse, när hon gick ut genom stugudörren.

Men -- en half minut senare kom hon rusande tillbaka, flängde upp dörren igen, svängde med tomma stäfvan i luften och skrek:

-- Anders, ditt fä, opp med dig! Nu ska du ha hjuling. Ännu har jag inte hört talas om -- *en ko, som gnäggar!*

Och upp ryckte hon mannen ur ljufva, varma sängen. Och med hårda stäfvan mörbultade hon honom, glad i hågen, så att han föll ihop som en tomsäck.

— Tack för sist, du! Minns du båten, du?

— Aj, aj, aj! Låt bli mig, ditt elaka tryne! Kon är vacker! Aj, aj, aj!

Men då gaf Jetta honom ett sådant slag, att hela huset ruskade som för en orkanstöt. Och då blef fölungen nere i stallet så rädd och började gnägga som en häst. Och då stod Anders' förstånd stilla. Och han ramlade framstupa på armarne, glodde i golfvet och sa:

— Tyckte jag inte, hon hade så små horn!

Våran Märten.

Det fanns ingen själ i socknen, som prosten hade så svårt att hålla reda på som sin egen klockare. Ty Märten var en karl som gjorde narr af allting — fast inte af prosten förstås, så att han hörde det. Men allt emellanåt kommo till prostens öron de frispråkigheter, Märten sade till folk, som kommit hem till honom någon trefven kvällstund i stugan nedanför kyrkan i backen.

Märten tände snuggan och drack en klunk öl eller brännvin, och så var hans tunga så fri som en häst, släppt i marken. Och på den fålen satte han opp både präst och församling, så att de fingo skumpa en galopp. Han hade en förundransvärd förmåga att härma vördig prostens siratliga åthäfvor, hans högtidligt pipande röst, hans englamilda min, hans kråmande gång till och från altaret och framför allt hans kruserliga tonfall, när han läste: "Jag fattig, syndig människa".

Märten var humorist, och därför kunde han inte rå för, att han hos vördig prosten såg alla

de små löjligheterna. Inte tyckte han sämre om honom för det — rakt inte. Prosten var nog en ärlig Herrans tjänare, det var han säker om.

Ja, han var ändå riktigt fanatisk, när det gällde.

Och för resten — dref Mårten med andra, så dref han lika mycket med sig själf. Och se, det är just det rätta, när man skämtar med andra — man skall inte skona sig själf, så har man rent samvete. Och därför skrattade nu Mårten och plirade med ögonen och sade till den han hade framför sig:

— Vet du hvad en klockare är för något, du? Hej, en klockare är en stackare, du! För se han skall vara mjuk i ryggen som en gutta-perkagubbe för prosten och göra allt hvad han vill, om han så tycker det är aldrig så galet. Ja, han är som en kungörelse, där prosten skrifvit sina viljo. Och han är hvareviga söndag ett speleverk, som prosten drar upp, för att det skall väcka församlingen, som slumrat in af hans predikolåt. Och är prosten själf en predikolåt, så är klockaren ett amen, som skall bocka sig och sjunga: ske alltså!

Se detta är klockaren, och inte är det värdt att knysta, för då skickar prosten honom till helvete. Och där är han mindre känd och kan få det otrefligt.

Och den, som Mårten sade detta åt, han skrattade åt pärlhumöret. Och folket tyckte om honom för detta skämtande. Och ännu mer

tyckte de om honom, när han satt i kyrkan vid orgeln och trampade pedalen och sjöng. Han sjöng så hjärtans friskt och som en människa och inte som en engel. Och det var mycket roligare att höra honom sjunga än prostens predika. Ty prostens himlade sig så högtidligt och talte så gåtfullt och fint, att de ofta inte begrepo honom. Men Mårten sjöng, så det gick rakt till hjärtat. Därför tyckte folket om honom och sjöng med, så att psalmen böljade under kyrkhvalfvet, nästan som när de om söndagseftermiddagarne om sommaren sjöngo glada visor på vägar och stigar, både karlar och kvinnor, arm i arm framströfvande på folkevis . . .

* * *

Mårten var en djäkla karl — han kunde inte bli ledsen för någonting. Han var nöjd med hela världen, ja till och med med prostens. Och det var som om försynen riktigt ville sätta hans förnöjelse på prof för att se hvad en människa kan uthärda af sorg. Ty en natt brann hans stuga ned. Ja, det var riktigt underligt. Både Mårten och hans hustru och alla de tre hemmarvarande pojkarne — den äldste var i Amerika — lågo och snarkade så godt. Och klinkan satt på dörren, och trasan satt inklutad i det spräckta fönstret. Och därutanför stod en riktigt vacker sommarnatt. Och allt tycktes så fredligt och vänt som det kan vara på denna syndiga jorden.

Och då, kan man tänka sig, börjar det med ens brinna. I spiseln låg ett glöd, som inte blifvit släckt. Och katten, som flyttade sig dit upp från golvet, där han förut suttit, råkade hasa med sig en bit papper. Och den tog det nu eld i. Och när katten såg, att den lilla flamman blossade upp, blef han förskräckt och sprang ned på golvet igen. Men då bar det inte bättre till än att han föste till det brinnande papperet, så att det föll ned på tiljan. Och det sved i kisses fot, så att han i smärtan sprang och gömde sig under sängen, där Mårten och hans hustru sofvo.

Och där satt han med dunkande hjärta. Men då det snart började osa och flamma och fatta tag i sängposten, jamade han så högt och sprang upp i sängen och väckte husbondfolket. Och då rusade alla upp.

Men det var jämt och nätt att de räddade lifvet och litet lösöre — och katten, förstås. Men stugan brann upp den, så att när morgonsolen red på bärgets rygg, fanns det inte mer kvar än spiselmuren, ett tigande skelett, en ensam obelisk i öknen af svartbrända, jordjämnade stuguväggar. Och är det inte obarmhertigt af försynen, säg, att så där låta det brinna opp för en, i en sådan vacker sommarnatt och när man ligger och drömmer så glada drömmar . . .

Alla andra skulle väl ha blifvit förtviflade. Men Mårten tog det med gladt mod och steg opp på spiselmuren, strök af sig mössan och sjöng rakt in i solen den gladaste psalmen i hela

psalmboken. Han sjöng så högt och klart, att länsmannen, som i detsamma åkte förbi där nedanför på landsvägen, hörde det och lät kusken stanna och kom upp till Mårten och beklagade hans nöd, sedan han, förstås, med en tår tvagit embetsminen ur ögat.

— Hvad skall du nu göra? — ruskade den gamle gudfruktige länsmannen på hufvudet.

— Jag skall förstås bygga mig en ny stuga! — sade Mårten. Och han till och med skrattade, så att länsmannen blef riktigt förlägen och tyckte det var en ogudaktig karl, så klockare han var, och gick ned till sitt ekipage och for igen.

Och är det inte tusan, godt folk, att om ett par månader satt Mårten under eget tak igen. Alla människor hjälpte honom, ty alla människor tyckte om honom, och det för hans pärlhumörs skull.

* * *

Detta var den ena sorgen. Den andra var värre. Det var när hans hustru dog. Han var alldeles tokig i sin hustru, och hon var också riktigt vacker och rar och skapad efter Guds beläte. Och det var väl därför som Gud tog henne till sig.

Mårten sade inte ett ord, fällde inte en tår när man svepte henne i kistan eller när locket spikades på — dessa hammarslag, som ju annars för öfverlevfande äro det värsta. Men Mårten ändrade inte en min, fast han inte kunde skratta, förstås.

På kyrkogården tog han själf upp psalmen, som församlingen sjöng öfver den döda, i grafven sänkt. Och då — först då, när han skulle sjunga henne in i döden och aldrig mer se en skymt af henne, inte ens af hennes kistlock — då darrade han litet på målet, dock inte värre än att han höll tonen uppe och psalmen sjöngs till slut.

Men så, när han gick hem och trädte inom sin egen stuga och fann allt så tomt, så tomt — då var det slut med honom. Då måste han kasta sig på sängen och gråta. Han grät som om han varit ett barn. Han grät som om han aldrig i lifvet gråtit. Han grät som den gråter, som aldrig lärt att gråta. Han grät ohejdadt, gränslöst — som när rågnen faller stridt om sommaren, sedan torra härjat och svedt alla marker röda . . .

Dagarna därefter gick han dyster omkring. Han såg ingen människa, ingen människa såg honom — bara barnen, som kommo och gingo tysta och inte vågade tala till fadern. Men Mårten visste, att nu sörjde hela socknen med honom som med en far. Ty många höllo honom för sin rätte andlige fader och prost.

Men så en kväll fick han fram spegelbiten ur byrålådan och tittade sig i den. Han blef riktigt förskräckt först, men efterhand drogo sig hans anletsdrag allt ljusare — det var för galet att ackurat mista sitt humör! — och så började han skratta åt sig själf, som gick och surade öfver

en sak, som ändå inte kunde hjälpas. Och hans ungar, hittills rädda för hans dysterhet, kommo fram till hans knä och blefvo klappade och smekta som förr i världen.

Och på kvällen satt Mårten på trappan af sitt hus och rökte. Och hvar och en, som gick där förbi, fick en nickning och ett leende af honom. Och det leendet drog med vandraren ut i bygden, och då ljusnade hela socknen.

* * *

Men ännu en sorg skickades på honom.

Det var en sådan där grann, stilla vinterdag, då skogen står tyst och silfverhvit i solen och det är så halt i backarne, att knappast rätven vågar slinka däröfver. Mårten var på väg till postkontoret — det var ändå med ett bref till sonen i Amerika.

Men just i granskogsbacken var det så halt, att han trillade omkull. En förfärlig smärta började i benet. Och när han skulle resa sig upp, kunde han det inte. Han blef liggande.

Han skrek på folk. Om en stund kommo ett par karlar. Åh, så de vojade sig för att allas deras Mårten fått ena benet brutet! Men Mårten tyckte, att de gjorde alldeles för mycket affär af händelsen. Och linkande hem på sitt ena ben mellan karlarne, kunde han inte låta bli att skämta.

— Det andra benet höll! — sade han.

Och då måste karlarne skratta.

Nu blef han bunden vid sängen. Vecka efter vecka uthärdade han sysslolösheten, de fysiska smärtorna. En ung kvinna, syster till hans döda hustru, vårdade honom.

Värst af allt var att folket, som kom till honom, trodde sig böra muntra honom genom att beklaga honom. Hvar gång en karl eller en kvinna vaggade med hufvudet och sade: "En sådan olycka!" — "Stackars vår Märten!" — eller något annat lika välment och ömkligt — då stack det till i Mårtens bröst, och han bet sig i läppen och tyckte sig inte vara värd en skilling och måste riktigt gömma hufvudet bakom kudden

Månader gingo, våren kom

Då hörde hans svägerska honom en dag ligga och gnola. Gnolandet steg till sång. Det var omöjligt för Märten att tiga, när våren kom och allt blef soligt och varmt igen.

Och så fick han en idé.

Han lät samla folk ifrån hela socknen till sig. De kommo massvis, så många att de stodo ända ut i farstudörren.

Och så tog han upp psalmen för dem som han gjort hundra gånger förr. Och folket sjöng med, så att det skakade i hela stugan.

Och de kommo inte bara en dag, de kommo två och tre och fyra. Ty folket var missnöjdt med den vikarierande klockaren. Det var en seminarist, som pep som en sill.

Men se — snart fick prosten höra om psalm-låten i Mårtens stuga. Då blef han arg som en profet. Han fruktade sin popularitet, kantänka, och vädrade sekterism, ty som en erkeengel for han fram, där han blott anade slikt.

Han öfverlade med sig själf och sin Gud i tvänne dagar, och på den tredje fattade han sitt beslut. Och till Mårten sände han en skrifvelse, i hvilken han strängeligen förbjöd honom — å kyrkans vägnar — att hålla religiösa sammankomster. Folket behöfde inte gå till hans stuga för att förrätta sin andakt — skref han — det hade Herrans hus, som hvarje söndag upplät sina armar för ångerfulle syndare! Förbannad vare den, som drar fåren från deras herde!

Mårten log. Detta hade han inte tänkt, men det var rasande likt prosten. Och han måste lyda, ty inte ville han ha mist sin tjänst, när han blefve frisk.

Men en ny önskan stack upp i honom. Han måste upp till kyrkan nästa söndag och spela och sjunga. Han längtade dit som en skeppare till sitt roder. Och han var ju på bättringsvägen, skulle nog orka.

Och så bad han sin svägerska kalla till honom ett par karlar, som kunde hjälpa honom upp till hans orgelstol.

Och söndag kom, och Mårten satt på sin gamla plats. Och han trampade med det friska, obrutna benet pedalen, och han spelte med fingrarne och sjöng med rösten, så det var en lust

och glädje. Hela kyrkan blef glad. Hela församlingen sjöng med. Detta var toner, man kände igen och älskade. Det var inte som den vikarierande klockarens — hvilken man i dag fått att träda tillbaka genom en liten dusör.

När prosten — som ingenting visste om klockarebytet — kom för altaret och hörde Mårtens röst från läktaren, blef han så häpen att han för första gången kom af sig. Han blandade rakt i hop de tre personerna i treenigheten. Ja, det var ömkligt så förlägen och ilsken han såg ut. Men inte kunde han håller i gudsfriden kasta ut Mårten ur kyrkan.

Och Mårtens psalm steg väldig och frisk, buren af orgelns stämmor och hundratals strupars ljud mot det hvitmålade kyrkhvalfvet . . .

Då blef det med ens rörelse på läktaren. Man såg hur Mårten sjönk ihop öfver orgeln, händerna föllo från klaviaturen och hans mun blott hviskade fram orden i psalmen . . .

Man rusade fram.

Och när man lyfte upp hans hopsjunkna gestalt, såg han så dödsblek ut i ansiktet och kunde ingenting säga.

Sången afstannade nere i kyrkan. Alla frågade, ingen kunde svara. Och prosten stod vid altaret som en straffets engel.

Men när man kom nedbärande med Mårten öfver kyrkogången in till sakristian, förstodo alla allt. Och man trängde sig efter honom in i sakristian.

Där låg han i någras armar. Omkring honom snyftade folket.

Han var icke död. Man lät honom dricka vatten och väntade, att han skulle komma sig.

Om en stund öppnade han ögonen, såg sig långsamt ikring, fann sig omgifven af hela socknen, af idel människor, som han alltid hållit af. Och där stod också prosten, allvarligt betraktande honom. Och då hviskade han fram dessa ord, som blefvo hans sista:

— Nöjd har jag alltid varit — nu är jag ändå aldrig nöjdast! . . .

Så föll han ihop och dog.

Folket grät. Och de hviskade till hvarandra hvad han sagt. Men somliga undrade hvad han mente — de trodde att han mente prosten, när han sade, att han nu var "aldrig nöjdast". Ty de tänkte, förstås, på prostens bref och förbud, de olycksdigra. Och nog såg det ut som om prosten tog det åt sig. Han bet sig i läppen och sade inte ett ord till välsignelse öfver liket.

En herrgårdsdräng.

Jag ser honom hvarje dag på vår gård. Jag har sett honom där, sedan jag var barn.

Han är liten och rullar, när han går. Han är fasligt hjulbent. Han går alltid i trätofflor, dessa äro alltid sneda, och strumporna ha stora hål på hälen, hvilka lysa på långt afstånd.

Han har mörkgula byxor af mollskinn, för korta och för trånga byxor, med lappar öfver knäna, lappar i mörkare färg. Så långt jag minnes tillbaka, har han haft dessa lappar på knäna. Han är visst född med dem. Tröjan med de smutsigt röda ylleärmarne är det helaste och snyggaste på karlen.

En gammal trasig mössa, gul som täljsten, sitter på hans hufvud, ett hufvud, som inte rymmer en tanke på ett helt år.

Kring det runda lilla ansiktets nedre hälft drar sig en brun skäggkrans. Den är tofvig, tofvig som det tofviga, säkert mycket innehållsrika håret. Jag kan aldrig minnas att jag sett håret

nyklippt, efter en rund skopa. Han är troligen född med mycket långt hår.

Han heter Olle och är ladugårdsdräng. Alla göra narr af den lilla komiska figuren. Men han bara ler och ser smickrad ut, när man talar till honom. Och när han ler, synes tandraden, som är brun af tobak och snus — ty han tuggar fast, men han super aldrig.

Han sköter ordentligt sina göromål. Han kör mjölkkärran med de tomma, skramlande bleckflaskorna till korna, betande å sommargrön äng eller vintertid råmande i ladugårdens bås. Han mjölkar korna, med de små trinda fingrarne klämmande det fyllda jufrets spenar, att den hvita saften med ett sorlande ljud strilar ned i stäfvån. När alla korna äro utmjölkade, kör han åter hem mjölkkärran med de nu fyllda, mätta, tigande flaskorna. Han sitter som en gammal krokig tomte på kärrans brädsäte, vänligt pratande med hästen.

Han sopar i ladugården med en gammal kvast, köpt af ett fattighushjon. Han står midt uppe i den illaluktande smutsen och gör rent. Han lägger knippen af hö under de nosande djurens hufvun, långhalm under deras rykande bukar. Han strör mjöl i höet, att det doftar läckert. Han öppnar vattenledningen, att det bruna lädersmakande vattnet fyller rännan framför de törstande kreaturens mular.

Om morgnarne drar han handseparatorn i mejeriet, med ett surrande ljud, att man alltid

vaknar däraf. Svetten rinner ur hans tofviga, lingula hår, öfver ansiktet, som väl aldrig annorlunda tvättas, ned i den evigt orakade skäggskogen. Den rinner öfver hela hans kropp, en kropp som säkerligen aldrig har badats. (Jag frågade honom en dag, om han inte brukade bada i den sköna fjorden, och då svarade han med sitt ständiga, omedvetet ironiska småleende: Det kunde la aldrig skada!)

Olle bugar och bugar så elastisk som af guttaperka allt efter svängningarne af separatorhjulet, i hvars stora handtag han med bägge knubbiga händerna håller. Han guppar och guppar, den lille klotrunde, hjulbente, rultige Olle på ett så ohjälpligt komiskt sätt, att jag inte kan förstå, hur mejerskan kan se på honom utan att skratta. Men troligen är detta för henne redan en öfvervunnen ståndpunkt.

Olle, som aldrig säger något, om han inte blir tillfrågad, skulle aldrig komma sig för att språka med den unga, vackra mejerskan, som går i ett så klädsamt rödt lif, att alla andra män i gården tycka det är en fröjd att se henne. Olle tänker väl, att han inte längre har tur hos damerna.

Olle har varit gift och är nu enkling. Han har haft flera barn, alla äro nu döda, utom en pojke, som han döpte till Polykarpus — det vackraste namnet i almanackan. Men unge herr Polykarpus seglar nu på främmande haf och låter aldrig höra af sig hos sin fader.

Olle är alldeles ensam i världen. Om kvällarne går han ensam från herrgården hem till sin stuga, som ligger ett stycke därifrån vid den sankta fjordstranden. I arla morgonstund går han hemifrån ensam till stånkande arbete på herrgården.

Han hämtar visst mat från någon af torparstugorna där emellan. Och ibland får han också ett mål på herrgården. Eljes tror jag han lefver af snus och tobak.

Han ser alltid så saligt nöjd ut, jag tror det är den nöjdaste människa jag träffat.

Han plågas aldrig af en tanke, ett grubbel. Han har inga sorger, ingen fantasi, inga förhoppningar. Alla hans minnen tyckas döda. Kan en maskin tänka, minnas, önska något? Olle är en maskin, en förträfflig maskin.

Hvad skulle patron säga, om Olle en dag ginge sönder och måste ersättas af en annan?

Asch, han går aldrig sönder. Han håller i evighet, liksom de lappade kläder han bär.

Den dag, jag återkommer hit till gården och inte ser Olle längre hjula fram och åter mellan ladugården och mejeriet med vattenspanns-oket dinglande öfver sina klädbyltade axlar — då blir jag bums determinist och tror obetingadt på förgängelsen.

Olle är en riktig evighetskerub i lappadt mollskinn och snedgångna träskor, med hvilka han klappar som en stork.

"Stövet."

Torpa och Berga voro två bondgårdar. De lågo helt nära hvarandra, och därför kunde den ene bonden inte tåla den andre. Så snart de fingo se hvarandra, spottade de åt hvarandra. Och i långa tider hade nu Torpa-Jesper och Berga-Petter trätt.

Men så en dag på vårsidan kom Berga-Petter i så godt humör. Ty han hade funnit en så förmögen och duktig måg, en riktig stor-karl från skärgården, där sillen föder sin man, och nu skulle de ungas bröllop stå. Ja, Petter han var i riktigt englahumör. Och så tänkte han på Jesper. Och så klådde han sig bak örat och grinade och sade till moran:

— Hör du, Petronella, om vi nu skulle förlikas med Jespers, du?

Och Petronella, som aldrig tyckt om att gubbarne grälat (ty hon ville själf träta på gubben sin, när det behöfdes) hon myste så stort och rart och sade:

— Ja, det kunde vi då riktigt göra, du Petter.

— Ja du, jag har tänkt, sade Petter, att vi nu skulle bjuda hela samlingen till bröllopet, du. Och så skulle vi här högtidligen förlikas — i prästens och alla de andras närvaro — för det är ju så dumt att gräla, du.

Jaha, det tyckte också Petronella.

Och så blef pojken deras skickad öfver till Torpa med bådskäpet. Och där gjorde de stora ögon, skall jag säga. Men när de hade lyft på ögonlocken en stund och tittat i taket och rifvit sig i hufvudet och torkat sig om munnen och skrapat med fötterna och harskat sig i halsen, så sade de ja, förstås, och tackade ända långt ut på trappstenen för bjudningen.

— Men djäklar i mina skor, om jag begriper det här, sade Jesper, då pojken gått och de voro inne i stugan igen. Och han slog näfven i bordet, så att anjovisburken med blommorna i dansade. Och gumman hans gick omkring och småfnös och undrade, om de rakt mist förståndet därborta på Berga, som räckte vacker tass af sig själfva. Men riktigt nöjd inom sig var hon i alla fall, förstås.

* * *

Stor ståt blef det på Berga-bröllopet. Folk fanns där från hela socknen och mat för tre härader. Och bruden sken ackurat som en sol

och brudgummen var så lätt i gången som en skonare i medvind. Och prästen talte så sannt om äktenskapets besvär och ljuffighet. Och kontrahenterna lade han på hjärtat att aldrig gifva vika för vreden. Ty den var ett satans påfund, sade han, och de skulle gå sin stig så försonligt som Guds lamm anstår på denna syndiga jorden. Ty se, han visste nog i hvilket sorts hus han talte den gången.

Men de bägge Guds lammen Torpa-Jesper och Berga-Petter, de bara storbligade på hvarandra. Ty se, när nu alla gästerna kommit, så hade de tagit hvarandra så storståtligt och kruserligt i hand. Och de hade bockat sig och bockat sig för hvarandra — som de aldrig i lifvet skällt du åt hvarandra — och de hade försäkrat, att detta var den lyckligaste stunden de upplevat. Och Jespers gumma och Petters gumma de hade klappat hvarandra både fram och bak och lipat och lofvat hvarandra evig vänskap, åtminstone på den här sidan grafven.

Men ändå kommo Jesper och Petter inte riktigt i tagen att umgås. Bara tittade på hvarandra gjorde de, så att de glömde allt annat. Och när någon annan ställde en fråga till dem, svarade de som om de kört hufvudet i väggen och inte fått ut det igen.

Men till slut kände de på sig, att de inte längre kunde stå där och glo, utan att de måste säga något. Ty eljes skulle folk undra förstås, om det *var* så helt med den nya vänskapen.

Ja, Petter han började då med, att det var så vackert väder i dag. Ty se, så börja alla samtal här på jorden, både i salong hos fint folk och under stuguås hos simplare folk (utom när det är dåligt väder, förstås).

Ja, Jesper han tyckte också att det var ett så vackert väder. Det var en riktig tur på bröllopsdagen, sade han. Ja, du har en reel tur du, Petter — som har fått en så rik måg, du.

— Ja, det är ju ingenting att klaga öfver, sade Petter. Men han kände på sig, att Jesper lurade på att säga något, som han inte riktigt kom fram med.

— Jaa, nu blir du allt den styfvaste bonden i socknen, du.

— En rår inte för, du Jesper, om Vår Herre vill så ha't.

— Och nu vill du väl bli både ordförande i kommunalstämman och riksdagsman uppe i Stockholm, du Petter. Och nu slår du väl oss alla andra ur brädet, du!

— Jag tror justament du är afundsjuk, du Jesper, sade Petter och höjde rösten. — Det ser du väl, att jag inte håller mig för god för någon, eftersom jag bjudit hit både dig och kärringen din i dag. Så du skall inte säga ett ondt ord om mig, du!

— Ja, det är nog sannt. Men vet du hvad tuppen gör, när han tittar sig omkring och ser, att alla di andra tupparne är mindre och fulare än han, du?

— Hvad gör han då, du Jesper?

— Jo du, då slår han med vingarne så nöjd och belåten och så galer han, du, åt alla di andra: Kom hit, kom hit! Ni är allihop mina vänner! Jag tycker så mycket, mycket om er! — Ja, det gör han, du Petter! För han behöfver inte frukta att för deras skull få nej hos hönorna, du. Men sådan vänskap är inte mycket värd, du. Och tack skall du ha, men nu går jag, du. Jag vill inte en sekund mer vara under ditt högfärdiga tak, du!

Och så hötte han med sin knutna näfve under Petters näsa. Och det skulle ha blifvit slagsmål af, om inte andra kommit emellan, om inte prästen förmanat dem att vara lugna och brud och brudgum kommit och bedt dem inte bråka på rama bröllopsdagen.

Nå, då lugnade gubbarne sig, förstås. Och sedan ströko de hvar uppefter sin vägg under kalaset och sade inte ett ord åt hvarandra.

Men Petter han kunde inte glömma hvad Jesper sagt. Han gick och rufvade och rufvade. Och när en bonde går och rufvar, hittar han alltid på något fult. Och när nu steken var fram-satt och soppan skulle sättas fram till nästa rätt, då lät han de andra skära och mumsa bäst de gitte, men själf smög han sig ut i köket. Där tog han en stor täljknif och en tallrik och gick ned i stallet. Och där tog han ned selarne, som hängde på sina pinnar. Och på baksidan af bok-träna började han skafva och skafva, så att det

löddriga affallet föll ned på tallriken. Detta var hvad folket i den här trakten kallade "stövet", och som bildas, när bokträdet gnides mot hästens svettiga bringa. Och när han tyckte han fått nog med stöv, tog han tallriken och gick upp i köket igen. Och han log så illslugt, att man kunde bli rädd vid dagsljus. Och allt stövet slog han i stora soppkitteln. Men hustru sin talte han om det för, och brud och brudgum och pojken och alla af sitt folk hviskade han i örat, att de inte skulle äta af soppan, ty hälften hade runnit ut, och den skulle inte annars räcka till — sade han. Men det kunde han förstås inte säga åt sina gäster — så att inte bara Jesper och hans hustru och barn åto med ryslig aptit, utan också alla de andra bönderna, bondhustrurna och bondbarnen. Och prästen åt två hela portioner, han.

Ja, Petter han var nu så mysande glad, när han såg, hur de åto. Och själf åt han inte en droppe af soppan. Men sedan var han den värste i att dricka, dansa och glamma ända fram på ljusa kvällen, då alla togo afsked och åkte eller gingo hem. Och Jespers var han så nyter i mun mot och tog dem så himlavarmt i hand, att de rakt inte kunde begripa't.

* * *

Men se — på hemvägen hade Jespers och prästens och några andra sällskap. Och när de åkt ett stycke, blef en pojke i första kärran så

sjuk. Och han bad far sin att köra på, så att de snart skulle komma hem.

Nåja, bonden piskade på hästen, så han riktigt skenade. Och väl var det, ty detta var första kärran och vägen var smal, så att man kunde ej köra förbi hvarandra. Och alla de andra i följet hade plötsligt mått lika illa som pojken och fått lika brådt hem som han.

Och det blef ett hvinande utefter landsvägen, så att dammet rök och hästarne fraggade och folket i bondgårdarne gapade efter bröllopgästerna och trodde, att de blifvit förryckta.

Men det voro de inte, utan det var bara stövets fel, som Petter skrapat af bokträna och hållt i soppan — ty det är sådant, att har man bara det till hands, behöfver man inte något bittervatten. Ja, det är mycket, mycket värre.

Och den gången tog man inte ett ömt afsked af hvarandra vid vägkrökarne. Man vågade inte ens titta på hvarandra i ömkligheten. Och kärrorna svängde så häftigt upp till gårdarne, att de höllo på att välta.

Petter han fick nu en grufflig hämd, och något så nedrigt som detta kan bara en bonde hitta på. Och det är ett nytt, sannt och moraliskt bevis, huru de oskyldiga få lida för de skyldiga. Ty naturligtvis hade Petter bara menat hämden åt Jesper — och hans hustru förstås, som ju en gång förbundit sig att med honom dela lust och nöd. Men hans oskyldiga små barn och alla de

andra bönderna, bondhustrurna och bondbarnen fingo nu oförskyldt lida sin olycka för Jespers skull.

Och med den gudelige prästen var det aldra värst — ty han hade ju ätit två portioner. Och han åt aldrig mera från den dagen någon soppa.

Ett dåd.

Han var en duktig torpare under herrgården. Det var något så ihärdigt och dolskt hos honom som hos en lastvan dragare. Aldrig öppnade han munnen till skratt, tog trögt till mössan, skrapade inte med foten, när han lindrigt boc-kade sig.

Han hade en hustru, raka motsatsen. Glad och vacker var hon. Ja glad, så snart hon talade med andra än mannen, men i hemmet inbunden och rädd. Ty han behandlade henne som det simplaste hushjon.

Han hatade henne. Det var därför att hon inte skänkte honom barn. Han gaf henne för litet mat, slog henne, förbannade den stund, då han begått dumheten att gifta sig med en kvinna, "som inte dugde till kvinna". Hon svalt och led.

Och svalt gjorde han också. Han unnade sig ingenting. Han uppgaf inte hoppet om en arfvinge och menade, att han skulle samla på styfrarne till "det rara kräket".

Åren gingo. Hans hustru födde intet barn. Hans förbittring växte.

Numera uttömde den sig ej blott öfver den olyckliga hustrun. Allt lefvande, som kom i hans väg och som han egde härskarerätt öfver, fick gälda den smärta, som fyllde honom. Sitt får sparkade han en dag till döds med sin stöfvelklack. Stians innevånare piskade han så att hasselvidjan flög i flisor. Hönsen flyktade långt bakom staket och häck, när han närmade sig.

Han var den onde anden i sitt hem. Folket sade, att det var ett helvete borta hos Tomas. När folket säger så, vet man hur det är. Och aldrig mottog han besök af andra torpare. När grannarne skulle förbi hans stuga, smögo de skyggt fram, som om pästen ritat sitt svarta kors på farstudörren.

* * *

På herrgården hörde man drag efter drag ur hans onda lif. Patron uppdrog åt inspektoren att tala vid karlen.

Tomas blef uppkallad i inspektorens rum, satte sig på en stol vid dörren och väntade hvad komma skulle.

Det blef en predikan af det slag, som smakar af jordbäfnig. Tomas mottog tåligt stöt efter stöt, utan att ändra en min, mumla ett ord — tummade blott tyst sin mössa mellan de leliga händerna. Men när inspektoren sagt amen och skulle torka svetten ur pannan med näsdu-

ken, då reste sig Tomas och talte. Och hans tal var kort och godt som en examensfråga:

— Har jag sparkat inspektorn?

Därmed gick han, i dörren uppfångande åsynen af en man, som stod med gapande mun, håren på ända, orörlig, med näsduk i handen.

Inspektoren vågade sig icke mer i delo med honom. Han fasade för den gräsliga humorn i hans ord och blicken ur hvitögat. En sådan karl var bäst att låta vara. Det var hård hud.

* * *

Tomas var äggad, sporrad till det yttersta. Alla människor sågo snedt på honom. De gingo ur vägen för honom. Han kunde inte uthärda deras skygga och hånfulla miner.

Han måste rättfärdiga sig, det kände han, genom något, som skulle komma dem att riktigt storbliga, stirra i gapande förvåning på ett vidunder.

Denna tanke kvalde honom en hel vinter, därtill en vår och sommar. Och den hade mognat till utbrott vid samma tid som de gula rågaxen på hans åker gungade i solskenet med korntung börda.

* * *

Det var en augustidag.

Med krökt rygg, mössan i nacken, svett-

droppar på de bruna kinderna gick han och mäjade. I långa, jämna, hväsande tag. Liens egg afskar de höga stråna, att de föllo raklånga till marken, som när en flathand stryker bort pjäserna från ett schackbräde.

Tyst skred han framåt — takt, tu. Men hvad han tänkte på, var icke huru många skyllar, som skulle bildas från den ena ändan af fältet till den andra. Han tänkte på hustrun, som gick bakefter honom och samlade tillhoppa de fallna rågstånden, knöt en gördel för att binda dem till en kärfve och stödde kärfvarne mot hvarandra i en skyl. Han gick och tänkte på hur han hatade henne, denna undergifna slafvinna, som bara lydde, lydde, men år ut år in var lika fattig på genljud för hans önsknings och lidelser. Ett tomt stackars ting, som kastats i hans väg, som kunde tjäna honom, koka hans mat och lappa hans kläder, men aldrig skänka honom en större fröjd än så. Hon kunde inte gifva honom en son eller en dotter och därigenom fylla hans lifs största längtan, som nu var en gapande lucka — nå, ja. Men hon kunde ej säga ett ord, göra en gärning hvarigenom hon visade deltagande och närmade sig honom.

Hon kunde bara le och vara vacker, midt i bägges oförstådda lidanden. Hon var ett vackert träbeläte, som med sin stumhet kunde bringa honom utom sig . . .

De voro nu vid tegens slut och skulle vända. Han står med lien i handen och skall just

sätta den till rågrötterna på den nya tegen. Hon böjer sig ned öfver det sista fället på den gamla. Han ser denna krökta gestalt i stoftet för sig, utan ett ljud, medan händerna ifrigt plocka bland markens strån, ser hennes nacke, som retar honom med sin barhet. Och i ett ögonblick fattar han allt det förfärliga i deras samlif, och i stället för att hugga in bland rågen, faller skäran — mot den där nacken! . . .

Där låg hon nu på tegen, blödande, med kroppen i ryckningar, och kved sakta.

Han såg på henne.

Men han ångrade sig icke. Han glömde alldeles hvad han gjort och upptogs af en helt ny tanke. Hon, som aldrig förr vågat ett ord till klagan, hvad jämrade hon sig nu för? Med denna våndfulla lät ur hennes mun var det som om hon vädjade till hans hjälp och barmhärtighet. Kunde han bistå henne? Han skulle så gärna, gärna göra det — ty häri låg ett plötsligt öfverlämnande af hennes kval, och förtroelighet var ju hvad han längtat efter, men som hon aldrig gifvit honom.

Underligt, underligt — han blef glad öfver hennes jämmer! Och han lutade sig ned öfver henne och frågade — åh, det kunde gå en som en knif genom strupen — han frågade henne:

— Vill du ha vatten, Karin? — —

* * *

När man sedan, strax innan hon dog, frågade henne, om mannen verkligen dödat henne, samlade hon sina sista krafter och svarade:

— Nej!

Så slöt hon ögonen för alltid.

Tomas var förkrossad. Folket mente väl, att det varit af fruktan hon så talat, men för honom var det af kärlek. Och han bara grät inför domstolen, grät i fängelset, nätter och dagar.

Han kom ut som en skugga af sig själf.

Nu visste han inte hvad han skulle taga sig till. Han klagade på herrgården. Torpet var bortlämnadt, men han fick dränggöra i stället. Han gjorde sysslor, hvartill blott en person behöfdes. Ty för de andre var det en plåga att ha mördaren bland sig, för honom var det ett straff, värre än cellens, att smulas sönder under deras sidoblickar, hufvudskakningar och axelryckningar.

Nu först var han riktigt ensam.

Och nu ser jag honom en afton komma dragande med ris hem från skogen.

Han vet knappt, om han vågar hälsa.

Och han skyndar sig undan så fort han kan, medan risknippan risslar i sanden efter honom.

En kustkapten.

Han är en son af det karga och vilda Bohuslän. Han har vuxit upp bland dess skär och bränningar. Han har i pojkar seglat med på skuddäck, sommar och vinter, på lust- eller gods-seglats, på sill- eller makrillfiske. Han har sett isen skorpa sig å stramande vant, när kölden slagit till, han har sett den tina upp i vårbrytningens tödagar. Han har frusit och huttrat under dubbla kavajer, medan isflakarne skurit rispor i jaktens läsida, han har stekt sig på skanslocket, när solen gassat i sommarstånd. Han har fått skällsord af skepparen för minsta försummelse, han har — nej, han har aldrig fått beröm, det brukas inte om skeppsbord!

Så har han kommit på eget däck och blifvit lika kavat som hans egen skeppare -- men mera omtyckt än han. Ty själf är han humorist, och det blef alltid glam ombord, när han berättade gastskoj eller gaf kvickt svar på tal åt en lossare eller lastare i hamn.

Han hade höga planer, hans dröm var att

föra båt med ånga. Och se det fick han också en dag, fast han aldrig läst på hvarken styrmans- eller kaptensexamen, för fattigdoms skull förstås, bara smugglat sig till Marryats sjöberättelser eller reseskildringar från alla världens håll, därinne i staden — Uddevalla.

En ångslup fick han föra inne i fjordarne, ty känd var han som en satans duktig karl. Och nu var han själf både kapten, styrman, rorgångare och matros. Han langade själf säckarne i land, stod själf vid ratten och förde själf räkenskaperna, fast han knappt kunde skrifva sitt namn och var riktigt dålig i räkningen. Men hans heder var den bästa aritmetiken. Och han mistog sig aldrig. Han lade ångbåtens kassa i ena cigarrlådan, sin egen i en annan, och inför redet pekade han och sade:

— Det där är ert — och det här är mitt!

Och de trodde honom och förtjänade pengar på hans båt. Och snart gáfvo de honom en större, gentilare. Den för han nu. Men inte morskare har han blifvit för det, utan sköter nu denna med samma omsorg som den andra. Han är själf med om allt, från det största till det minsta. Och ingen kan lura honom, fast han fortfarande skrifver sitt namn lika illa som förut.

Och där ser jag honom nu på kommando-bryggan. Han är inte så ung längre, han har redan gråsprängdt hår. Men han är stor, grof, en bjesse, med sitt väderbitna ansikte, sin breda rygg, sina väldiga näfvar. Ansiktet är fullt af godmodig-

het, skalken sitter i ögonvrån. Men ibland sitter där också något annat. Blicken ser drömmande ut — det är när han nyss läst en skildring från andra länder, dit han aldrig kommit men gärna ville komma. I hans hytt har jag många gånger funnit kringströdd lektyr af detta slag. Han är en kontinentalt anlagd natur, som dock fått stanna vid Bohusläns kust, vid dess små städer, fiskelägen och fjordar.

Folket kallar honom "Bli mä" — detta därför att han aldrig reser ifrån vare sig passage-rare eller gods. Har han redan lagt ut från bryggan, är han redan halfvägs ute i fjorden och får se en kärring springande på landsvägen, skriker han inåt land:

— Ska hon bli mä?

— Ja, ja, goa söta herr kapten! — gnäller kärringen och viftar med förklädet.

Och då vänder "Bli mä" bums med båten, lägger till och låter kärringen komma ombord — helt honett, människovänligt och praktiskt.

De andra, riktiga ångbåtskaptenerna på kusten, som tagit kaptensexamen, de småle åt "Bli mä". Men det bryr han sig inte om, han vet att hans båt förtjänar minst lika mycket som en af deras. Det har han hört hviskas på sitt rederi. Och de andra rederierna önskade nog, att det funnes flera "Bli mä'er" till här i världen än han. Men det finns det gudskelof inte — tycker hans eget rederi.

Också annat folk än de riktiga kaptenerna

söka skoja med "Bli mä". Han har inte den rätta kaptens-värdigheten, tycker man, därför att han själf, fortfarande, kan langa en säck, lyfta en låda i land. Men det kan smaka beskt att söka skoj med honom. Och det fick en gång en profryttare känna. Han satte sig på sina höga hästar, där han stod på bryggan, och sade:

— Ja, kanske jag skulle bli mä i dag! — Och harskade sig så poserligt och så kvickt.

Men då såg "Bli mä" upp från konossementerna han höll i hand:

— Tja! Låt gå för både spinnrockar — kärringar — profryttare — och all möjlig smörja! Det är inte värdt att vara högfärdig, ser han!

Hvarpå profryttaren masade sig ombord, betydligt slokande svans, föga smickrad att räknas bland nämnda vederstyggligheter för sjöfolk.

* * *

Ja, "Bli mä" är inte att leka med. Hvad han föresatt sig, verkställer han. Och till och med hans egen direktör måste böja sig för honom, sätter han sig det i sinnet.

En dag låg "Bli mä" med sin båt i Lysekil. Hans direktör stod på bryggan, i sällskap samtalande.

"Bli mä" signalerade med klockan.

— Nu ringde jag första gången — sade han åt direktören. — Men denne bara vände i 10 graders vinkel på hufvudet och fortsatte samtalet.

Åter ringde klockan.

— Andra gången! — upplyste "Bli mä".

Direktören vände nu 20 grader på hufvudet. "Åh, du väntar nog!" Fortsatte samtalet.

Men då ringde klockan än en gång.

— Tredje gången! — skrek "Bli mä" från kommandobryggan. Kommer han inte med nu, så får han skaffa sig extrabåt! — Loss öfverallt!

Direktören vände nu 45 grader på hufvudet. "Åh, mig känner du nog! Mig reser du inte ifrån!" Och han sade åter några ord till sitt sällskap. Men detta gjorde honom då uppmärksam på att "Bli mä" redan lagt ut. Då blef direktören gulgrön af ilska och skrek efter "Bli mä". Men "Bli mä" fortsatte lugnt — ty han visste ju, att han inte skulle förtjäna ett enda biljettöre på sin egen direktör.

För att hämnas denna, dock fullt lagliga oförrätt sökte direktören länge finna ett fel i "Bli mä's" tjänstgöring. Förgäfves. Men en dag bogserade "Bli mä" en skuta i sank — ja, det var en tråkig historia. Och "Bli mä" svor ve och förbannelse öfver alla skutor i världen. Han fick duktigt med övett på kontoret, och direktören själf var den aldra värste emot honom. Men då brast till slut hans tålmod, och hans försvar för skutbogseringen mynnade ut i denna dråpliga replik:

— Det var la fan! Om jag tar direktörn

i kragen och släpar honom utefter gatorna —
inte rår jag väl då för, om direktörn spricker! — —
Stor tablå.

* * *

På "Bli mä's" båt råder det gemytligaste broderskap. Han bemöter alla passagerare lika. Han skulle inte göra sig till för själfva Hans Maj:t. Men nu var det inte Han Själf, utan landshöfdingen, sedermera utrikesminister, som en dag reste med honom. Resan blef lång, landshöfdingen hungrig.

— Finns det ingen restauration ombord? —
sporde han.

— Nää — svarade "Bli mä". Inte annat än min mat-tina. Men vill landshöfdingen äta ur den, så var så god.

Landshöfdingen höll till godo. "Bli mä's" tina togs fram. Där lågo smörgåsar, kallskuret, en halfbutelj öl etc., nog så prydligt, aptitligt af hans hustru inlagdt.

När landshöfdingen ätit, ville han betala. Hvad kostade det här?

Då funderade "Bli mä" ett ögonblick. Men så såg han på landshöfdingen som på en gammal bekant, kisade med ögonen och sade helt okonstladt:

— Asch, ingenting! Jag kan ju få äta hos honom en annan gång, vet jag! — Hvarpå han slog igen tinans lock och bar ned den i

hytten — under den nu mätte landshöfdingens tacksamma skratt.

* * *

Den aldra roligaste historien om "Bli mä" är daterad från tiden, då han fick första ångbåten.

Slupen låg vid bryggan, "Bli mä" stod på däck, såg på klockan och tyckte, att nu kunde han lägga ifrån.

— Nu gå vi då! — ropade han ned till maskinisten.

— Åh! — svarade denne lugnt — Jag skall väl ha opp ångan först.

Ja, det var ju sannt — tänkte "Bli mä". Det här var ju ingen segelskuta. Och han väntade några minuter.

Men när han tittade utåt fjorden, skären, blef honom längtan för lång. Och han stampade i däck, ref till sig roparn och i en skeppares hela instinktlika vrede, genuina förakt för nyare tidens bråkigare uppfinningar skrek han till maskinisten:

— Det var la helsicke. *Kokar det inte än?! — — —*

Men då måste maskinisten sätta sig och hålla sig för magen. Han skrattade ett så vulkaniskt skratt, att ej blott han själf, men hela båten skakade och dånade. Men det var bara ångpannan som lät så — tänkte "Bli mä".

* * *

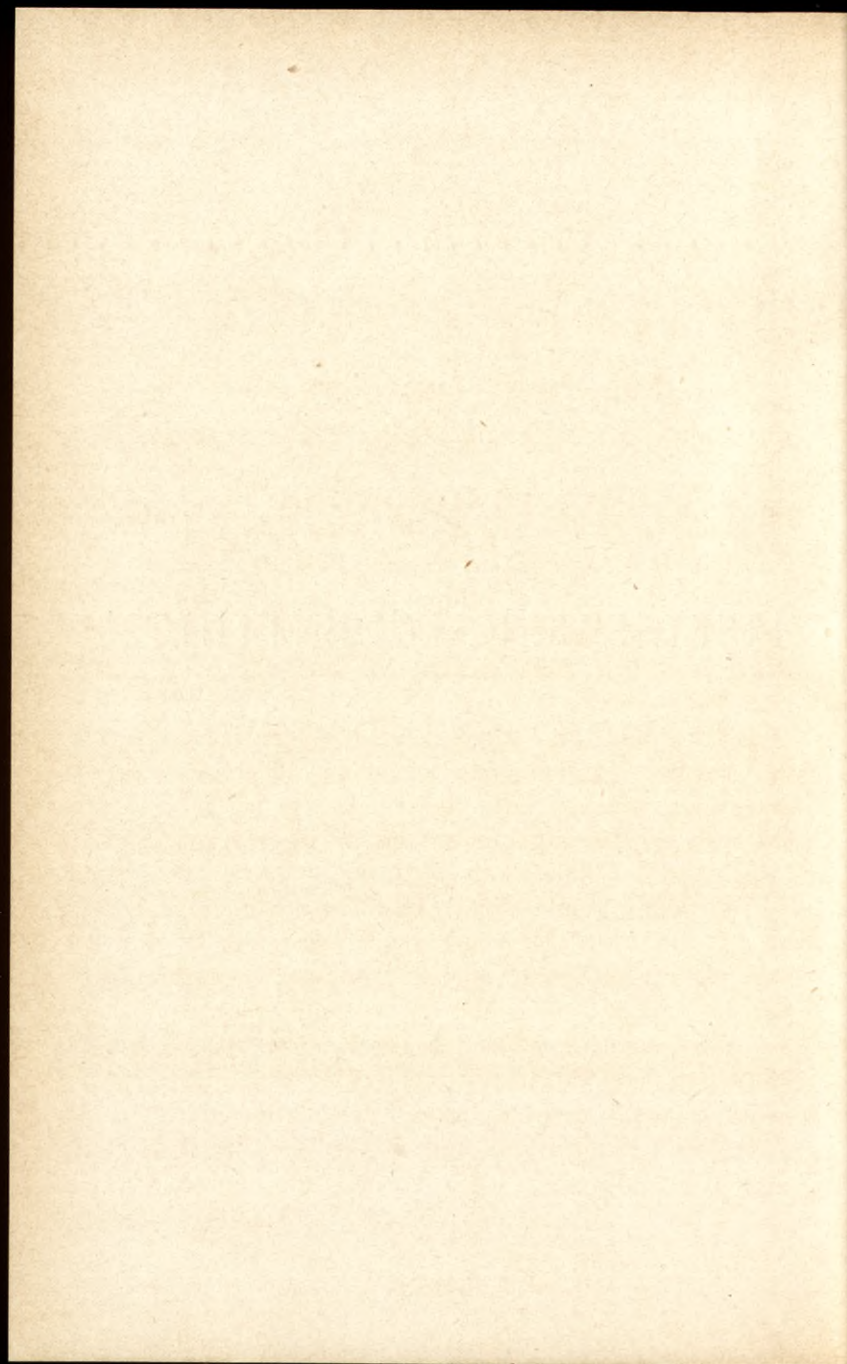
Hvarken Carlstens fästning, sillen eller Sotens skummande sjöar äro mer kända på kusten än kapten "Bli mä". Han är allas favorit.

Dock tvekade jag att medtaga honom i denna bok. Ty jag vet, hur anspråkslös han är i sin duktighet, och kanske säger han, när han läser detta:

— Det var la fan, att di inte kan låta bli att skrifva om en!

Men så tänkte jag, att en humorist alltid ler, när han ser arg ut, och då fanns ingen möjlighet att rädda honom undan publik -- han måste "bli mä".

POJKÅR OCH STUDENTTID.

Min första eldsvåda.

Ah, jag kan ännu minnas den kvällen!

Det var i december. Vi hade barvinter. Och min far hade skickat kusken till staden med hästar och vagn för juluppköp. Det var fem mil från herrgården till staden. Resan tog två dagar fram och tillbaka. Nu var det andra dagens kväll.

Min lille bror och jag larmade i matsalen. Jag var på den tiden fem år gammal (eller rättare ung) och en riktig liten vilde, om jag får tro folk. Sedan jag blifvit stor, är jag mycket hyggligare och äldre.

Vi lekte i matsalen. Då faller oss in: nu måste snart kusk-Herman komma från staden. Och för vår inbillning spelade upp som en vals allt det vackra, han skulle ha med sig i vagnen.

Och vi sprungo fram till fönstret för att se ned i gården. Ty manbyggnaden låg på en hög brant, som ett näste på fjället, och därnedanför under våra fötter i daldjupet lågo alla uthusen, små och röda. Vi lyssnade, om inte vagnen

snart skulle köra upp nere i gården, spanade, om vi ej snart skulle se de flämtande lyktorna på kuskbocken.

Men det var mörkt ute. Blott ur ladugård och stall lyste ljusprickar — de små fönstren.

Då tog jag, som redan då var den äldre och förståndigare af oss, men naturligtvis inte än hade läst fysik och därför inte visste, att man från ett mörkt rum möjligen kan urskilja något i ett blott skumt landskap, men från ett upplyst rum inte ser något alls i ett då ännu mörkare landskap — jag, som var den äldre och förståndigare, tog ett tändt ljus, som stod å ett hörnbord, och flyttade det fram i fönstret.

Vi tittade ut igen. Vi tittade naturligtvis i en graf.

Blåsten flög öfver gården. Flöjeln på magasinastaket gnisslade. Det pep sakta i träden. Och inifrån salongen hörde vi vår moders pianospel — det var Paganinis "häxdans", som tumlade öfver klaviaturen.

Det var sådan egen stämning i detta. Vinden, mörkret, häxdrömmarne, det underliga rasslet omkring oss, som om någon i vinternatten gått och strukit med händerna utefter husväggarne, allt försatte oss i en stirrande, andlös spänning.

Då -- som jag står där med ansiktet tryckt mot fönsterrutan — tycker jag, att det osar i min näsa, sveder om min kind.

Jag vänder blixtnabbt på hufvudet — och

då står, tätt bredvid mig, den hvita, flortunna långgardinen i ljus låga! Jag hade ställt staken midt under den.

Här skilja sig läsarna. Somliga säga sig bara ha hört ett gräsligt, oartikuleradt skrik från min lille bror Olle och mig. Andra — och bland dem min äldre syster, som jag samma dag personligen nypit i näsan, så att hon skrikit — påstå, att jag ensam yttrat mig och, redan då bekajad af diktarya, vildt tjutit:

— Hjälp! Hjälp! Olle har satt eld på huset!

Huru som hälst, säkert är att "häxdansen" med ens upphörde (det var den enda gång i mitt hem, då Paganini varit impopulär), säkert är att alla dörrar öppnades, min mor, min far, mina öfriga syskon, guvernanter, husmanseller, pigor, alla — inrusade med af förskräckelse oigenkännliga ansigten. Jag kan ännu minnas min ljufva moders klara, nu villrådiga ögon inför lågorna mot taket, jag kan ännu minnas min tvärstannande fader, hans hand skuggande de bländade ögonen, hans rynkade panna, gråsvarta skägg. Jag kan minnas alla de andras dumma, förskrämda miner. Och själf såg jag väl ut som en enda, gapande mun, och antagligen stod mitt redan då rätt yfviga hår på ända af bestörtning.

Men då flängde det i en dörr, så den kunnat slitas itu, de närstående undanskuffades med kraft, en stol framrycktes, och upp på bordet hoppade, kvickt som en skata, vår gamla sextio-

åriga, giktbrutna hushållerska, vår gamla Hilda, som annars hade svårt att gå — hoppade upp med en stor spann full af brunns-vatten. Ja, vår gamla, krokiga, utsträfvade trotjänarinna stod där på bordet vid fönstret, och, fastän ovanligt liten till växten, slet hon nu med händerna ned den brinnande gardinen i vattenspannen, så att det fräste om den.

Jag begriper inte, hur hon nådde så högt, ty det brann ända uppe vid taket. Men hennes händer tycktes växa af ifvern, beslutsamheten, djärfheten — växte som trollets armar i sagan! Och om några sekunder var allt som brann nedslitet. Det låg som en svart röra dränkt i spannen. Och omkring stodo vi alla slagna af stumhet och beundran.

* * *

Min far hade förstås genast tänkt: sprutan! —

Ah, den gamla sprutan på en gammal herrgård kommer inte så lätt fram. Den står alltid i en annan byggnad än den det brinner i och, stor och tung, vanligtvis långt inne i ett hörn. Och de långa, grofva, grå slangarne hänga ringlande på tråklykor högt uppefter väggarne och äro inte så lätta att ta ned. Och inte finns det folk i gården, om kväll eller natt, att dra ut spruta och slangar till brandpunkten, inte finns det folk att köra efter vatten, att pumpa, att

rikta slangändan. Och rusar man ned till den gamla vällingklockan, med linan dinglande ned efter magasinsväggen, och låter den i vinternattens mörker klämta, klämta långt ut öfver den fridsamma, redan slumrande bygden — länge, länge dröjer det, innan folket hinner fram till den gamla herrgården, från sina många små stugor, gömda i skogarne eller bland bärgen.

Och den gamla, stora, tunga, dammiga sprutan är aldrig tät. Nog motioneras hon ibland midt på ljusa dagen, det hålles vatten i henne, man pumpar med hennes bägge utstående armar, slangen riktas mot ett fönster, det plaskar och skvalar mot glasrutorna — också i renlighetsintresse — sprutan bäres efterhand rundt omkring husen, delande sina vattenstrålar åt hvarje litet fönster, där dammet under veckor månader samlat sig.

Ja, visst motioneras hon då och då, visst släppes hon ibland ut i friska luften och får leka eldsvåda. Men det rinner alltid ur hennes gistna väggar, det strilar ur de gamla spruckna slangarne, och lagar man hålen, läcka de snart igen, bara hon stått en tid och torkat därinne i sitt varma, dammiga hörn . . .

Så hon duger inte mycket till, den gamla, hederliga inrättningen. Och inte heller den här vinterkvällen kom hon till nytta. Ty min äldre bror, som min far kramade i armen och skrek åt: — Sprutan! Inspektorn! — han rusade nog som en galning ned i flygelbyggnaden, där både

sprutan och inspektorn bodde. Men där var beckmörkt i farstun, och där körde han hufvudet i magen på stalldrängen, som just kom ut ur drängkammaren, lugnt och säffligt. Och när min bror hunnit hämta sig och framstamma, hvad som stod på, tjänade det ej till att störa den intet ondt anande sprutan i hennes filosofiska tillvaro. Ty då hade redan vår gamla krokiga, sextioåriga hushållerska rifvit ned de brinnande gardinslamsorna och huset var räddadt.

* * *

Där syntes bara en stor, röksvart fläck i taket, då hon steg ned från bordet.

Så trött var hon, att hon maktlös sjönk ned på en stol.

I hela samlingen hade hon varit den enda handlingsraska, den enda, som inte låtit förskräckelsen flyga i väg med besinningen. Och nu skämdes alla vi andra, när vi sågo, hur lamslagna vi varit — ej minst pigorna, i sin rosiga ungdom och oförståndhet.

Och nu blef gamla Hilda omhuldad, skall jag säga. Min far och min mor, med tårar i ögonen — så de tryckte hennes händer och tackade henne. Och mina syskon och alla de andra, så de klappade henne och voro nyfikna om hon hade svedt sig. Och hon själf, så hon smålog i tröttheten och pekade finger åt mig som till en annan missdådare.

Och jag visste inte om jag skulle skratta

eller gråta. Men till slut beslöt jag mig för att gråta. Och med de fördömda tårarne som vat-tubäckar framträngande under ögonlocken kastade jag mig om hennes skrumpna gamla hals och skrek, att hon skulle förlåta mig...

* * *

Jag fick inte ris — ty den här olyckan berodde ju egentligen på, att jag inte kunde fysik. Men i detta nyttiga ämne fick jag en behöflig lektion af min far. Och nästa gång jag gjorde något riktigt okynne, *tror* jag, att jag fick dubbelt — där, ni vet.

Och hela denna kväll grät jag och bättrade mig, så att alla näsdukar i huset blefvo våta och mitt örongått såg ut som draget upp ur trädgårdsdammen. Och när min mor läste aftonbönen för oss, kunde jag inte läsa efter. Det fingo de andra barnen göra, som inte ställt till någon eldsvåda.

Och kusk-Herman, som omsider kom, stirrade jag på som på en högre uppenbarelse, när han, lång och reslig, i kuskrock och storstöflar trädde inom köksdörren. Han förbands i min fantasi ovilkorligen med kvällens missöde — på ett mystiskt, olycksbringande sätt — och jag hyste alltsedan den största respekt för honom. Och alla de vackra sakerna, han hade med sig hem, ville jag inte tänka på en gång — inte förrän julafton, då jag naturligtvis glömt hela

eldsvådan och koncentrerade min uppmärksamhet på den nya, granna bilderboken, där lyckligtvis intet fanns, som påminde mig om den skedda olyckan.

Men korta gardiner hade vi alltid sedan i stället för långa. Och gamla Hilda fick högtidligen Patriotiska sällskapetets silfvermedalj. Och jag har aldrig sedan satt mitt ljus under en gardin — och inte håller under ena skäppo. Och var detta mitt första, hoppas jag ock, att det blir mitt sista steg på mordbrännarens samhällsvådliga bana.

Den ondes fingrar.

Ljufvigt kan Halleberg vara — äfven om där icke älgjagt pågår. Ljufvigt var där ock den majdag i min skolpojkestid, då jag vandrade å dess skogklädda höjder, i sällskap med två af mina bröder och en af mina hundra kusiner. Ljufvigt var där, när strålande sol lyste in bland ungskog af löf och barr, när det vardoftade af nytinad mark, grönsprade å safsvällande grenar, medan vi fyra lössläppta pojkvildar, skanderande oden till vårens, ungdomens, frihetens lof inom oss (och inte på ohyggligt svår horatiansk latin) ströko fram öfver skogsstigen med de skramlande portörerna på ryggen. Inga månggrenade högdjur sågo vi till, fastän vi nog, med pojkars nyfikenhets-retade fantasi, gärna velat se en ståtlig älg mystiskt framskymta bland träden. De stolta djuren gömde sig hela tiden undan, utan tvifvel för att i lugn och ro tillväxa, frodas, att de vid kommande hösts älgjagt måtte vara värdiga ett ögonkast, en kula af våra moderna kungliga hubertusar.

Kommo vi så till en sjö, en liten, skum, brunvattnig, af slemrandade strandstenar omgifven skogssjö, mynnande ut i ett djupt dike.

Dungarne häromkring sågo inbjudande ut — vi beslöto att slå oss ned, äta här, sedan vi dock först letat efter mera blommor.

Alltså spredo vi oss. Och snart befann jag mig i extas inför ett förtjusande exemplar af vårblomma. Gud vete hvad hon hette, ty nog älskade jag naturens vegetabila härligheter, men aldrig kunde jag lära mig de latinska namnen på dem, hur mycket än min lärare dunkade mig med käppen i ryggen och luggade mig i skaldelufven — min lärare i botanik, så extatisk af sin vetenskap, att han själf till slut fick en växt i hufvudet. — Men just som jag inandades doften af denna vårens förstling, hörde jag ett rop från min äldre, förståndigare bror, borta vid stora diket:

— Kom hit! Kom hit! Här finns blodiglar!

Hvad i Herrans namn sa' han? Hade han i hast förlorat sitt förstånd — som skulle räcka till för oss allihop? Blodiglar! I skogen?!

Jag rusade till honom. De andra två pojkarne kommo på samma gång. Vi tittade i diket, dit min bror pekade.

— Ser ni — sade han, skälvande af upptäckarglädje, svettande af öfvertygelsens ifver — ser ni hvad som hänger där utmed diket's bräddar — iglarne, de svarta iglarne?! Ta upp och se på dem — det är blodiglar, pojkar! Hurra, nu är vi rika!

— Rika? — frågade vi i vår dumhet och anspråkslöshet.

— Ja visst, ja visst! Vi ska plocka dem, pojkar, i våra portörer. Vi ska sälja dem på apoteket i sta'n. Jag såg just i går, hur priset på dem stigit. De kosta nu hela 50 öre stycket. Hurra! Hurra!

Vi togo upp ett par med en pinne. Min-sann — det *var* blodiglar. Så de sögo sig fast! Det fanns intet tvifvel mera. Vi hoppade och svängde mössorna af glädje.

Och ned satte vi oss, fyra öfverlyckliga, blifvande små Rotschildar, på dikeskanten och uppsamlade förmedelst lika många pinnar dessa hin ondes slemmiga, svarta fingrar, som i oändlighet dinglade i vattnet, sögo mull och gräs å dikets sluttande bräddar. Och bort kastade vi alla i portörerna samlade blommor, ut tömde vi, dock för senare användning, våra väl inlagda matsäckar. Och pratade gjorde vi, pratade i en ramsa om allt hvad vi nu skulle skaffa oss för vår plötsligt undfångna rikedom — ty vi hade den redan i händerna, det var ju klart. Och våra i fantasien uppdukade önskerätter växlade behagligt mellan: ett salongsgevär för att tjufskjuta småfågel med inne i sta'n — en marionett-teater för att med högre konst och erotik tjusa till våra flickbekanta — ett galvaniskt batteri för att skrämma tant med — och ett exemplar af "Chevalier de Faublas" för att olofligt läsas vid ljus om nätterna.

Och när vi plockat, plockat, plockat portörerna proppfulla med en svart, krälände, slemmig massa, slöto vi vördnadsfullt till dem, beklagande att vi inte hade större utrymme — ty i fickorna hade vi dock ej mod att stoppa dessa otäcka kräldjur — åto vi vår matsäck med en gräslig aptit och begynte så med af segerjubel klappande hjärtan vår vandring utför Halleberg, mot staden, vår skolstad Venersborg, en Venerns idyll och pärla — ännu dock okunnig om, hvilka mönster af ungdomlig företagsamhet och upptäckare-genii, som nu närmade sig för att skonslöst sköfla dess apotekskassa.

* * *

Väl hemma, lyckades vi ur tants skafferi undansmussla några tomma seltersvattenflaskor, tillräckligt många att förvara alla iglarne på. Högtidligt släppte vi ned dem däri — sedan vi dock först stängt alla dörrar och örfilat upp ett par yngre — mycket unga! — inackorderade pojkar för deras nyfikenhet — ty i känslan af vår blifvande förmögenhet tilläto vi oss snart sagdt en tyranns alla utbrott af jagets själfmedvetenhet.

Flaskorna fyllda, stälde vi dem under våra sängar, neddragande täckena med största möjliga finess och naturlighet till golfvet. Blott en flaska tog en af oss under armen, och så vandrade vi, hemlighetsfullare än anarkister med en sardinlåda, till apoteket.

Men — på stora, nu mot kvällningen tysta torget, utanför apotekets portar, svek oss plötsligen vårt mod. Tanken på den koppärrige apotekarens argusmin, då han skulle granska våra blodiglar, skrämde oss instinktligt. Ingen vågade högt bekänna detta — vi sökte ge våra ansikten sken af det oförskräcktaste hjältemod, vi sade högt, med väl spelad fasthet i stämman: "Så mycket pengar vi ska få, pojkar!" — Men — — vi hade alla på samma gång i tvekan stannat på torget. Vi tvekade som Dante inför sitt eget, besjungna helvete. Och när rektorn på kvällpromenad i detsamma gick förbi och sneglade på vår flaska — hvad trodde han, hvad trodde han?! — gick en rysning genom oss och vi höllo på att tappa både mössor och flaska, när vi hälsade.

En ifrig öfverläggning uppstod. Min kusin och min yngre, dummare bror vågade rakt inte gå med in — de harkrankarne! De skälfde i benen och höllo sig i hvarandra. Alltså måste min äldre, förständigare bror och jag gå in ensamma — fast vi tyst inom oss medgåfvo, att det varit betydligt stärkande för vårt mod om vi varit flera. Jag såg på min äldre bror — han var lätt blek. Och nu sade han, tragiskt darrande på rösten:

— Ja, jag kan inte tala — det får du göra, som skrifver bäst svenska i skolan!

Jag visste ej, om jag skulle känna mig förkrossad eller smickrad af dessa ord. Men till

slut beslöt jag mig för det senare. Jag beslöt att rädda situationen. Och med flaskan under armen, min bror hasande efter mig och prelu-dierna till ett högstämde tal redan gurglande i halsen, öppnade jag apoteksdörren — och trädde in.

Den fruktansvärde, koppärrige apotekaren stod framför mig, på andra sidan disken.

— Herr apotekare! Detta är en vanlig seltersvattenflaska! . . .

Han stirrade, jag harskade mig, på väl-talarevis.

— Men — den innehåller inte något seltersvatten! . . .

Hans tusende koppärr började lysa — af nyfikenhet, tänkte jag och fortsatte:

— Den innehåller, herr apotekare, en samling blodiglar, i dag plockade på Halleberg. Var god se på dem och betala oss dem sedan, med 50 öre pr styck. Vi vänta med otålighet och ha ännu många flera.

Apotekaren tog flaskan — mitt tal hade gjort intryck. Han gick fram till fönstret och lyfte den mot dagern. Iglarne hängde sugande på dess sidor.

— Hm! . . .

Hvad nu?

— Hör hit! — ropade han till sina biträden. De sprungo fram alla fyra.

— Kan ni säga mig hvad detta är? — frågade han med kätterskt tonfall.

De tittade, de vände på flaskan, sågo ut som laboratorie-professorer.

— Det är blodiglar! — skrek jag i hemsk förkänning.

Men — då trodde jag att plötsligen hela apoteket blifvit vansinnigt. Ty genom mina tårade pojkögons dimma såg jag en gräslig syn: apotekare och biträden började niga och slå sig på knäna och grimasera mot hvarandra, och mina susande stackars pojköron hörde, huru de alla skrattade, ohejdadt gapskrattade . . . Mig tycktes att burkarne på väggarne, disken med vågskålen började dansa, rulla, skramla, vrida sig af skratt. Och mig tycktes att apotekarens röda, koppärriga, feta ansikte lyste med satanisk glans, när han därpå återräckte mig flaskan och, ännu med magen smådallrande af skratt, yttrade dessa hjärtslitande ord:

— Hästiglar, *hästiglar*, min vän! — — —

Jag vet inte hur jag kom ut. Jag önskade att jag haft en fallucka, som de ha på teatern. Men när jag vände mig om — sedan jag instinkligt sträckt ut handen efter flaskan — var min bror, den fege stackaren, försvunnen. Han hade lämnat mig ensam med skammen. — —

Jag föll i de öfrigas armar därute på torget. Vi voro tysta som döden. Min kusin och min yngre bror voro lyckliga — de hade inte varit därinne. Min äldre bror var också jämförelsevis lycklig — han hade ingenting sagt. Endast jag

var martyr och dum. Men medan vi långsamt vandrade hemåt — med gräsliga hämdtankar på apotekaren och hans biträden — beslöt jag att visa mig lika morsk som någonsin mina kamrater. Jag beslöt att till upprätthållande af min kränkta värdighet med de fruktansvärdaste tillmälen, de rysligaste örfilar ännu värre stuka de nyfikna småpojkarne. Så elak hade den elake apotekaren gjort mig.

* * *

Den ödesdigra flaskan ställdes till de andra. De stodo fortfarande, på trots, under våra sängar.

Under natten hade vi gräsliga drömmar. Vi tyckte oss alla simmande i igeldiket.

Men — hvad voro drömmens lätt öfvergående plåga mot den hårda värlighetens fasa? Ty när jag i arla morgonstund vaknade, trodde jag att jag blifvit blind: jag såg blott svart, svart, svart!

Jag tänkte just ropa, då med ens fjällen föllo från mina ögon. Det var iglar, iglar, iglar!

Ja, dessa eländiga små kräk hade krälat ut ur de — okorkade, okorkade! — flaskorna och nu betäckte de golf, stolar, bord, skåp, vägglistor med sin hemska massa. Ända upp på sängbenen hängde de, ända i själfva täckena hade dessa hinda ondes svarta fingrar gripit tag.

Jag upp som en pil och väckte kamraterna. Vi tjöto af raseri. Och nu börjades i bara skjor-

torra en blomsterplockning af alldeles egendomligt slag. Så brådtom har jag aldrig haft i mitt lif -- ty komme pigan, innan iglarne åter befunne sig i flaskorna, vore allt förloradt! Själftva småpojkarne skulle ha skäl att skratta ut oss.

Men allt gick bra. Vi lågo konstsnarkande i våra sängar, när pigan kom in, drucko vårt kaffe med sömnig min och frågade hvad klockan var. Vår ära var räddad.

Och på kvällen af samma dag togo vi fram flaskorna från deras gömställen och tömde ut dem.

Och nu kunde priset på blodiglar gärna *sjunka* — oss angick det inte!

Helge.

Jngen i hela studentkåren väckte sådant uppseende som Helge. Hans högra ben stod krokigt i rät vinkel, och han såg så besynnerligt hopkrupen, sned och haltande ut. Hans ansikte fick ett på samma gång grinande och humoristiskt uttryck. Och där han nu med sin stora kryckkäpp linkade gatan fram, öfver de snobbars tummelplats Östra Ågatan eller Drottninggatan, måste alla så noga titta på honom. Och alla kände sympati för honom, ty han var också bekant för sitt goda hufvud och sin fenomenala flit — bara halftannat års student, men ändå redan kandidat med höga betyg.

Och jag, som bodde tillsammans med honom — vi hyrde två stora rum vid Jernbrogatan, med utsikt öfver den sluttande universitetsplanen — jag kunde intyga Helges flit. Han satt så ofta uppe om nätterna och stormpluggade, medan jag redan låg i sömnens lättja och ljuflighet. Och tidigt gick han alltid upp, som om han bott på det dumma landet, och kom färdig-

klädd ut i ottan och skrek till mig, som låg i skaldedrömmar, att jag skulle gå upp. Han slog med stora kryckkappen tvärt öfver mitt sängtäckte, så att jag kände det i mina ben. Och han skrattade och sade, att ungdomen var så fördärfvad nu för tiden — och haltade därefter ut på sin morgonpromenad.

Helge var en oförbätterlig humorist och gyckelmakare. Och i vårt litterära förbund — man har alltid litterära förbund vid akademien, för så vidt man vill höja sig öfver mängden — var Helge den ende, som höll humöret uppe — medan vi andra voro poetiska hamletar och schopenhauare. Det var egendomligt att se honom, lytt och fysiskt olycklig, så att ingen flicka i hela staden såg på honom med någon slags ömhet, skratta och le åt världen och lifvet och skrifva kärleksvers, gladare än Horatius' — under det vi andra, välskapade adam-söner och med mycket större tur hos skönhetsens och glädjens representanter, bara sågo ledsna och sentimentala ut och skrefvo mera människoföraktande lyrik än själfve Heine.

Helges krokiga ben gjorde honom till en sann optimist. Och det var det, som egentligen uppehöll hela förbundets existensrätt i en lyckligare och mera framskriden civilisation. Därför slog det ned som en blix i kotteriet, när Helge en dag kom och sade, att nu hade han varit hos doktorn, och nu skulle benet tagas af och bli rakt igen, som ett mänskligt ben. Han

hade ledsnat att hoppa som en kråka. Åh, vi skulle inte se så där dumt förvånade, betänksamma ut. Det var alls ingen fara. Det var bara att bli sågad i knät och ligga stilla som en pumpa, tills köttet växte ihop igen. Och till våren skulle vi få se, hur han gick som ett Guds beläte på jorden. Helge riktigt strålade i ansiktet, vid tanken på hur han skulle sola sig i tillvaron med sitt raka ben.

Vi lyckönskade honom, förstås, men jag för min del undrade, hvarför han inte låtit räta benet förr, då det inte var alls farligt och krokigheten var medfödd. Och jag fick tanke på ett flickporträtt därhemma på hans bord — en riktigt vacker flicka från hans hembygd, som jag hört hans bägge bröder bry honom för och som jag själf en gång funnit honom i djupaste drömmar inför. Henne skulle han förstås träffa till våren, till sommaren... Skulle det vara möjligt att han för hennes skull!... Nu när han hade sin nytagna kandidatexamen?... Helge var så originell och energisk, att jag inte visste hvad jag skulle tro.

* * *

Dagen för hans intagande på lasarettet nal-kades. Jag såg honom ordna allt — sina böcker och papper, sina affärer — som om han tänkte resa bort. Trodde han måhända, att han skulle dö? Asch, det var bara vanligt ordnings-

sinne, för att inte "städets" intresserade fingrar skulle röra ihop någonting och för att han skulle ha full samvetsfrid på lasarettet.

Men riktigt allvarsam kom han, dagen före den viktiga fjärde mars, ut till mig i mitt rum och bad mig komma in till sig. Och där stod han vid skrifbordet — solen sken så stark och frisk in genom rutan öfver universitetsplanen — och ett försegladt litet kuvert lyfte han upp emot mig och sade:

— Det här är mitt testamente. Jag lägger det i högra bordslådan, öfverst.

Jag stirrade ordlös. Det var ändå ett våg-stycke han tänkte begå. Hvilket lugn, hvilken beslutsamhet! Jag förstod nu, att han var en hjälte. Och jag måtte sett rysligt högtidlig ut och färdig att kasta mig till hans fötter, ty han kunde inte längre hålla sig tragisk, utan började skratta och nickade:

— Ja, bara för formens skull, förstår du!

Så läste han in kuvertet. Och så var han i godt lynne igen.

Och på kvällen af samma dag, då vi sutto -- hela kotteriet -- nere på Gästis vid en afskedsbägare, var han så öfverdådigt munter och glad. Bara en enda gång — den dumma orkestern spelte en så förbaskadt allvarlig bit -- blef han litet trist och sade, i det han lyfte glaset:

— Skål, pojkar! Det är kanske sista gången vi fästar ihop!

Dagen därpå gingo vi med honom till lasarettet. Helge hade plockat in hvad han behöfde på det "hotellet", i en nattsäck. Den ville han ovilkorligen bära själf, vi fingo inte. Men jag hade sett efter på hans skrifbord — porträttet var borta . . .

Vid lasarettgrinden skiljdes vi. Han haltade in på gården och viftade åt oss med käppen till afsked. Vi försökte se lika glada ut som han. Men stämningen blef inte riktigt äkta. Och det var mest ett sorl på ytan, då vi svängde våra hattar och skreko efter honom:

— Lycka till! Lycka till!

Vi fingo besöka honom först tredje dagen. Operationen hade lyckats. Helge låg där i det trånga, skumma rummet med utsikt åt lasarettsträdgården, där snön smälte. Han låg stilla som en pumpa och var vid godt mod. Han var bara så arg på sköterskan, "den förbaskade kärringen", som aldrig ville förstå honom. Vi hade med oss de friskaste vindrufvor åt honom. Och vi talade om nyheter från staden, hvilka inte smakade honom sämre. Ty Helge älskade mänskligheten och ville veta, hvad den tog sig för.

Vi kommo dit dag efter dag. Och allt gick som det skulle — sade doktorn.

Helges äldre bror, som han alltid brukade smågnata på och som visst en gång sårat honom och väl ansåg sig ha något att godtgöra, satt så troget vid hans säng och läste Fritz

Reuter. Helge skrattade så hjärtligt. Och det omlindade benet växte ihop under täcket.

Men så en dag sade Helge, att han kände sig sämre. Han blef så rysligt nervös och fick uppkastningar och hade svårt att äta. Han kunde knappt tåla någon i sin närhet, och sköterskan retade honom ännu mer. Han ville inte längre se vindrufovorna eller höra Fritz Reuter läsas. Han började jämra sig — hvilket den hjälten aldrig förr gjort. Doktorn kom och gick och sade ingenting. Vi sade ingenting och fingo inte komma så ofta. Men hela kotteriet var i en så väntansfull och konstig stämning.

Och en kväll, då jag var uppe hos Helge, hade han så rysliga plågor. Han bad mig hjälpa sig med allting. Och jag gaf honom in och makade tillrätta hans hufvudkudde. Han var så tacksam och tryckte så varmt min hand, när jag gick. Och han frågade, hur långt våren var framskriden...

Nästa dag, då jag på väg till middagslocuset kom ned öfver Karolinabacken, stod där i hörnet af gatan en af kamraterna. Han tittrade på mig med behärskadt lugn och sade:

— Ja, du vet det väl?

— Nej, det vet jag visst inte!

Men då gjorde han en så besynnerlig min, drog ihop ögonbrynen och bet i underläppen som om han sväljt något surt. Och då förstod jag allt...

Därpå gingo vi in till middagsbordet. Där

sutto redan alla de andra och försökte tugga. Och hvarken vi eller de sade något under hela middagen. Vi vågade inte ens titta på hvarandra. Det såg ut som om vi gjort något ondt.

* * *

Helge var död. Operationen lyckades, men patienten dog. Vi gingo nästa dag för att se honom. Han fanns inte på lasarettet. Han var buren till Regnellianum, där man öppnar lik. Ty ett rykte gick i staden, att Helge var blodförgiftad, och det ville man genom obduktion söka vederlägga. Och nu låg han där, i en unken källare, där man förvarade liken af hundar och kattor i burar — han låg där, naken på ett bord med en smutsig handduk i stället för fikonalöf.

Det var en vämjelig syn. Vi måste vända oss bort och gå.

Det var första gången jag såg döden i ansiktet. Och när jag åter kom ut på gatan, tyckte jag, att alla, både professorer, docenter och studenter, sågo ut som lefvande lik.

Att de voro det till själen, hade jag redan ofta erfarit.

* * *

Det var en ryslig stund, då stadsbudet bar hem hans nattsäck och hans krycka och då jag fann ett flickporträtt bland hans kläder.

Och det var rysliga nätter jag hade, ty jag bodde kvar i mitt rum, fast alla rådde mig att flytta. Jag såg Helges ansikte i mörkret. Jag hörde hans krycka slamra därinne i hans stora tomma rum. Jag kunde vid minsta knäpp i natten som en blixtnes resa mig i sängen, klarvaken, om jag sofvit aldrig så djupt, och skrika till. Och svetten rann som vårfloder utes efter min rygg. Jag genomgick en kris från fasa för döden till den varmaste förståelse af den. På några dygn gjorde jag bestämdt tio års erfarenhet. Och jag smålog åt alla vänners förskräckelse, att jag ännu bodde kvar. Ty se, hyran var också i förskott betald.

* * *

Jag skref vers till Helges begrafning, eländiga vers i sorgen. Och på hans begrafningsdag, en strålande marsdag, var hela staden på benen för att se processionen. Det där om blodförgiftningen hade bredt ut sig till en hel historia, fastän det bara var en saga. Rätta förhållandet var, att Helge ansträngt sig så med sin kandidat, att han inte hade krafter nog till operationen. Han hade dött, därför att han varit så flitig. Detta bör dock inte uppmana andra studenter att vara lata.

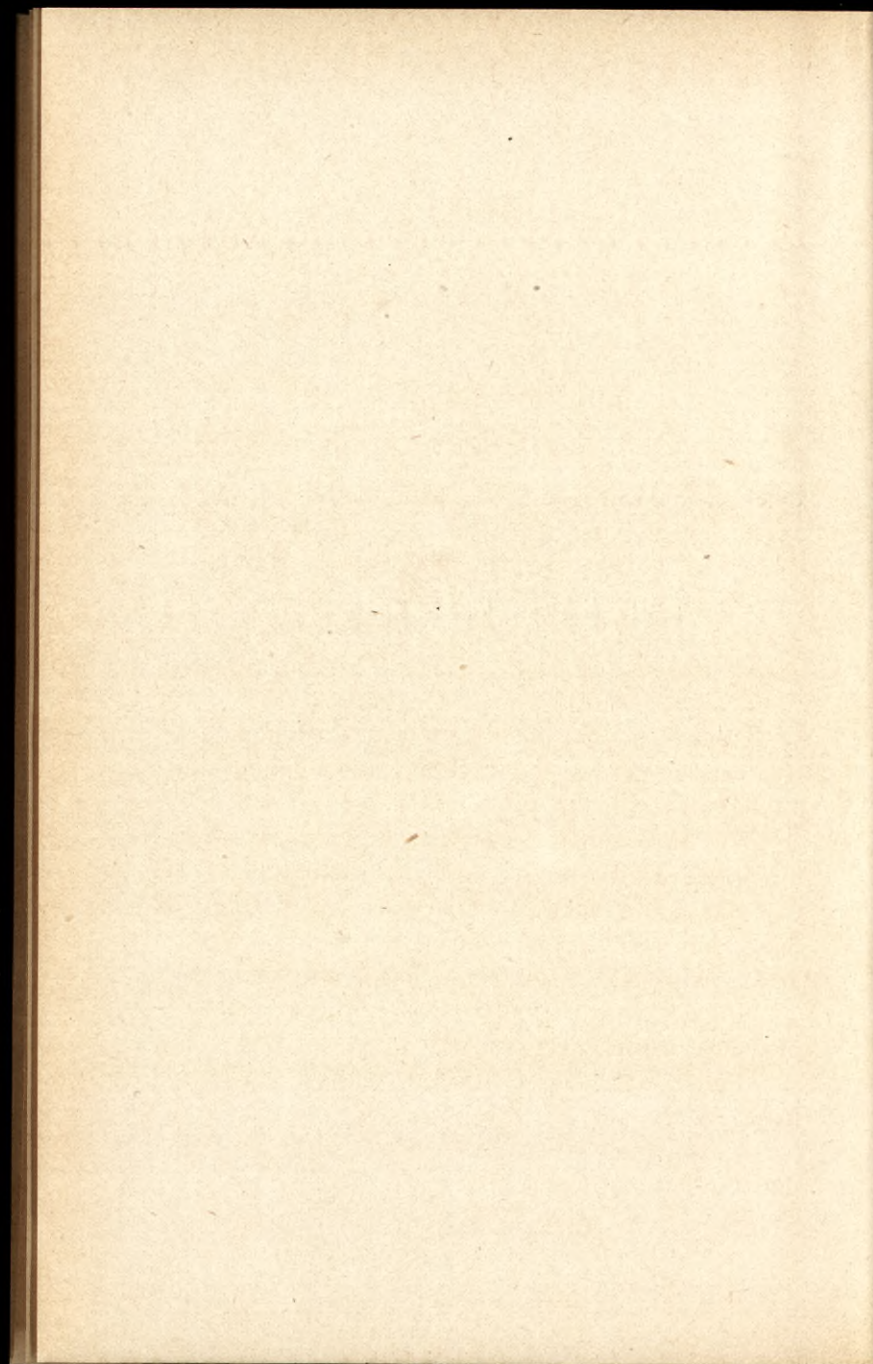
* * *

Några dagar efter begrafningen satt jag och läste i nationens tidningsrum. Och då var där en ung studentglop, som sade:

— Att han inte kunde gått med sitt krokiga ben!

Jag blef blodröd i ansiktet, kramade tidningen och flög upp från stolen. Och jag hade gett den recentiorn och människokännaren en duktig minnesbeta, om inte nationens fruktansvärde inspektor också suttit där. Nu vågade jag inte. Men bara jag tänker härpå, blir jag så uppskakad, att jag kastar pännan.

JAGTHISTORIER.

En äkta jägare.

Blek oktobermorgon. Vår skogvaktare och jag gå, med bössor i hand och väskorna dinglande om höften, genom barrskogen. Hyndan letar orre.

Det är kyligt. Luften är klar. Och bort ifrån ett torp hör jag två talande stämmor. Det är på andra sidan skogen. De gräla.

Andersson går, stor och tyst, bredvid mig. Han tar långa steg i de fuktiga, röda, gula höstlöfven.

Vi titta uppåt. Det bär uppåt. Skogen blir glesare. Nu äro vi uppe på Flatbäret.

Här är småskog, blandad barr- och löfskog. Björkarne äro ljusgredelina. De små furorna äro mörkgröna. Sitter orren där, syns han inte.

Ingen talar. Hyndan springer före, snokar med nos, viftar med svans.

Puh! Klockan är åtta. Och än ha vi inte lossat skott.

— Jag tror vi sätta oss — säger då jag. Hyndan får leta ikring oss.

Andersson är en riktig jägare, jag bara lekman. Men han sätter sig också, bredvid mig, på ett par kullramlade stenar af gärdesgården.

-- Orren har inte brådt -- säger han. Vi ska inte heller ha't.

Han har en naturlig humor.

Hans ansikte är bredt och kantigt. Han har stråft skägg på hakan. Hans grå ögon ligga djupt. Men ibland lyser där en godmodig skalk.

Han har en stor, bred gestalt och går litet framåtlutad, jämt på jägarvis lyssnande, liksom smygande efter vildtet, hvarje ögonblick färdig att bränna af. Också nu, när han sitter, är han vaken i hvarenda fiber. Och äfven om han talar, har han tankarne på skott och mål, i aldrig svikande lurpass.

Men i allmänhet talar han inte mycket. Folk, som umgås med naturen, talar litet. Och Andersson är ute i skog hvar dag i året. När jag tar en tur kring herrgårdens egor, möter jag honom ofta, på väg till eller från jagt. Ty jagten är hans lif. När han smäller at skottet, gör han det med en konstnärs hänförelse.

Jag undrar öfver denne mans lif. Och hvar gång jag varit uppe vid hans skogvaktarboställe — idylliskt i dungarne beläget, och med rödt tegeltak och sluttande små åkerlappar, allt synligt från herrgårdens fönster — har jag undrat att han inte gifter sig. Hvarför skaffar han sig inte en varelse, som delar hans lif? Att han inte blir trött på ensamheten!

Han har en ung, snäll flicka, som kokar hans mat, bäddar, städar åt honom, sköter hans lilla köksträdgård — en förtjusande täppa inom ett rödt staket — ger hundvalparne mat, hvilka ligga i länk i sin hydda och voffa så snart de se hennes förkläde, se henne komma med bröd och mjölkskål i hand. Ja, de voffa i sträng uppfostringsperiod hela dagen. Och det svarar ett gläfsande eko i skogsbäret midt emot, på andra sidan bäcken och daldjupet, på hvars kant skogvaktarstugan ligger.

Hon går där, flickan, dag ut och dag in, så tyst, stilla, och sköter sitt. Andersson är ute på jagt.

Och när man kommer dit, hälsar hon så vänligt, nästan skyggt. Hon har vackra ögon, ansiktet är välbildadt. Och hon heter Elsa.

Alla människor i bygden undra, att inte Andersson gifter sig med henne. Men jag har märkt, att de tala så litet vid hvarandra. Kommer man dit och Andersson vill bjuda på något, säger han bara till Elsa, att hon ska ta in det och det — i en ej ovänlig, men torr ton. Elsa går efter det och det. Sedan försvinner hon i köket. Och hon blir inte vidare nämnd.

Ja, det är en riktig gåta, tycker bygden.

Och den gåtan tränger sig på mig, nu när vi satt oss på gärdesgårdsstenarne och Andersson tar fram några smörgåsar ur väskan. De äro omlindade med hvitt papper. Han öppnar det,

sedan han slängt tillbaka den dinglande väskan på ryggen — och han bjuder mig en smörgås.

Jag tackar och tar. Har nog själf smörgåsar. Men se'n bjuder jag honom. Det är en liten ceremoni i marken.

— Di här smörgåsarne har väl Elsa bredt på? — säger jag, för att komma in på ämnet.

— Ja, det är kvinnogöra — säger Andersson och tiger.

— Det är allt en präktig flicka, den där Elsa! — fortsätter jag.

Andersson ger mig en forskande blick.

— Ja, hon har aldrig försummat hundar eller mat eller linne eller . . .

— Så mente jag inte. Henne skulle väl mången vilja ha till sin, mente jag. För hennes vänsällhets skull.

— Då får väl någon ta henne då — säger Andersson. Jag får väl en annan köksa.

— Så mente jag inte håller.

— Hvad mente herrn då?

Hans ton är karg, men inte är han ond. Jag ser nu skalken i ögat, medan han samtidigt sneglar åt hyndans håll.

— Jo, jag menar — säger jag, i det jag sväljer ned en stor bit af Elsas smörgås — att hon just skulle passa så bra för Andersson.

— Till käring åt mig? Åhnej, så galen är jag väl inte.

— Kors, hon ser ju så bra ut och är då alls inte gammal.

— Så mente jag inte — härmar han mig. Jag menar, att jag aldrig gifter mig. Det har allt mera obehag än behag med sig det. Ty nog är fruntimmerna skapelsens kronor. Men — ser herrn — det finns allt annat, jag tycker bättre om.

— Hvad då, Andersson?

— Skogen och djurena, ser herrn!

— Och ändå skjuter Andersson ihjäl dem?

— Ja, det förstås, för en ska ju lefva. Men inte tycker jag mindre om dem för det. Ty nog är det vackert att bara se orren flyga upp ur trädtoppen. Han glänser så grannt. Men träffar jag honom inte med skottet, så förbannar jag kräket. Men faller han bums och får jag ta upp honom från marken med min hand och lägga honom i väskan och ha honom med mig där jag går — fast han är tung, den besten — så tänker jag: du är ändå en präktig tingest! Och det kan vara riktigt förargligt att sälja uslingen, äfven om jag får bra betaldt. Men pengar måste en ha för att lefva, förstår sig!

— Ett sannt ord. Men ta nu en af mina smörgåsar!

— Tackar. Hvem har bredt på dem, om jag får fråga? Henne tycker jag herrn kunde gifta sig med — säger Andersson och skrattar.

— Nej, det är då omöjligt — skrattar jag igen. Ty det har gamla Lovisa gjort. Och hon är femtio år och så rysligt ful. Det får någon annan göra. Vi få väl en annan köksa.

Då måste vi skratta bägge.

Men strax blir Andersson så allvarlig igen.

— Se, jag ska säga herrn, hvarför jag inte gifter mig — börjar han. Nu har jag det så trefligt och fredligt och bra. Jag går till skogen — skogen, som jag tycker så mycket om med hans mörka stammar, dunklet och ensamheten. Jag går dit, precis när jag vill. Ingen stör mig. Och jag får gå där i tankar och fundera öfver världen och lifvet och öfver hvad jag läst. För se jag läser rätt mycket om vintern, ska jag säga. Ja, herrn vet'et, som har lånat mig böcker. Och den där Turgenjef, som herrn gaf mig, det är en karl till att skrifva jagthistorier! Det är aekurat som jag själf hade skrifvit dem. — — Ja, nu har jag det så lugnt och bra. Men se, om jag gifte mig, så skulle det bli en annan lät. Jag vill nu inte tala om bröllopet, för högtidlighet och svarta kläder är inte min sak. Och jag vet inte hur det är, men till kyrkan kommer jag sällan. Jag går till skogen. Men om jag nu väl vore gift och hade en hustru, förstås, så skulle jag sköta henne, förstås. Det vore min pligt, förstås. Och det blef två viljor i huset och när vi fick barn, förstås, blef det många fler. Och mer än en vilja kan jag inte tåla, ser herrn. Det skall bara vara min och ingen annans. Och ingen får lägga sig i hvad jag ska göra och bestämma, hvilka tider jag ska gå ut på jagt eller inte. Och kvinno fingrar ska hålla sig till grytan och andras halsar, men kring en

jägares hals ska di inte lägga sig. Ingenting får dra honom från hans yrke. Ingenting får fresta eller locka honom från skogen. Ty di där kvinnorna kunna ju hitta på all möjlig galenskap och göra en alldeles vill i hufvudet och svag i bena. Men jag vill vara klar i knoppen och stark i kroppen. Och ensam är och förblir jag till döddagar, så sannt jag är en ärlig jägare och heter Hans Andersson . . .

Han hade rest sig, medan han talte. Och nu stod han så trygg och bredbent framför mig i morgonsolskenet.

Men hela tiden hade han lyssnat bortåt hyndan. Och knappt hade han talat ut, förr än ett väldigt klapprande hördes ur ett af träden ett stycke därifrån. Och en präktig orrhane flög upp i solen. Han kom rakt öfver oss. Vingarne susade. Han glänste,

Pang!

Andersson sköt som en blix.

Och ned genom luften segnade den stora fågeln . . .

Han föll några steg framför oss. Andersson gick tigande fram och lyfte upp honom. Hyndan kom hvinande.

Jag hade inte ens hunnit lyfta bössan och sigta. — Och en bit smörgås hade jag ännu kvar i munnen. Jag stod flat och bara såg.

Andersson höll upp fogeln — i ena vingspetsen upp mot sitt bröst, så att den andra tangerade jorden.

Han såg på mig.

— Tror herrn — sade han — att jag varit lika säker på hand, om jag haft kvinnolock i mitt öra, sett kvinnoansikte för mina ögon — i stället för orren här? Nej pass, klok är jag, som inte låter lura mig. Men du, min gosse, får allt krypa in!

Och därmed stoppade han orren i väskan.

Han var stolt i detta ögonblick. Ja, han såg ut som en riktigt lycklig människa.

Och när vi sedan gingo hemåt, aktade jag mig att tala om giftermål. Jag talade bara om en hundvalp, han hade därhemma, och som jag tänkte köpa.

Jag följde med honom till hans boställe. Och när vi trädde in genom grinden, stod Elsa utanför trappan och slog ut skulor ur ett fat, hvari hundarne ätit.

När hon såg Andersson med späckad väska, glänste hon upp. Ögonen blefvo så klara, kinderna fingo rodnad, håret liksom flög upp af glädje.

Hon hälsade på sitt vanliga skygga sätt och sade ej ett ord. Men jag kunde ej glömma hennes ansiktes spel. Gick hon där inte, i sin tillbakadragenhet, stolt öfver jägaren? Älskade hon honom inte? Väntade hon inte, att han skulle säga något — då hon skulle kasta sig till hans bröst? . . .

Jag såg, att hon gjorde det.

Men om hon fått höra hvad jag nyss hört, skulle hon brustit i förtviflans gråt.

Nu går hon där än i dag och väntar.

De sämsta byxorna.

Länsmans yngre bror låg hemma hela året om. Vintertiden, då brodern-riksdagsmannen var i Stockholm, vikarierade han. Den öfriga delen af året lärde han under dennes ledning rättvisans konst.

En dag på hösten fann han detta för tråkigt. Han beslöt att gå på jagt. Det hade han aldrig gjort förr, af en besynnerlig misskundsamhet mot djur, som vissa människor ega, hvilka gärna klämma till sina medmänniskor. Och Klas Enström passade alltid på under broderns bortovaro att vara kitslig mot folket, hvarför han var illa liden i bygden.

När han nu kom till skogvaktaren Andersson och frågade, om denne ville gå med på jagt och myste mot honom af idel välvilja — så smålog också Andersson och lofvade att gå med, inom sig tänkande, att det skulle bli roligt se, hur den spolingen skulle ta sig ut på jagt. Där hade han, skogvaktaren, honom i sina händer, och om

han trodde, att han skulle få skjuta allt, därför att han var länsmans bror — så misstog han sig.

— Har herr Enström jagtkläder? — frågade Andersson.

— Nej, men jag tar vanliga.

— Ja, det är allt bäst att ta de sämsta herrn har. På en jagt sparas hvarken vüllebråd eller jägare.

— Jag skall ta mina sämsta byxor — sade herr Enström.

De bestämde dagen, och han gick.

Därhemma letade han fram ur en vindsgarderob en gammal sliten, halfrutten kostym och ett par hårda, af ålder grånade stöflar.

I denna habit mötte han enligt öfverenskommelse ett par dagar efteråt — det var just en vacker söndagsmorgon — Andersson i skogsbrynet.

Andersson tyckte, att han såg ynkelig ut i den för smala kostymen, isynnerhet byxorna, för trånga och korta — och så han bar bössan på axeln sedan, som om den varit en gårdsgårdsstör!

De gingo mot jagtmarken. Snart släppte skogsvaktaren den kopplade stöfvaren lös och instruerade Klas, hur han skulle bära sig åt, om skallet började — han skulle ställa sig i det och det hållet etc.

Men Klas tycktes inte höra på, hans min var grinig, och han gick riktigt dåligt.

— Hvad är det? — frågade Andersson.

— Jag har skoskaf! — jämrade sig Klas.
De förbannade stöflarne!

— Herrn skulle ha smort dem.

— Tänkte inte tusan på det, tänkte bara jag skulle ta det sämsta jag hade.

Andersson smålog. För egen del hade han horn i sidan till honom alltsedan en skogsutmätning i vintras, som Klas förnumstigt och viktigt lagt sig i. Därför tyckte nu Andersson det var rätt åt honom, att han grinade för skoskaf.

Efter en stund började Pil skälla. De bägge jägarne skyndade, som om de fått en elektrisk stöt, åt hvart sitt håll.

Klas sprang såsom han aldrig i lifvet sprungit. Han sprang med fingret på den uppspända hanen och ett hjärta, som dunkade i kapp med jagtväskan på ryggen. Han sprang uppför backen till sitt håll, då han plötsligt tyckte det började lufta så underligt kring benen. Det kändes riktigt svalt och friskt, och han hörde ett långt knattrande ljud, som när änderna skrämde lyfta ur vassen.

Han såg under språnget ned efter sig. Kors i Herrans namn — det var byxorna, som sprucko! De sprucko alltmer för hvart steg han tog.

Ovilkorligen stannade han, han kunde inte ta ett steg längre. Skjortan hängde redan ut.

Han öfvertäcktes af blygselns rodnad, ej inför de stillatigande, toleranta träden, men vid tanken på att han i detta tillstånd skulle visa sig för skogvaktaren. Ett ögonblick tänkte han att

kila i väg åt motsatt håll. Men hvad han var dum — han skulle naturligtvis möta andra människor på vägen och komma hem alldeles naken!

Nej, det var bäst att vara där han var. Och han satte sig på en sten att filosofera — han hade knäppt ned hanen, lagt bössan helt beskedligt ifrån sig. Det var ganska kallt på stenen, som var våt af dagg i den friska morgonstunden, och han försökte med handen helt fogligt vecka skjortan och draga ihop de bägge byxhäfterna så, att det skulle kännas som om han vore hel där bak.

Medan han höll på därmed, hörde han Anderssons skott och därpå hans rungande: "All's tod!" Nu stöp haren, jag skulle haft — tänkte Klas.

Nu väntade förstas Andersson, att han skulle komma till skottstället, medan haren uppsprattades, grankvistfylldes och stöfvaren fick de skälfvande inälfvorna.

Andersson ropade ännu ett: "All's tod!" Nej, det kom ingen herr Enström.

Om han genom ett rop skulle yppa sitt ställe! Nej, han hade inte mod!

Men då började Andersson — sedan haren blifvit instoppad i väskan — att hallåa så otåligt och starkt, att Klas var alldeles tvungen att ropa.

Det var ett ynkeligt hallå han upphäufde. Det lät som vore han i färd med att föda ett barn.

— Hvar är herrn? — skrek Andersson.

— Hääääär! — jämrade sig Klas, i en långt utdragen positivton.

Och detta "hääääär" fick han upprepa många gånger, innan Andersson, som höll på att gå vilse efter ropet, hann fram till honom.

Han blef mäktat förvånad.

— Hvarför sitter herrn där? Hvarför står herrn inte i hållet?

— Jo se, det var som så att...

Nej, han hade inte det moraliska modet.

— Pekade jag inte ut stället, hvasa! — grymtade Andersson, som blef arg vid tanken på att en jägare kunde sätta sig till på det viset under brinnande skall.

Klas beslöt att vara en man. Han reste sig upp, långsamt, med värdighet, dock litet skälfvande i benen.

— Se här — sade han, blek och raklång. Men han höll benen så tätt ihop, att Andersson inte såg, blott anade olyckan.

— I sär med benen! — skrek Andersson.

Och den stackars Klas flyttade ängsligt benen från hvarandra, tills han liknade kolossen på Rhodos.

Men då måste Andersson i sin tur sätta sig ned, ty han skrattade så, att han inte kunde stå. Han skrattade, så att tårarne runno och haren hoppade i väskan. Han skrattade, så att hunden började skälla, och då han pekade på Klas, hoppa rundt omkring denne och nafsade och draga i skjort-

flikarne, så att man såg Klas i oskyldighetens tillstånd.

— Hjälp mig! Hjälp mig! — skrek Klas och dansade.

— Ja, vi måste ha ihop det där — sade Andersson slutligen, sedan han skrattat sig riktigt trött, och under ett låtsadt medlidande — ty han tyckte det var rätt åt länsmans bror. Och han hade bara en nedrig plan i sinnet, när han, sedan han fått hunden att släppa bettet, föreslog:

— Vi gå ner till Herman i torpet och låna nål och segelgarn, så syr jag ihop herrn.

— Det är nog enda räddningen — sade Klas resigneradt och med en lätt förhoppning att kunna lagas.

Därpå gingo de nedåt torpet vid vägen. Det var svårt att hålla hunden i styr, ty Klas' skjorta viftade, medan han gick, som en näsduk, och inför en sådan kan ingen hund i världen hålla sig stilla.

Föröfrigt liknade Klas, där han sönderfläkt vandrade framåt, bra mycket vårt jordklot med Stilla oceanen stor och öppen mellan de olika världsdelarne.

I torpstugan gick Andersson in. Där fanns bara en liten flicka hemma — alla de andra voro i kyrkan — men af henne fick han ett stycke segelgarn. Någon stoppnål kunde hon inte skaffa.

Med segelgarnet gick Andersson ut till Klas, som ställt sig bakom ett uthus.

— Ja, om nu herrn vill lägga sig på magen

på den här stenen, så skall jag skära hål med knifven och träda igenom med garnet.

— På den där stenen, alldeles vid vägen? —
jämrade sig Klas. — Men om där kommer någon!

— Vill herrn eller vill herrn inte, att jag ska laga herrn?

Jo, det ville han, förstås. Och med blödande hjärta måste Klas lägga sig på magen på stenen vid vägen, medan Andersson började sitt lapparbete.

Han gjorde sig inte brådtom, ty han väntade, att kyrkfolket snart skulle komma här förbi, och inte häller drog han till trådarne för hårdt, utan han skar och snörde, så att byxorna liknade ett slappt tilldraget snörlif.

— Skynda er, skynda er! — skrek Klas under honom och ruskade på sig.

— Ligg stilla, annars spricker herrn opp igen!
— varnade Andersson.

Andersson hade gång på gång vändt sig om, för att se om ingen kom i kyrkvägskröken.

Då ringde kyrkklockorna och strax därefter började det svartna i köken af hemvandrande folk...

— Nej, låt mig gå nu! — skrek Klas och gjorde ett försök att resa sig upp.

— Är ni tokig, den andra sidan är ju kvar!
— sade Andersson helt lugnt, medan han ifrigt viftade åt kyrkfolket att skynda sig.

De trodde, att någon fara var på färde, och ökade farten. Bönder och kärringar, unga karlar

och jäntor trillade helt hastigt framåt vägen. Bullret växte i Klas' öron.

— Hvad är det? — frågade han.

— Det är bara kyrkfolket — sade Andersson lugnande.

I detsamma var den böljande massan framme. Den stannade bums. Och alla de undrande anletena förvredos plötsligt af det nedrigaste skratt. Gubbarne storkiknade i falsett, de unga karlarne stodo med händerna i byxfickorna, tuggade busen och klunkskrattade, och fruntimmerna vände sig bort och fnissade, så att de måste ta fram kyrknäsduken.

— Det är länsmans bror — hi, hi — som ligger där på stenen — hi, hi — sprucken — hi, hi!

Och de tyckte alla det var rätt åt honom, ty de mindes allihop från i vintras, då de hade köpt in det där fatet brännvin, som de utminuterade på ett ställe mellan bärigen, hur han då kom — den spolingen — och snokade rätt på dem och tog sig ton och min emot dem, därför att de ville fira påsken. Ha, ha! Nu låg han där själf som ett sprucket brännvinsfat. Ha, ha!

Och just som de skrattade som värst, släppte Andersson, som hittills haft all möda att hålla Klas stilla mot marken, plötsligt sitt tag och sade uppmuntrande:

— Seså, nu är denna sidan färdig. Nu till den andra!

Men då sprang Klas upp som en fjäder.

Han stod framför församlingen med sin olagade frampart, med gnistrande ögon, flammande kinder och knutna händer, som skakade i luften.

Men när folket såg, hur han såg ut framifrån, kunde de inte alls sentera hans indignation, utan tappade absolut respekten.

— Pfuuuuiiiii! — lät det fnissande öfver hela linien. De riktigt sjönko ihop af fnitter. Det kom som en lavin susande öfver Klas' hufvud.

Och han lyfte sina näfvar och sprutade sin ilska, så att fraggan stod honom kring munnen:

— Jag säger er, att... att... om någon vågar skratta åt mig... så... så...

Hvad som då skulle hända, fick man inte veta, ty i detsamma sprang han sin väg. Nära en halfmil hade han att springa till länsmansbostället. Och det fanns inte något skjutshåll på den sträckan.

Men Andersson blef efter den dagen en riktigt populär karl. Han hade skaffat folket den roligaste paschasa, någon kunde minnas sedan långa tider. Den berättades från far till son, och från den dagen tog vördnaden för vice-länsmansembetet en faslig knäck i den socknen.

Vildt.

I.

Höstmorgonen är stilla och klar.

Skogen är tyst. Då och då flyger en nötskricka diskret mellan träden. En ekorre sitter på en grangren och knaprar kotte.

Prästens son står i ena hållet, jag i andra.

Prästens son är äldre jägare än jag. Följaktligen har han nog tagit det bästa hållet. Annars tycker jag om honom. Han är glad och sjunger visor. Och vi äro födda i samma socken.

Jag håller hanen spänd och bössan halvesänkt framför mig.

Dagg faller på mina stöflar. Från gärdesgårdsstenarne bredvid slår fukt. Men uppgående sol kastar allt bredare strålkvastar in mellan grenverket.

Prästens son harskar sig -- därborta. Det svarade i bärgknalten midt emot.

Någonstans därinne i det skumma hör jag en rännil sorla.

En liten kvist faller prasslande ned ett stycke ifrån mig. Jag rycker lätt till.

Så blir hälgstilla igen.

Solsken i det våta stiggräset kryper tum för tum fram mot mina fötter. Spindelväfvar skimra i grästopparne. I den leriga stigfåran ser jag spår af mina egna halkande stöflar.

Jag står tyst.

Då börjar Hvass skälla. Ett doft gläfsande någonstans långt borta, troligen på andra sidan bäretet.

Det blir allt tydligare, klangfullare.

Nu ha både hären och Hvass svängt om bärghörnet.

Jösse måste komma först till prästens son. Det var kitsligt. Jag ser i fantasien dennes ljusa anlete — han visste hvad han gjorde, som ställde sig där.

Själ f har jag litet hjärtklappning. Jag ser efter, att hanen är riktigt spänd. Spanar åt höger i granskuggan. Känner mig nervös.

Nu låter skallet nära. Nu är det en god bit hän igen. Det går i krumbugter. Jösse gör finter . . .

Min kropp rycker till. Prästens son sköt. En åska rullade långt bort. Jag har inte tid att höra, hvar den slutade.

Men intet: All's tod!

Bah! . . .

Då prasslar det därinne till höger. Något hvitt hoppar fram. Bösskolfven till min kind.

En förfärlig smäll i mitt öra. Jag är döf. Rök-
moln står för mina ögon.

Det skingrar sig. Jösse ligger död framför
mig i gräset.

Nu, rungande:

— All's tod!

Prästens son harskar sig högt och försmäd-
ligt därborta. Så talar han. Jag hör inte hvad
han säger. Men jag märker, han kommer hitåt.

Jag vänder Jösses hvita, varma, blodiga,
lersmutsade kropp. Jag lägger bössan ifrån mig,
drar jagtknifven ur slidan.

Prästens sons anlete sticker fram ur snåren
till höger. Han ser flat ut. Jag småler för-
bindligt.

— Han snurrade för mig — säger han och
försöker se ogenerad ut.

— Jösse är inte dum han — säger jag med
segerruset i halsen.

Prästens son ställer sig bredvid mig vid
gårdesgården, medan jag skär hufvudet af Jösse,
sprätter ut inälfvorna och kastar det åt den fram-
rusande, flämtande Hvass. Derpå kvistar jag
litet granris och fyller Jösses tomma buk.

— En god bössa det här — säger prästens
son. — Han har tagit upp min bössa från mar-
ken och synar den med kännaremin. — En god
bössa det här!

Det är skoj. Jag måste skratta.

— Du är då väl aldrig afundsjuk!

Då måste också han skratta.

Nej, det var han då visst inte. Men fan må ta alla bommar!

Nu ligger Jösse i min väska. Och Hvass viftar, mått liggande i gräset, med svansen.

Jag tar min bössa ur prästens sons händer.

— Tack ska du ha för du lät mig få honom den här gången — ler jag.

— Å, dra åt skogen! — Nu ta vi oss en sup och en smörgås.

Det göra vi också, sittande på gärdesgården. Solen lyser in öfver hela stigen. Luften är varm, daggen på gräset torkar in. Och haren tynger i min väska så angenämt.

På hemvägen är prästens son i riktigt godt humör igen. Han sjunger Fra Diavolo, medan vi klättra utför bärgpallarne för att nå fjordstranden, der vår eka ligger.

Fjorden är blek och stilla. Vi glida där öfver. Hvass viftar svans på utkik i fören. Prästens son och jag ro.

På andra sidan fjorden ligger herrgården. Rundt kring husen stå lindar och lönnar i gula och röda höstfärger. Det ryker ur skorstenen mellan träden. Nu koka de till frukost därhemma.

Vällingklockan ringer. Den gälla klangen rusar emot oss öfver det bleka vattnet. Hvass spetsar öronen och morrar. Årorna plaska i lätta tag. Mjuka små dyningar rulla ut ifrån ekans sidor.

Stillhet, klockklang, morgonsol.

Nu stötte vår eka mot strand.

II.

En halfmulen septemberförmiddag.

Ljungmarkerna mellan bärgklintarne ligga nakna och bruna. Prästens son och länsmans son och jag skrida långsamt däröfver med nosande fågelhynda springande framför oss.

Hon vädrar i den fuktiga marken. Vi vänta, att hon skall "stå" — paralyserad, med svansen stel i vädret — så att vi få skjuta.

Länsmans son är liten, uppnäst och fet. Prästens son har tagit länsmans son med på jagten. Det gör han, så snart han vill ha roligt, ty tacksammare föremål att skoja med än länsmans son finns inte. Han är liten, uppnäst och fet och blir alltid arg.

Han kan skryta med sina "kolossala" jägarbedrifter. Han ljuger för andra, tills han själf tror. Men när han säger: Vet du, i går sköt jag tretti raphöns. Gör maken till det! — Så har han kanske skjutit tre. Eller, om han hade tretti med sig hem, har hans kamrat skjutit de tjugusju.

Prästens son har en mycket rolig historia om länsmans son. Denne hade en dag gått på harjagt. Men han fick ingenting på hela dagen, ända tills han i skymningen gick hemåt. Då såg han Jösse på gärdet. Han sköt. Jösse stöp som en sten. Men då länsmans son rusade fram och

lyfte opp Jösse, så var det ingen Jösse, utan bara en katt.

Han kastade honom bak en buske och svor. Men sedan sade han inte ett ord på hela kvällen.

En pojke i närmsta gård hade åsett mästerskottet. Och han kiknade af skratt, när han sedan talte om det. Och efter den betan blef länsmans son en berömd Nimrod — fast nog fick han äta opp sin katt hvar dag i året, Gud skapat.

Nåja, nu gingo vi där i de bruna komarkerna och letade raphöns. Men det var som förtroladt. Hyndan fann inte lukten.

Smäekar stodo täta och solbrynta rundt om en stor låg klint. Där gingo vi och letade. Och länsmans son gick och slog med bösspipan i buskaget och ropade:

— Schas! Schas!

Men då måste vi andra skratta, ty vi mindes förstås hans katt.

Klapp! Klapp!

Då flögo några stycken upp — raphöns, förstås.

Tre, fyra skott.

Sex, sju fåglar segnade ned i småskogen, prasslade genom sköra, torra löfverket och dunkade i marken därinne i det skumma.

Hyndan rusade in som en pil. De vissna löfven skreko om benen på henne.

Vi traskade också in, långsammare, med hukade ryggar. Ett lagom stycke inne, började vi leta efter raphönsen.

Länsmans son fann tre och påstod, att de voro hans. Men vi hade nog sett, hur han skjutit i vester, då de flögo upp i öster. Han hade gått och schasat på sin katt och inte i tid hunnit sigta.

Nå, vi läto honom bära sina tre fåglar. Alla skulle de ändå i samma gryta.

Men han var inte god på oss under hela vägen hem, utan gick bara och smågrälade — liten, uppnäst och fet — medan vi skrattade och sade, att han aldrig borde gå på fågeljagt, utan bara på har- eller katt-jagt.

* * *

Den här jagtdagen slutade sorglustigt.

Ty när vi kommo till bondgården närmast prästens, fick länsmans son se en skata på en gärdesgårdsstör. Hon satt alldeles stilla. Och troligen för att visa sin af oss betviflade träffskicklighet sköt länsmans son på henne. Smög sig på tå in mot stören och smällde af.

Och nog träffade han. Ty skatan fladdrade upp med sårad vinge och sprattlade bort efter gärdesgården. Länsmans son efter med korta, skrefviga ben och bössan i högsta hugg.

Ännu en gång sköt han — och sårade andra vingen. Skatan rullade sig skrikande bort efter vägen.

Först hade vi skrattat. Men, på jägarvis, kunde vi inte tåla djur lida. Och så sprungo vi också efter.

Skatan sprattlade nu utåt ett gärde, ideligen skrikande.

Prästens son och jag sköto bägge två.

Vi måtte ha träffat, ty hon saktade betydligt farten.

Så skrattade hon hest till och blef liggande i en upplöjd fåra — de söndertrasade fjädrarne i vädret.

Bums var länsmans son öfver henne. Och upp tog han henne mellan sina två näfvar, riktigt säkert. Och när han såg, att hon inte flög, utan var riktigt död, såg han på oss och ropade triumferande:

— Fick jag dig inte nu, din rackare?

Vi vände oss bort. —

Då sågo vi, hur bakom oss bondgårdens folk, af skotten narrade ut, betraktade oss från staketet.

Och de pekade på Nimroden med skatan i hand — lik den där andre Lassen, hos H. C. Andersen, som segrande svänger sin skjutna kråka. Men ingen sade något, alla tego — af skamkänsla eller vörndnad för länsmansfamiljen.

* * *

Länsmans son fick ingen skrapa af oss. Han var för dum.

Men vi skulle aldrig mer neka honom hans förmenta anpart i jägarbyttet, så att han aldrig mer måtte försöka sin lycka på gårdarnes skator.

Ty detta äfventyr var lika ömkligt som det med katten var roligt. Vi skulle bara ta honom med på harjagt och hälst alltid hålla en katt i beredskap, så han kunde träffa lika osvikligt som en vanlig kejsare träffar en älg på Halleberg.

Sista jagten.

Dimmig höstdag.

Landskapet, herrgården i ett flor.

Ett fönster står öppet.

Där sitter en figur och tittar ut genom disen.

En man kommer uppför gårdsleden. Han har en smygande gång. Öfver axeln bär han ensam bössa, utan patronkök, väska.

Inom hörhåll, anropas han af observatorn i fönstret.

— Blir det jagt i dag, i dimvädret?

Skogvaktaren hälsar.

— Jaa.

Detta säger han med egendomlig ton. Det ligger melankoli i den.

Han stannar under gårdslindarne.

Hundarne springa fram mot honom.

Han tar fram ett koppel, fäster det kring halsen på en gammal stöfvare — som en gång varit präktig, men nu faller hår af ålder.

Drömmaren i fönstret rycker till. Han minnes plötsligt några ord, som härom dagen gledo

förbi hans likgiltiga öra, men nu stå i blytbelysning.

— Ska han skjutas?

— Det ska han!

Skogvaktaren har svarat lugnt, nästan hårdt.

Skogvaktaren vänder sig om, går nedåt liden igen. Därborta mörknar det af furors, bokars tunga massor. Dit styr han stegen.

Hunden springer bredvid. Än en gång skall han på jagt! — lyser det genom hans hundhjärna. Han hoppar, viftar med svansen, ser upp mot mannen med trofasta, glada ögon.

Men då får han allvarliga blickar tillbaka.

De komma in på en liten öppen plats i skogen.

På ena sidan ligger ett brunt, gyttjigt kärr. Därur uppsticker en stubbe af fantastiska former. På den andra reser sig ett stup med klättrande träd å branten, sipprande rägn i skrefvorna. Marken är tung och blöt. Rundt omkring stå snåren täta.

Mannen binder stöfvaren vid en buskstam.

Hvad nu? Blir han inte lössläppt?

Han hade väntat att få springa genom vilda kratt, öfver stig och klint, i alla möjliga krok, slingrbugter. Och nu står han där fångad vid denna bruna, fuktiga stam.

Hundhjärnan skälfrver.

Han uppger ett kort, gläfsande ljud. Han rycker i kopplet. Det håller.

Mannen aflägsnar sig inåt snåren, sjunker ned bakom en buske.

Det rasslar, prasslar. Bössmynningen sticker fram bland grenarne.

Det svarta hålet riktas mot hunden.

Han stirrar.

Så börjar han tjuta, springa som en galning rundt omkring stammen.

Kopplet förkortas hvarje ögenblick. Till slut är han alldeles invid stammen. Han står fast i ett städ.

Han tjuiter, han viftar med svansen.

Han söker med ögonen mannens ansikte bakom buskarne. Han ser det skymta...

Då smäller ett skott.

Han faller ihop med en rossling. Kopplet stramar om halsen. Blod flyter. Det vimlar för hans ögon. Han ser stubben därborta i kärret. Den sträcker så förfärligt långa armar mot honom. Han hör det susa i nakna grenar. Det låter så underligt. Och långt, långt därborta är det som om ett ljud dog hän, ängsligt, utdraget. Det måste vara hans sista skall...

Skogen därinne, tjocka, djupa skogen, står som en natt. Men hvad? Det är som såge han sig själf springa där, med den ljusbruna haren framför sig. Det bär af öfver stock och sten, skallet klingar som en visa bland bärgen. Haren krumbugar, men kommer inte undan.

Skott smäller. Han hör ett långt, gladt rop af en stämman, han så väl känner igen —

som han så ofta lydt och som inte är mannens bakom busken. "All's todt!"

Men det är inte haren utan han själf, som håller på att dö. Hans lemmar skälfva, han sprattlar med ena benet — det sticker in bland markens våta löf.

Han slår ögonen vidt upp. Hvar är himlen? Ingenstans, bara grått. Och intet stort, rödt sken, solens . . .

Något långt, djupt sticker in i hans hals. Något hårdt fattar om hans nos, prässande käkarne samman. Något rinner ur ett stort hål som en fors, rinner dränkande ned öfver honom.

Det är knifven och mannens hand. Ty fingret darrade nyss, när det tryckte af hanen.

Hans ögon se intet mer. Han känner ingen smärta.

Han är död.

Mannen står och betraktar honom. Doft susar skogen. Han har mördat. Han ryser. Han känner en sten på sitt bröst. Ty detta är något annat än att fälla en hare eller en räf. Detta djur tjänade, älskade en människa.

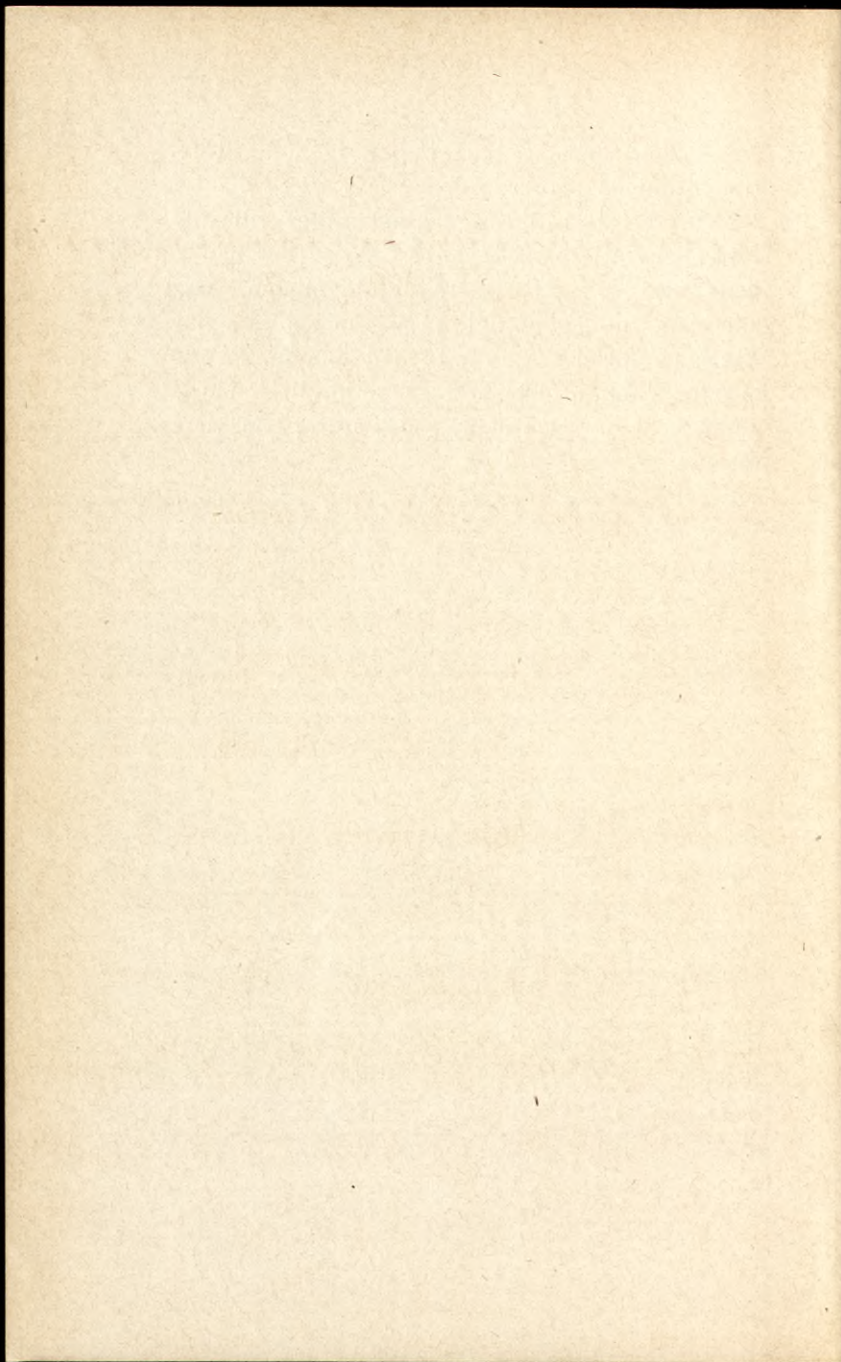
Han får en plötslig förnimmelse af alltings förgänglighet. Han sparkar lätt till den döda kroppen med foten.

— Det kunde varit jag — säger han högt.

Så rycker han sig ur sina drömmar, lösgör kopplet, tar fram ur ett snår en förut ditburen spade och börjar, på den lilla öppna platsen, gräfva en graf.

Under arbetet tänker han igenom brevet från hundens egare:

“— — Hej åldras. Han duger till intet. Han har fått lösrackevanor. I går bet han till döds ett får. Ni måste skjuta honom. Själ kan jag inte göra det, ty jag måste resa bort. Viktiga affärer. Gör af med honom snarast, med er vanliga säkerhet. Framförallt innan jag kommer hem. Och nämn sedan aldrig hans namn för mig — — —“.

INNEHÅLL.

Vestkust.

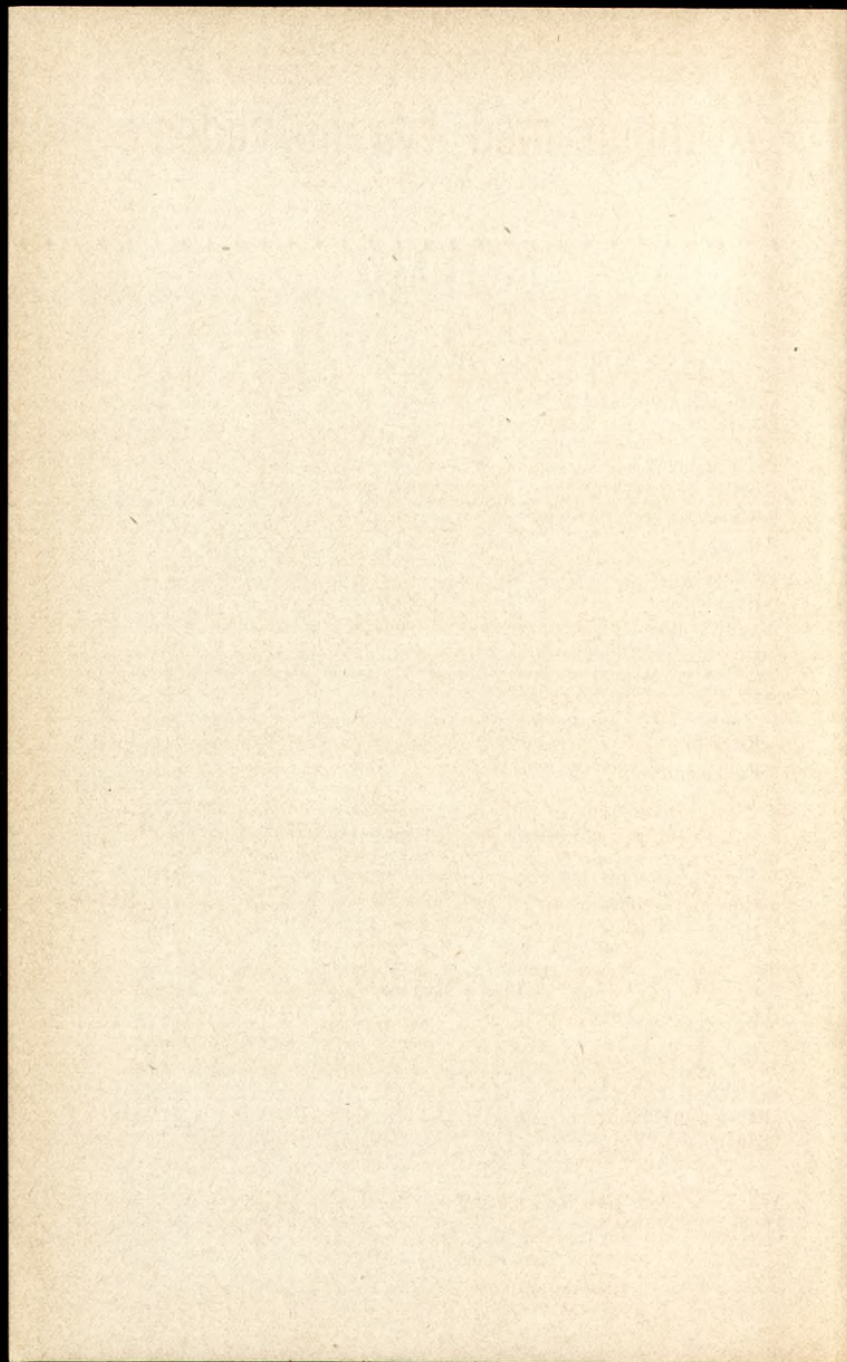
När måsarne lyfta	sid.	5
Hos fiskarns	»	9
Bara till besvär	»	31
När sillen kommer	»	39
Rackare	»	45
I gattet	»	53
Hvalfisken	»	63
Äkta makar	»	69
Våran Märten	»	74
En herrgårdsdräng	»	85
»Stövet»	»	89
Ett dåd	»	97
En kustkapten	»	103

Pojkår och studenttid.

Min första eldsvåda	»	113
Hin ondes fingrar	»	121
Helge	»	130

Jagthistorier.

En äkta jägare	»	141
De sämsta byxorna	»	149
Vildt, I och II	»	158
Sista jagten	»	167

I hvarje bokandel:

Mannen med två hufvuden

m. fl. noveller

af

Axel Wallengren.

Pris: 3: 50.

Ur pressens omdömen:

Med föreliggande arbete har hr Wallengren tagit ett icke obetydligt steg framåt och dokumenterat sig som en novellförfattare af rang.

»Sandliljan», som börjar boken, hade såsom varande en verkligt konstnärlig, på sina ställen glänsande novell, varit mera lämplig att ge boken dess titel.

Wallengrens styrka ligger företrädesvis i naturskildringarne. Den skånska slättens vemodiga enformighet, bokskogen med dess ljufviga grönska och den leende björkdungen hafva i hans sinne ingjutit bilder, hvilka han återger med ett för skåningen karaktäristiskt, lugnt skarpsinne och ofta en mystisk färgton. Dessa taflor äro målade med en sådan träffande pensel, mjukt och skiftande, att de verka ytterst angenämt.

Men förf. känner äfven människonaturen och tecknar raskt och träffande sina karaktärer. Därjämte besitter han en humor, som öfverallt slår igenom.

»Kristus i byn» är en vacker julfantasi. I den mycket roliga berättelsen »Ett svårskött pastorat», i hvilken skildras, huru en godsegare inför den gamla nordiska asaläran som religion på sitt gods, och hur asakulten till slut växer sin upphofsman öfver hufvudet, känner man genast igen fakiren Falstaff. Den ena barocka löjligheten trampar på den andra, de mest orimliga situationer skildras som hvardagliga händelser, förf. skäms ej att med god min konstatera de mest halvbrytande »fakta», och resultatet blir, att man verkligen skrattar rätt duktigt åt det hela. Här visar sig Falstaffshumorn i all sin glans.

(Göteborgs-Posten).

Författaren drager läsarens hela själ med sig genom det enkla och lättlästa framställningssättet. Spännande är nästan allt; uppfriskande är »Ett svårskött pastorat», men bäst är »Sandliljan».

(Nya Norrlänningen).

Att t. ex. läsa novellen »Ett svårskött pastorat» utan att skratta torde vara en fysisk omöjlighet.

(Oskarshamns-P:n).

I hvarje bokhandel:

Wildvin och Vallmo

Dikter

af

Emil Kléen.

Pris 3 kr.

»En lyrisk begåfning, som eger kraft och förmåga att finna de varmaste och starkaste uttryck för hjärtats många skiftande känslor; en rikedom på färger, som stundom antaga alltför glödande varma nyancer och en ovanligt säker rytmisk gång utmärka dessa dikter af den redan förut kände skalden.

Dikterna framträda i en yttre utstyrel, som gör förläggaren all heder.» *(Göteborgs Aftonblad.)*

»Ett elegant utstyrdt dikthäfte med fullgodt innehåll. Kléen tillhör de mera bemärkta af våra yngre skaldar. Flitigt har han strött ikring sig af sin rika skaldeädras alster och har städse blifvit uppmärksammas. Här finnas nu hans många diktblomster samlade i en vacker bukett. Kléen är en äkta poet, en hjärtats och stämningens tolk, han har en fri, obunden konstnärs uppfattning af lifvet och naturen och han har stort herravälde öfver formen.» *(Korrespondenten, Landskrona Tidning.)*

Kléen är onekligen en af de förnämste bland våra yngre författare. Han är i första rummet lyriker, en stämningarnes, en känslans skald. Han känner själf, känner i djupt och förmår att kläda känslan i en orddräkt, som smyger sig intill och troget återgifver alla dess former.» *(Oskarshamns-Posten.)*

Mogen Sommar

m. fl. Noveller

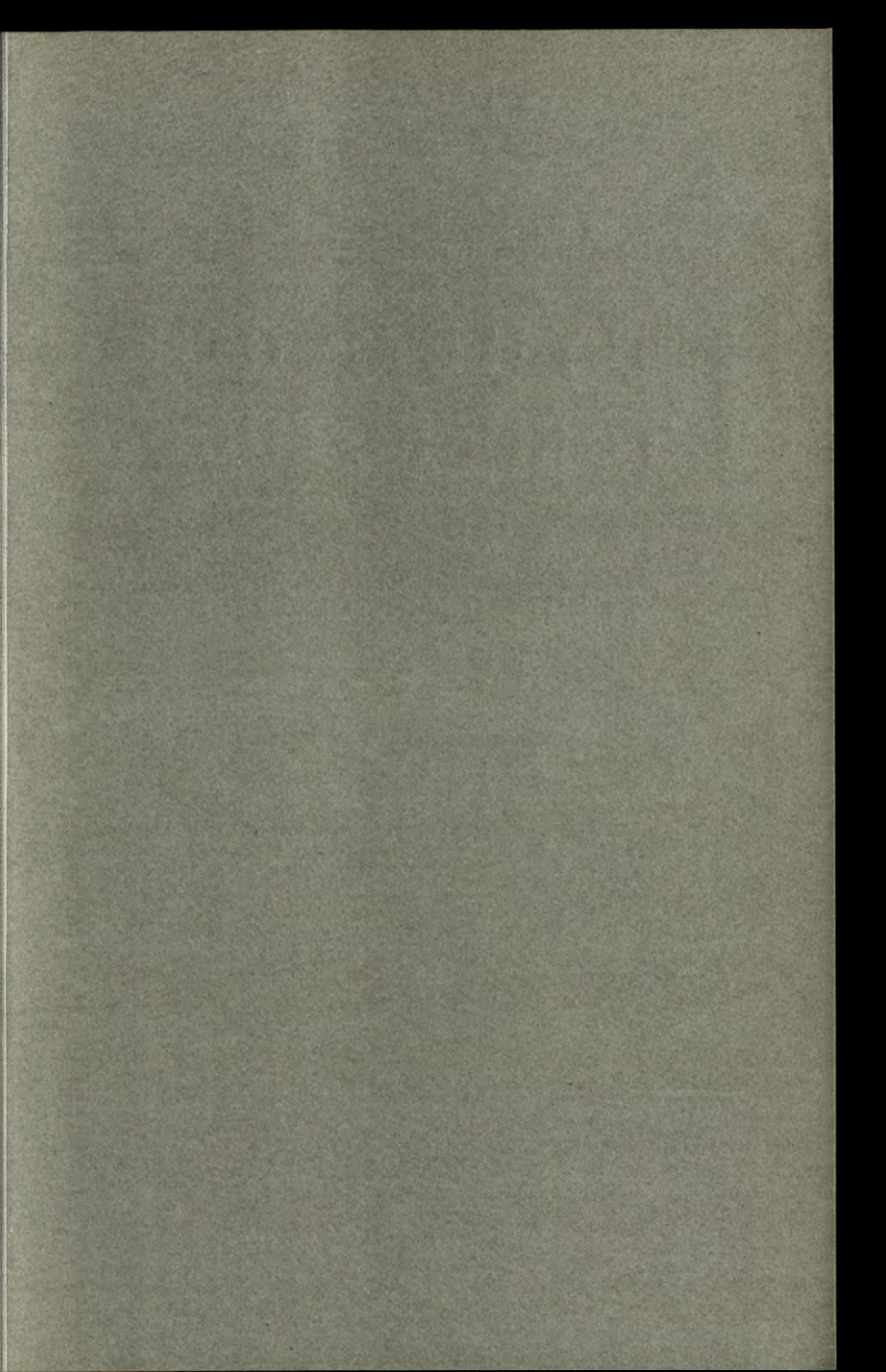
af

Emil Kléen.

Pris 1 kr. 75 öre.

»Herr Kléen visar sig i denna novellsamling som en lofvande prosaist; språket är ledigt och på sina ställen uppuret af känsla och fin uppfattning.» *(Gotlands Allehanda.)*

» — — — äro skrifna med schwung och esprit.» *(Hudiksvallsposten.)*

Nyhet!

I hvarje bokhandel:

I BYHEM OCH I TORPARSTUGOR

af Calle Z.

Folklifsbilder från Skåne.

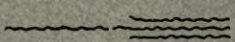
— Pris: 2 kr. —

Glöm ej

det rikhaltiga och omsorgsfulla urvalet af skönliteratur
som erbjudes i

SAMTIDENS

förfämsta

 Romaner och Noveller

i Svenska godtköpsupplagor.

 Hittills utkomna 18 volymer.

Pris: 75 öre bandet.